

αἰθρωπύων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλιστα διὰ τὸ δ'σεβείας αὐτοῖς καὶ τὸ δημοσιότης ἐγί-
 σατο Φθιέων γεγενημένοις, καὶ πᾶσι Φαιερίσι ἐφ' οἷς ἀννοήσωσιν ἢ πράξωσι καθε-
 σῶσι, πῶς οὐκέτι βλέπειτο αὐτὰς. καὶ θεῶν, ἢ ἀλλ' ἐξουσίαν διεδότ', ὅπως ἐμ-
 παρονοῦσι τοῖς πράγμασιν. ὁ δὲ ἀν' ἡ Φοβηθῶσιν ἀκρόαυτες, ἢ μισήσωσι θελήσασιν,
 ἢ σέργωσιν ἀλόγως, ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ ἀληθῆ τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀρεστὰ τῷ
 θεῷ δοκεῖσι. τῶν δὲ μελλόντων λόγῳ αὐτοῖς ἔδωκεν: Satis declaravit quam pra-
 vum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebei,
 quia non audent; neque liberum est naturae obsequi, aequi ac boni viri esse viden-
 tur, mirumque quoddam iustitiae studium praeseferunt. quin et pietatem in-
 terea colunt, Deumque omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogi-
 tationes intueri persuasum habent. sed simul atque ad potentiam et imperium
 proveci sunt, exiit pristinis moribus et tamquam in scenam mutato habitu, no-
 vaque personam assumptam, in omnem audaciam et insolentiam divinarumque, aequè
 ac humanarum rerum contemptum prolabuntur: et cum ad superandum invi-
 diam maximè illis opus est pietate et iustitiâ, cumque omnes eorum non actiones so-
 lùm, verum etiam voluntates in conspectu sint omnibus propositae; tum maximè
 (tamquam aut dissimulante Deo, aut et ipso potestatem eorum formidante) in-
 subditos debacchantur: et quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fa-
 vorem irrationabilem decernunt; id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi
 probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec ratio-
 nem habent. Sic dux ille magnus; cuius ista quotidie Principibus legi debe-
 bant, imò recitari, & quidem ad litteram. Et eius quidem auctoritatem su-
 stentat Dynasta ἐ Περσίᾳ apud Herodotum; nisi quatenus putat reges mu-
 tari magis quàm detegi. lib. I I I: Εμοὶ δοκέει, ἓνα μὲν ἡμέων μοιῶαρχον μενῶν
 μηκέτι γινέσθαι. ἔτε γὰρ ἡδὺ, ἔτε ἀγαθόν. εἶδετε μὲν γὰρ πλὴν Καμβύσῃ ὕβριν ἐπ' ὅσον
 ἐπεξῆλθε, μετεχώκατε δὲ καὶ τὸ μέγιστον ὕβριος. κῶς δὲ ἀν' εἴη χεῖμα κατηρτη-
 μένον μουναρχίῃ; τῇ ἔξῃ αἰδουθῶως ποιεῖν πάλιν βλάπτει; καὶ γὰρ ἀν' ἄριστον αἰδρωμένων πάν-
 των πάντες ἐς πάντων πλὴν δέχων, ὅπως τὸ ἐωθότων νοημάτων γήσῃ. ἐγγίνεται μὲν γὰρ
 οἱ ὕβρις. ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνῳ δὲ δέχῃθεν ἐνεμφύεται ἀνθρώπων.
 διὸ δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακότητά. πᾶ μὲν γὰρ ὕβρις κεκορημένῃ ἔρδει πολλὰ καὶ
 ἀτάσθαλα: τὰ δὲ, φθόνῳ: Ego certè ut totum imperium uni nostrum posthac de-
 feratur, auctor non fuerim. nam quò progressa sit Cambysis insolentia, vidistis,
 et magis insolentiam experti estis: Quomodo igitur monarchia sit res bene ordina-
 ta, in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quae virum, etiam si optimus o-
 mnium fuerit; tamen cum in ea positus est, extra consuetos abiecerit sensus? quip-
 pe cum praeter invidiam ab initio ingentiam homini; ingeneretur ex praesentibus
 bonis insolentia: hac autem duo habens; omne vitium habet; tum per insolentiam,
 quod expletus omnibus rebus est; tum per invidiam multa facinora admit-
 tens. In horum vestigia videtur pedem ponere Plutarchus; non obscurè

quidem in Sylle vitâ: Μάρκῳ μὲν οὐκ ἀπ' ἀρχῆς χαλεπὸς ὢν, ἐπέτρεψεν, ἔμπε-
 βαλετῇ ἐξουσίᾳ τὴν φύσιν. Σύλλας δὲ, μετρίως τὰ πρῶτα καὶ πολιτικῶς ὁμιλήσας τῇ
 τύχῃ καὶ δόξαν ἀριστοκρατικὴν καὶ δημοφελῆς ἡγεμόνῳ παρὰ τῶν, ἔτι δὲ καὶ φιλόγελως
 ἐκ νέου γινόμενῳ, καὶ πρὸς οἶκτον ὑγρὸς, ὥς τε ῥαδίως ὀπιθακρύειν, εἰκότως περσε-
 τρίζατο τῇ μεγάλαις ἐξουσίαις διαβολῇ, ὥς τὰ ἡτῇ μὲν οὐκ ἐώσας ὀπί τῶν ἐξ ἀρ-
 χῆς τρώπων, ἀλλ' ἐμπληκτὰ καὶ χαῦνα καὶ ἀπάνθρωπα ποίεσας. Ἔτο μὲν οὐκ, εἴτε κί-
 νησις ἐστὶ καὶ μετὰ βολὴ φύσεως ὑπὸ τύχης, εἴτε μᾶλλον ὑποκείμενης ἀποκάλυψις ἐν ἐ-
 ξουσίᾳ κακίας, ἐτέρω τις ἀνδρογόνος πρᾶγματ' αὐτῶν: *Ac Marius quidem, qui à prima
 etate acerbus fuerat, intendit, non inverteit potestate ingenium. Sylla verò, qui
 moderatè tulcrat initio et civiliter fortunam, existimationemque dederat prin-
 cipis optimatum rei que publicæ studiosi, insuper ad risum à iuventute propensus,
 et promptius uenia danda fuerat, ut facile ei lacryma manarent; meritò hanc in-
 ussit magnæ potentie maculam, mores eam non pati in priore habere statu, sed ve-
 cordes, arrogantes, et inhumanos reddere. Motio ea sit et conversio a fortuna
 naturæ, an insita potius pravitatis in potentia detectio, alterius sit commentatio-
 nis disceptare.* Sed aliquantò clarius in Sertorio: Ἐν δὲ τῷ ἱμαῖς τῷ ἀνδραγαθι-
 μάτῳ δαψιλῆς φαινόμενῳ, πρὸς τὰς πτωχίας ἐμετρίαζεν τὰ ἀμαρτημάτων. καί-
 πειθοικῇ πρὸς τὸν ἔχοντα αὐτὸν βίον ὁμότητ' καὶ βαρυθυμίας, τὸ πρὸς τῆς ὁμήρου
 πρᾶχθ' ἔργον ὀπιθεῖλαι τῇ φύσιν οὐκ ἔσαν ἡμέραν, ἀλλ' ἐπαμπεχομένῳ λογισμῷ
 διὰ τὴν ἀνάγκην. ἐμοὶ δὲ ἀρετῇ μὲν εἰλικρινῇ καὶ κατὰ λόγον συνεσῶσαν οὐκ ἂν ποτε δοκῇ
 τύχῃ τις ἐκστῆσαι πρὸς τὸναντίον. ἄλλως δὲ περὶ αἰετῆς καὶ φύσεως χρηστῆς ὑπὸ συμφορῶν
 μεγάλων παρ' ἀξίαν κακωθεύσας; οὐκ ἀδυνάτον τῷ δράμονι συμμετὰ βαλεῖν τὸ ἡ-
 θ'· ὅς Σερτώριον οἶμα παθεῖν, ἥδη τῆς τύχης αὐτῷ ὀπιλειπέσσης, ἐκτραχυώμενον
 ὑπὸ τῷ πρᾶγματ' αὐτῶν, γινόμενον πονηρὸν πρὸς τοὺς ἀδικουῦτας: *In tribuendis ob præ-
 clara facta honoribus prolixius extitit, et in suppliciis ob delicta exigendis mo-
 deratus, quamvis in calce vitæ exemplum quod edidit in obsides immanitatis et
 sevitie, ingenium dicas aperuisse eius non lene, sed refrænatum ob necessitatem
 ratione. Mihi verò sinceram virtutem atque consilio firmatum nulla unquam
 fortuna videatur deflectere in contrarium posse. Alioquin probos animos et in-
 genia magnis calamitatibus afflictâ indignè, haud mirum sit invertere cum ca-
 su mores. Quod accidisse existimo Sertorio, et destituyente eum fortunâ rebus ex-
 acerbatum evasisse adversus perfidos tetrum. Et hæc sententia verior videtur,
 cui stabiliendæ opportuna isthæc. Greg. Nazianzeni Epist. c. v. i. ad So-
 phronium: Οὐ χρυσὸς ἄλλοτε μὲν ἄλλως μεταποιεῖται καὶ σχηματίζεται εἰς πολλὰς χρο-
 μᾶς τυπόμενος, καὶ πρὸς πολλὰ ὑπὸ τῇ τέχνης ἀγόμενῳ, μένδ' δὲ ὅπερ ἐστὶ χρυσός· καὶ ἔχ' ἡ
 ὕλη μετὰ βολῇ ἄλλὰ τὸ σχῆμα λαμβάνει. Οὕτω καὶ τὴν σὺν καλοκαρδίαν ἡγούμενοι
 τὴν αὐτὴν μὲν οὖν τοῖς φίλοις, καὶ ἀεὶ πρὸς τῆς ὀπί τὰ ἑμπεσθ' ἐν ταύτῃ ἐπαρρήσαμεν
 τὴν περὶ βίαν περὶ αἰετῆς: *Aurum aliàs quidem alio modo immutatur, et ef-
 fingitur, in multos ornatus informatum, atque ad multas res ab arte traductum:**

aurum tamen, ut est, manet: nec materia sed forma mutationem suscipit. Eodem modo tuam quoque probitatem eandem erga tuos amicos manere existimantes, etiam si ad aliores, quotidie dignitatum gradus proveharis, hanc tibi deprecationem offerre minimè dubitavimus &c.

*Obsequium inde in Principem, & amulandi amor
validior quàm pœna ex legibus, & metus.*

Lib. III. Annal.

ex iis qui Principū adolescentiæ præficiuntur, multa debemus! bona quidē, si ipsimet boni; mala, si mala. utpote à quibus pendeat orbis totius aut exitium, aut salus. Id minimè latuit Plutarchum, cuius hæc sunt, libro Philosophis versandum cū Principe: ἔνδε πικρῶσι πολλὰς οἱ πικρῶντες ἀγαθὰς ὧν πολλοὶ δέονται. Ἐν τὴν ἀντίον, οἱ αἰεὶ διαφθείροντες ἡγεμόνας ἢ βασιλεῖς ἢ τυράννους ἀγρόβολοι καὶ συκοφάνται Ἐκόλακες, ὑπὸ πάντων ἐλαύνονται καὶ ἐπὶ ἀλάζονται, καθάπερ ὅτε εἰς μία καὶ κύλικα φάρμακον ἐμβάλλοντες θανάσιμον, ἀλλ' εἰς πηγὴν δημοσίαν ῥέουσιν, ἢ χρωμένους πάντας ὀρώσιν: Bene autem multis faciunt, qui eos bonos reddunt, quorum operā multi indigent. sicut contrā qui Principes, reges, tyrannosque solent corrumpere sycophantia, calumniatores, atq; adulatores; ab omnibus profligantur atque puniuntur: ut qui lethale venenum non in unum aliquem iniecerunt calicem, sed in fontem publicū & quo universus uti norint. Proinde verè Isocrates Orat. ad Nicoclē: Οἱ μὲν γὰρ τὰς ιδιώτας παιδίζοντες, ἐκείνους μόνους ὠφελοῦσιν: εἰ δέ τις τὰς κρατύντας & πλήθους ἐπὶ ἀρετῇ περὶτρέψεν, ἀμφοτέρους ἀν' ὠφελήσσει, καὶ τὰς τὰς δυνάμεις εἰς ἐχόντας, καὶ τὰς ὑπὸ αὐταῖς ὄντας. τοῖς μὲν γὰρ ἀντὶ τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δέ τῃς πολιτείας προτιότερας ποιήσεν: Nam qui privatos homines instituunt, hi solis illis profunt: Si quis verò populi dominos ad virtutem excitavit; is virisque commoda verit, tum iis qui imperant, tum iis qui parent imperio: quod & illis principatus tutiores, & his respublicas leniores effecerit. Et admodum prudenter, citante Laertio, Rex Antigonus, in literis suis ad Zenonem: Σὺ οὐ μὲν πρότερον ἐκ πάντων τῶν ὁσίων συμμίζαί μοι, διελήφως δὲ το, διότι οὐχ ἐνός ἐμὸν παιδὸς ἔσθι, πάντων δὲ Μακεδόνων συλλήβδην. ὁ γὰρ τῇς Μακεδονίας ἄρχοντας ἔχοντες δάων ἐσθ' ἀγών ὅτι τῇς ἀρετῇ, φανερός ἐστι καὶ τὰς ὑποτέταγμένους πρὸς σκλαδίων πρὸς δουλείαν. οἷον γὰρ ἀνὸ ἡγεμένους ἢ ποιῆτες. εἰκὸς ὡς ὅτι πολλὸν γίγνεται καὶ τὰς ὑποτέταγμένους: Emitere igitur omnibus modis, ut nobiscum sis; illudq; tibi persuade, non solum tibi me, sed omnes simul! Macedonas erudiendos esse. Qui enim Macedonie regem instituendum suscipit, scq; ei ad virtutem ducem præbet, hunc manifestum est. eos quoque qui eius imperio subiecti sunt, ad forti-

fortitudinem instruere. qualis enim Princeps fuerit, tales quoque illos qui eius imperio parent, plerumque evadere verisimile est. Plerumque? imò semper. nec id tam verosimile est, quàm verum. De quo ne quis deinde ambigat; confirmabitur pluribus & testimoniis, & exemplis. Primò quidem oggerit se, non quidem ex aureâ Themidis tripode, sed perennis Sapientiae fonte, Syracides Ecclesiast. cap. x: Κατὰ τὴν κερτὴν ἔλαοῦ αὐτοῦ, ἕτως καὶ οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ· καὶ κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως, πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτῷ. &c. *Secundum iudicem populi, sic & ministri eius: & secundum gubernatorem civitatis, omnes inhabitantes eam.* De cuius rivulis nemo neget rigasse scripta sua Xenophontem, limine libri περὶ πρσοδῶν: Εγὼ ἔγω μὲν αἰεὶ ποτε νομίζω, ὅποιοί τινες οἱ πρσοτάται ᾧσι, τριαύτας καὶ τὰς πολυταίας γίγνεται: *Equidem in hac sententiâ sum perpetuò, ut quales sunt praesides, tales & Respublicas esse statuam.* Sanè de eodem flumine sumpta hæc Isocratis ad Nicoclem: Τὴν σωτοῦ σωφροσύνην ᾧ δειγμα τοῖς ἄλλοις καθεστῆ, γινώσκων ὅτι τῆς πόλεως ὅλης ἡδὲ ὁμοιότητι τοῖς ἔρχουσι: *Tua temperantia fac alius exemplo sis; nec ignores, totius civitatis mores ad exemplum magistratuum confirmari.* Quod etiam ipsum imbibisse Nicoclem, liquet ex Orat. eiusd. apud Isocratem: Βελόμει ᾧ δειγμα καταστήσαι τὸ πρόπον τὸ ἐμαυτοῦ πῶς ἄλλοις πολίταις: γινώσκων, ὅτι φιλεῖ τὸ πλεῖστον ἐν τέτοις τοῖς ὀπτιηδύμασι τὸ βίον ἀφάτην, ἐν οἷς αὐτὸς ἄρχοντας τὰς ἐαυτῶν ὁρᾷσι. *Mores meos civibus exemplo esse volui; cum in iis solere studiis etatem consumere populum scirem, quibus suos Principes videt esse deditos.* Nec alterius est gustus Eusebii dictio apud Stobæum tit. de Magistratu: Πρὸς τὰς ᾧ δειγμα δίκην ζῶντας, ἔπειτα ἀξιοῦντας ἄλλων ἡγεῖσθαι, ἀπὸ θεῶν αἰσθροῦσι. *Ἀπὸ θεῶν δὲ δόξα τὰ ᾧ δειγμα ἐλλογόμενα ἐαυτῷ καὶ ἄλλω ᾧ δειγμα τὸ δέχομένων παρασχευάζει ἅπας, ὅγε παρ' ἐαυτοῦ τὰ δέοντα σωφροσύνη ποιῶν ὀπτιηδύμεν, καὶ ᾧ δειγμα τῶν περὶ τὴν πρῆσιν τοῖς ὑποταγμένοις ἐαυτὸν παρεχόμεν:* *Homines inobedientes sunt illis, qui cum iniuste vivunt, aliis praesse volunt. Obedientiam autem facilem ad ea quæ princeps vel ipse, vel per alium precipit, apud subditos efficit qui vis, qui quæ ipsum facere decet diligenter excquitur, & eorum quæ agere convenit subditis sese exemplum præbet.* Pari limpидitate sermonis Synesius sub finem Orat. περὶ βασιλείας: Ὡς πολλῶν ὄντων ἀ δέδωκεν ὁ θεὸς βασιλεία ζηλωτὰ καὶ μακάρα, ἔδωκεν ἡτίον, εἰ μὴ καὶ παντὶς μᾶλλον ἀρχαθείη τις ἐν αὐτῆς, καὶ ὑμνήσκει τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ δέχομένων ἰσχὺν, ὅτι μετατίθησι βασιλῆος δόξαν ἡθους ἐγκεκαυμένῳ ἡδὲ παλαιῷ καὶ τρυφῇ τῇ πρώτῃ, τῷ φαίνεσθαι πᾶν ἀντὶ ἡμῶν καὶ περὶ πλείστον πισύμενος· ὅτω γὰρ βασιλῆος χαίρει, τὸ δὲ αὐτὸς αὐξάνει ἀνάγκη, καὶ ὑπὸ πλείστων ὀπτιηδύεται: *Nam cum multa admiranda & magnificienda & pradicabilia attribuerit Deus Imperatoriae maiestati; nihil est quod sit minus, vel hoc potius omnium maximè est admirabile & decantandum, tantam illam in animis populi*

populi vim habere. Imperator enim mutat opinionem moris diuturnâ consuetudi-
ne & primis deliciis quasi inustam; quoties apparet contrariis eum honorem ha-
bere & plurimum tribuere. quibuscumque enim gaudet Imperator, id statim ne-
cesse est augescere, & plurimorum studiis coli. Simili colore Damascenus lib.
de S. Barlaam cap. x x x i i i: Huiusmodi principatus atque imperii natura est.
semper subditi ad eos qui rerum potiuntur sese componunt; eaque amare ac conse-
crari solent, quibus Principem delectari sentiunt. Produxi numerum testium qui
sufficiat confirmando testamento: verum nihil impedit quin addam & al-
ios adhuc, tanquam honorarios; inter quos agmen ducet Cicero, cuius
vox est Libro i i i. de Legib: Nam licet videre, si velis replicare memoriam tē-
porum, qualescunque summi civitatis viri fuerunt, talem civitatem fuisse:
quæcumque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populo secutam.
Insequetur verò Plinius: Vita principis censura est, eaque perpetua. ad hanc di-
rigimur. ad hanc convertimur: nec tam imperio nobis opus est quàm exemplo.
Cui ingruet Imp. Theodosius asseverans Claudiani versibus lib de iv. Cōs.
Honorii:

_____componitur orbis

Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quàm vita regentis.

Quid plura? tanta firmitudo huius gnomes, ut manu Cassiodori scribat: Senatui Urbis Romę Theodericus rex lib. 111. Var. Epist. x11: *Facilius est, si dicere fas, errare Naturam, quàm dissimilem sui Princeps possit formare Rempublicam.* Causam huius rei quidam putant: quod cùm omnes honores, omnia commoda proueniant à Principe, eidem etiam similitudine morum insinuari amemus; quoniam, *Idē velle, idem nolle; ea demum firma amicitia est,* Sallust. Catilinar. Vnde Plut. lib. de discrim. Adulat. & Amici: Εἰπερ δὲ τὸ μάλιστα Φιλίας ἀρχὴν συνέχον καὶ συνιστᾶν, ὁμοιότης ἐστὶν ὀφειτῆδος ματῶν καὶ ἡθῶν, καὶ ὅλως τὸ χαίρειν ἐν γὰρ πῶς αὐτοῖς, καὶ τὸ ταῦτα φέροντες πρῶτον εἰς ταῦτ' ἀσπάζονται καὶ σωφρονιστὶ ἀπὸ τῆς ὁμοιοπαθείας, ἔτι κατιδὼν ὁ κόλαξ, αὐτὸν ὡς περ ὑλλὼ ἰνὰ ῥυθμίζει, καὶ σχηματίζει πελαρμόσῃ καὶ περιπλάσῃ ζητῶν, εἰς αὐτὸν ὀφειτῆδος ἀπὸ μιμήσεως, ὑγρὸς ὢν καὶ πιθανὸς μεταβάλλεσθαι ὅτι πᾶς ἐξομοίωσης: *Ac quoniam principium amicitiae ac stabilitas in similitudine studiorum ac morum maximè consistit, earumdemq; omninò rerum appetitio aut aversatio ob affectum animi similitudinem primò homines coniungit ac continet: hoc sentiens adulator, seipsum veluti materiam quandam componit atque conformat, accommodare se ac affingere studens imitatione iis quos adoriur, mollis & facilis ad representandos similitudine eos.* &c. Nec aliunde Syneſius Epistola xxx1: Ἡ δὲ μίμησις, οἰκείωσις ἐστὶν. καὶ σωφροσύνη, πρὸς ὃ μιμᾶται πὲρ μιμῆμενον: Imitatio familiaritatis conciliatio est, conglutinatque imitantem illi quem imitatur. Huc

que referas Taciti iudicium lib. III. *Annal: Sed precipuus adstricti moris auctor Vespasianus fuit; antiquo ipse cultu victuque obsequium inde in principem, & emulandi amor, validior quàm pœna ex legibus & metus.* Gregorę item lib. *Histor. VI: Εἰς τὴν πλείω. φιλεῖ τὸ ὑπομένειν. πρὸς τὸ τὸ ἀρχόντων σωδραπὶ θεοῦ βέλησιν, καὶ πρὸς ἐκείνῳ ὡς εἰς τινα σκοπὴν καθάπαξ ῥυθμίζειν καὶ διδύμῳ καὶ γνώμῳ καὶ γλῶττιαν, καὶ πᾶσαν χεῖρὸς πρακτικῆς κίνησιν. τοῖς γὰρ τοῖς οἰδὲν ἐξωνεῖσθαι ῥαδίως πλὴν τῶν ἀρχόντων ὁμείναι:* *Nam plerumque solent subditi ad principum voluntatem se accommodare, ad eamque animum & linguam & omnes actiones referre. His enim obsequiis eorum benevolentiam redimi sciunt.* At sunt alii qui id arbitrantur fieri ductu ultionis Naturę: sive quod Regem sequamur tanquam præstantiorem. Aristides περὶ τῆς ἀφθέρης: Εἰ πάντες. διὲν ἐπ' ἐκείνῳ, ὅτι ἀξιοῖς μεταβαλεῖν τὸ τὸ φύσεως νόμον, ὃς κελεύει τὸ τὸ κρείττονων ὑπερβολῇ ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆλον πρὸς τὸ ἡγέμεναι. αἰσχροὺς τῷ στρατηγῷ βλέπειν εἰς τὰς στρατιώτας. καλὸν δέγε τοῖς στρατῶμασιν, εἰς τὰς στρατηγὰς, ὡς οἰμαὶ τοῖς χορδαῖς, εἰς τὸ ἡγεμόνα, τοῖς ναύταις εἰς τὸ κυβερνήτην, τοῖς δήμοις: εἰς τὸν ἀρχοντα, τοῖς ἀκροαταῖς εἰς τὸν ῥήτορα: *Huc igitur redeo, quod naturę vis mutare legem, quę iubet potiorum ferre præstantiam, & ex principum arbitrio vivere. Turpe sit imperatori, si ad milites respiciat: contra decet exercitum imperatori morem gerere, sicut coryphæo saltatores, gubernatori nautas, principi populum, oratori auditores. Sive quod re verâ partes eius sumus; ipse inquam sit caput; nos membra; imò ipse sit anima; nos corpus. adeò ut hæc locum inveniat illud Lactantii lib: VI. Divin. Instit. cap: IX. Omnis enim iustitia eius, similis est humano corpori caput non habenti, in quo tamen si membra omnia & locis suis constent, & figura, & habitudine, tamen quoniam deest id, quod est omnium principale, & vita, & omni sensu caret. Itaque membra illa formam tantummodo membrorum habent, usum non habent, tam scilicet quàm caput sine corpore.* Ac ut usurpem verba D. Chrysostomi Homil. V. ad Thessalon. II. cap. III: Ἡ κεφαλὴ ἔχει ὅρας ὅτι ἐν τῷ ῥῥῳ πᾶσιν ὑπερέχει τὸ λοιπὸν σώματι, ὅσον τῇ θεωρίᾳ, καθάπερ πᾶς κυβερνήτης ἅπαν. αὐτὸ δὲ θυώσσει; ἐν γὰρ τῇ κεφαλῇ εἰ οἱ τοῦ σώματος καὶ οἱ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὶ, ἐκείθεν ἐπιρρεῖ τὰς τοῖς διεραικόν, ἐκείθεν τὸ ἡγεμονικόν, καὶ τὸ μὲν λοιπὸν πάσεται εἰς ἀσθενίαν, αὐτὴ δὲ εἰς τὸ ἐπιτάττειν καίται. πᾶσαι αἰαδοῦσες ἐκείθεν ἔχουσιν τὸ ἀρχικὸν & τὸ πηγικόν. τὰ φωτεινὰ ὄργανα. ἐκείθεν ἀναπέμπει, τὸ διεραικόν, τὸ ἐσφρητικόν, ἡ ἀφῆ. πᾶσα: ἡ γὰρ τὸ νῦν ῥίζα καὶ τὸ ὅσων ἐκείθεν σωέσθην. *Non vides quod caput non tantum loco superat reliquum corpus, quantum cura & providentia, ut quod ipsum regat ac dirigat tamquam gubernator? In capite enim & corporis & animæ sunt oculi. Illinc ad eos affluit vis perspicendi, illinc vis regendi quæ tenet principatum. Et reliquum quidem corpus constituitur ad ministrandum; hoc verò collocatum fuit ad imperandum. omnes sensus illinc habent principium & fontem: illinc instrumenta emittuntur voca-*

lia

lia, facultas videndi, facultas odorandi, tactus universus: Illinc orta est radix nervorum & ossium. Cæterum non deesse qui putent principem populi sui animam esse ac spiritum, pluribus ostendi alio loco. quod ipsum cur minimè debeamus infitiri, multa nos tenent. Legatur modò Maximus Tyrius Serm. xli; ubi inter alia habet & istud: Ψυχὴ καὶ σῶμα ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν αὐτῷ ἄρχον, τὸ δὲ ἀρχόμενον· ὡς ἐν πλείῃ ἀρχῶν ἐς ἀρχόμενον· καὶ ἐστὶ καὶ ὁ ἀρχὼν πόλεως μέγας, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, ὡς πωλησίως: Ex animo & corpore constitutus est homo, in eoque animus imperat, obsequitur corpus. Et quidem eodem ferè modo in civitate aliquis regnat, reliqui parent; & tam qui imperat, quàm qui parei, civitatis pars est. Certè Iustinus Martyr Quaestione cxxxi. disertè fatetur: Καὶ ὡς σύγκειται ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἔτως καὶ ἡ βασιλεία σύγκειται ἐκ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν βασιλευμένων. καὶ ὡς περ ὁ μαρτυρῶν ὁ ἄνθρωπος ἀμάρτημα διὰ χειρὸς, καὶ τυπῆθῃ εἰς τὸν νότον, οὐκ ἀδικεῖ ὁ τυπῆσας αὐτὸν, ἔτως οὐκ ἀδικεῖ Θεὸς ὅτι τοῖς τῶν βασιλέων πλάσμασιν τὸν λαὸν τιμωρῶμεν. μεγάλως γὰρ εἶδεν ἀνιᾶν τοὺς βασιλεῖς ἢ πλεονῆα τοῦ λαοῦ· τὸ γὰρ βασιλείας ἐστὶ τιμωρία, ἢ πλεονῆα τοῦ λαοῦ: Et sicut homo, ex anima & corpore constituitur: ita regnum, ex rege, & eis qui reguntur, coagmentatur. Et quæadmodum si homo manibus peccatum committens, tergo pœnas pendat, non inique qui in eum animadvertit agit: ita non iniuste Deus facit, principum delicta, populi pœna coercens. In magnam enim reges mœrorem cōiicere solet, populi calamitas. Regni nãque pœna est, civium ipsorum plaga. Et inde forsan est quod legimus de gente Aethiopū lib. i. Biblioth. Diodori: Ἡ δὲ γὰρ ὑπὸ ἀρχῇ λέγουσι τοῖς αἰθίοψιν, ἐπὶ τὸν βασιλέα μέγας τὸ σῶμα πληρωθῇ δὲ λύδῃ ποταμῷ αἰπῶν, ἀπαντας τὰς σωήθας συναπεβάλλειν τὸ καὶ παρὰ τρεῖς. αἰχρὸν γὰρ ὑπολαμβάνειν, ὅτι βασιλέως πεπληρωμένου τὸ σκέλος ἀρτίποδας εἶναι τὰς φίλους, καὶ μὴ πάντας ἐν τῇ ἐξόδοις σωέπεσθαι χολὰς ὁμοίως. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὸ συμπενθεῖν μὲν καὶ τὸ συλλυπεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἀγαθῶν ἀπάντων τε καὶ κακῶν κοινωνεῖν πλὴν βεβαίαν φιλίαν, τὸ δὲ εἰς τὸ σῶμα λύπης ἄμοιρον γίνεσθαι. Φασὶ δὲ σωήθες εἶναι καὶ τὸ σωτελεῖσθαι ἐκασίως τὰς ἐταίρους τοῖς βασιλεῦσι, καὶ ἔσθαι τὸ θάνατον ἑνδοξόν καὶ φιλίας ἀληθινῆς μάρτυρα. διόπερ μὴ ῥαδίως ὁπιοβουλῶ γίνεσθαι ὡς πρὸς τοῖς αἰθίοψιν καὶ τῶν φίλων, ὡς ἂν ὁ βασιλέως καὶ τῶν φίλων ἀπάντων ὁπίσης περνοσμένῳ τὸ τὸ ἐκείνου καὶ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας: Moris enim asserunt Aethiopibus fuisse, ut si quando rex aliqua corporis parte ex quavis causa debilitaretur, domestici omnes sponte sua eandem partem debilitarent. Turpe etenim existimabant, rege claudo non & omnes claudos amicos esse. Et quidem absurdum videbatur: cum vera sit amicitia, ex rebus adversis amicorum dolere, letari secundus, non & corporis quoque doloris amicos participes esse. Ferunt quoque consuetudinis esse, amicos ultro in regis morte vita defungi, existimantes cum interitum gloriosum, veraque amicitia testem. Idco hand facile est Aethiopibus adversus talem amicum consensum insidias parare: cum & rex

& amici uno animo communi eorum consulant salutem. Haud est tamē quod im-
 putemus istud amicitiae extremæ, nisi eandem constituamus inter oves,
 quarum unā desiliente de ponte in aquam profluentem, totum gregem
 saltus sui habet comitem. non est impetus naturæ, trahentis imbecillius
 ad imitationem eius quod est excellentius. Nec aliorum tendebat animo-
 sitas Celtarum Solduriorum, cuius, præter reliquos, meminit & Cæsar
 lib. III. bell. Gall: *Alia ex parte oppidi Adiatonium, qui summam imperii tene-
 bat, cum sexcentis devotis, quos illi Soldurios appellant; quorum hac est conditio,
 ut omnibus in vitâ commodis unâ cum his fruantur quorum se amicitia dederint.*
*Si quid eis per vim accidat; aut eundem casum unâ ferant; aut sibi mortem con-
 sciscant. neque adhuc hominum memoriâ repertus est quisquam, qui eo interfecto
 cuius se amicitia devovisset, mori recusaret.* Eodem aspirabat Iberorum con-
 fuetudo ac Scytharum, nec non Arabum; quorum familiarissimos regi
 suo libenter commortuos, credendum historicis. nam ne id trahamus ali-
 orum, vetat ingenium Aulicorum; in tantum Regibus additorum, ut &
 corporis vitia imitentur. Scribit Hegesander de familiaribus Dionysii iu-
 nioris, recensente Athenæo lib. V. Deipnosoph: Οὗτοι δὲ προσεπιῆντο μή τε
 ὀξύρῳαν τῶν δὲ δειπνῶν· ἐπεὶ ὁ Διονύσιος ὁ σὺν αὐτῷ ὀξύρῳαν· ἔψαυόν τε τῶν
 μένων ὡς ἐχ' ὀρῶντες ἕως ὁ Διονύσιος τὰς χεῖρας πρὸς τὰ λεκάνια προσῆλθον: *Id est, quia
 Dionysius minus oculis perspicax esset, inter canandum obtusè cernere se fingen-
 tes, apposita fercula tanquam visu non discernere, temere contrectabant; quo-
 ad manus Dionysius ad patinas perduceret.* Tradit & Satyrus in vita Philippi,
 ut idem prodit Athenæus: Φίλιππος τὸν ὀφθαλμὸν ἐξεκόπη, συνεπῆλθεν αὐτῷ καὶ
 ὁ κλείς, ὁ πελαγωνιάς τὸν αὐτὸν ὀφθαλμόν. καὶ πάλιν ὅτε τὸ σκέλός ἐπηρώθη,
 σκάζων συνεξώδησε τῷ βασιλεῖ: *Cum illo exosulato Clisophum prodiisse eodem a-
 culo fasciis obligato: at rursum cum cruris oblasum regi ac luxatum fuisset, Cliso-
 phum eodem crure claudicantem cum ipso in publicum exiisse.* Ridemus ad ista:
 sed iniuriæ, quasi verò non magis sit ridiculum æmulari vitia animi quàm
 corporis. At id solenne generi humano clamat omnis ævi historia, asseve-
 ratque Cicero lib. III. de Legibus: *Ego autem nobilium vita victuque mutato,
 mores mutari civitatum puto. Quò perniciosius de Rep. merentur vitiosi Princi-
 pes, quod non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem: neque
 solum obsunt, quod illi ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt; pluraque e-
 xemplo quàm peccato nocent.* Nec scorsum sentit D. Basilus in Psalmum I:
 Αἱ γὰρ καὶ τὸ βίον λαμψέτης. Συνεμφάνουσιν ἑαυταῖς καὶ τὰς βίβας τῶν πεισθέντων· καὶ
 στρατιῶται μὲν ὡς τὰ πολλὰ τοῖς στρατοπεδάρχαις ἑξομοιοῦνται: οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει δῆμοι
 ζηλοῦσι τὰς ἐν δυνάμει καὶ ὅλως ἐπιδόαν τὸ ἑνὸς κακὸν μιμήσεως ἄξιον τοῖς πολλοῖς νο-
 μιθεῖν, οἷός τις καὶ προσκόντως λεχθῆναι λοιμός τις ψυχῶν ὅστις πολάζειν τῷ βίῳ. τὸ γὰρ
 ἐν κακίᾳ πείθεσθαι, πολλὰς εἰς τὸ ὅμοιον ζῆλον τῶν δουλοδότην ἐφέλκεται: *Res enim
 in vitâ*

in vitâ magnæ atque illustres vitas clarorum virorum ad se reducunt atque referunt: & milites plerumque ducibus assimilari solent; & in civitatibus populi eos imitantur qui potentia pollent. Et demum, postquam unius morbus imitatione dignus multitudini existimatus fuerit; verè pestilentia quædam animarum dicetur in vita dominari. Vita namque splendor ac claritas in malitiâ multos ad æmulationem similem eorum qui proni ac lubrici sunt ad peccandum trahit. Ex hoc adeo verum est, ut nulla tanta sit pietas, nulla religio, quam cùm lacte matris haustam ad canos usque superstitiosè observavimus, quin statim ad adspæctum, imò ad famam Principis nostri profani, ultro exuamus. De sæculo Iovis Lactantius lib. v. Divin. Instit. cap. vi: Et quoniam mores ac vitia Regis imitari genius obsequii iudicatur, abiecerunt omnes pietatem, ne exprobrare scelus regi viderentur, si piè viverent. Sic assiduâ imitatione corrupti, divinum fas reliquerunt, & paulatim male vivendi consuetudo mos factus est. nec quicquam ex antecedentis sæculi pio atque optimo statu remansit, sed explosa iustitia & veritatem secum trahens, reliquit hominibus errorem, ignorantiam, cecitatem. Certè quàm facilè regni sui Iudæos ad cultum Aegyptiacorum Numinum traduxerit Ieroboamus, testatur historia sacra, repetitq; libro Antiq. v i i i. Iosephus. Sed & Xenophon de mutatione morum Persicorum libro v i i i. Cyropæd: Πρόθεν μὲν γὰρ, εἴ τις ἢ Δακινδιωδῶσθε πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ Δαπεράξειεν ἔστι ἦσαν. οἱ ἡμῶμενοι. νῦν ᾗ ἅντις, ὥσπερ Μιθραδάτης τὸ πατέρα Ἀριοβαρζάνην πρὸδός, καὶ ὥσπερ Λεομίθρης τὴν γυναικα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰς τῶν φίλων πῦδας ὁμήρους πρὸ τῷ αἰγυπλίῳ ἐγκαταλιπὼν, καὶ τοὺς μεγίστους ὄρκους πρὸ βασιλέως, βασιλεῖ δόξῃ πὶ σύμφερρον ποιῆσαι, ἔτοί ἐσιν οἱ τὴν μεγίστην πημαῖς γεραίρομενοι. ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες, ὅτι τὸ ἀρετὴ καὶ τὸ ἀδίκον τετραμμένοι εἰσιν. ὅποιοί τινες γὰρ ἂν οἱ πρὸς αὐτῶν ὦσι, τινὲς καὶ οἱ ὑπὸ αὐτοὺς ὅτι πολλὸν γίγνονται: ἀδελφιστέροι δὲ νῦν, ἢ πρόθεν, ταύτην γεγνηένται: Nam olim si quis pro rege salutem in discrimen coniceret, vel urbem aut nationem eius imperio adiecisset, vel aliquid aliud præclare fortiterque pro rege perfecisset; hi scilicet erant, qui honoribus cummlarentur. Nunc si quis perinde ac Mithradates, patre Ariobarzane prodito, & quemadmodum Leomithres uxore, liberis, & amicorum quoque liberis apud Aegyptium obsidibus relictis, & sanctissimo iure iurando violato, regi quod expediat, facere videatur: hi vero sunt, qui maximis honoribus ornantur. Quæ quum omnes Asiatici videant, etiam ipsi ad impietatem & iniustitiam deflexerunt. Nam quales sunt ii, qui præsumunt; tales & illi plerumque solent esse, qui eorum imperio subiecti sunt. Hinc factum, ut magis iam sint nefarii, quam olim fuerint. Et verò cum populus talis sit circa pietatem, circa iustitiam, frustra speremus alium manere circa virtutes minores: confirmabitque in cunctis dictum Ncoptolemi apud Sophoclem Philoctetæ v. 284:

ties ob incestum reprehendebatur, hanc defensionem per iocum in promptu habebat: solere subditos principum mores imitari: & aquam ex eodem fonte petitam, eundem saporem referre. quibus verbis imperatorem Manuelem perstringebat, ut iisdem, aut etiam deterioribus affectibus obnoxium, qui cum fratris filia rem haberet, quum ipse patruelis diuinitat filiam complecteretur. Inde venuste de Bacchi comitatu Papinius lib. iv. Thebaid. v. 661:

—— & castra simillima Regi.

Decoreque Achilles Tattius libro i. Clitophont: ῥ'πέκκαυμα γὰρ Ἰππιδυμίας λόγῳ ἐρωπικός· καὶ εἰς ῥωφροσύλῳ τις ἑαυτὸν νῆθετῇ, τῷ πρῶτῳ δείγματι πρὸς τὴν μίμησιν ἐρεθίζετο, καὶ μάλιτ' ὅταν ἐκ τῆς κρείττονος ἢ πρῶτου δείγματος. ἢ γὰρ ὧν ἀμαρτάνῃ τις αἰδῶς, τῷ τῆς βελτίου ἀξιώματι παρρησία γίνετ'. *Amatorius enim sermo vehemens quaedam cupiditatis incitatio est. ac quamquam ad temperantiam aliquis comparatus est, exemplo tamen ad imitandum trahitur: eoque facilius, quo nobilius proponitur exemplum. nam pudor, qui à peccando revocabat, praestantioris alicuius dignitate loco pulsus, in licentiam commutatur. Huc etiam spectant illa Theopompus apud Athenæum lib. iv. Deipnosoph: Φίλιππος ἐπεὶ ἐγκρατὴς πολλῶν ἐγλύετο χρημάτων, οὐκ ἀνάλωσεν αὐτὰ ταχέως, ἀλλ' ἐξέβαλε καὶ ἔρριψε πάντων ἀνθρώπων κάκιστος ὧν οἰκονόμος ἔμεινεν αὐτός, ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὁπλῶς γὰρ ἔδδεις αὐτῶν ἠπίετο ζῆλον ὁρῶν, ἔδε ῥωφρόνως οἰκῆν εἰκίαν. ἔτι δ' αὐτὸς αἵπλος, αἰπλῆς καὶ πολυτελὴς ὧν, περὶ χεῖρας ἀπαντὰ ποιῶν, καὶ κτώμενος καὶ διδύς: Philippus. ut plurimam habuit in potestate pecuniam, eam ocys non expendit, sed prodegit & proiecit; omnium hominum pessimus rei suae dispensator; & non ipse tantum, sed etiam comites circa ipsum. Nullus enim citra exceptionem rectè vivere didicerat, aut modeste suam familiam regere. Eius autem insolentiae praecipua causa rex fuit, qui sumptuosior iusto, avaritiāq; esset inexpletā, & omnia inconsultā facilitate donaret, acquireret, faceret. Nec hinc alienum Ciceronis monitum lib. i. de Offic. Cavendum est etiam, praesertim si ipse aedifices, ne extra modum sumptu & magnificentia prodeas. quo in genere multum mali etiam in exemplo est. studiosè enim plerique, praesertim in hac parte, facta principum imitantur: ut L. Luculli, summi viri virtutem quis? at quàm multi villarum magnificentiam imitati sunt? Itaque non est quod dicis causa scriptum putemus Syncesio de Regno; ubi rationem ostendit, promovendi ex virtute non ex divitiis: καὶ ἔτω ποιήσης, ταχὺ πολλὰς ὄψεις πλεῖστον εἰργασμένον ἀρχιμομένους, καὶ ἄλλας ἐγκαλλῶπιζομένους αὐθαρέτω πτωχείᾳ. καὶ μεταπισθῆναι τοῖς ἀνθρώποις αἰνῶν περὶ αὐτὸν ὑπολήψεις, τὸ πλεῖστον ἐξ ὧν ὄνειδος εἶναι· καὶ ἐν σεμνότητος μοίρᾳ πενίαν τηρῆσαι: Quod si ita feceris, brevi cernes fore, ut multos quasitarum divitiarum pudeat; alii verò ut suā sponte electa paupertatis speciem ostendent. Ac in contrarium opiniones de divitiis ideo recident, quod reperisse divitias probro sit futurum; & pars dignitatis custodisse paupertatem.*

Duci-

Ducitur avaritiâ, rapacitate, iniustitiâ? ducitur & populus. Rex Salomon Proverbiorum, cap. xxi: Βασιλέως ὑπακούοντες ὅλον λόγον ἄδικον, πάντες οἱ ὑποτασσόμενοι αὐτῷ ὁδοῖται: *Rege audiente sermonem iniustum, omnes subditi iniqui.* Iosephus lib. ix. Antiquit. cap. viii: Προέδωκεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἰσχυρίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ θεόν· συνεφάρησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ πρῶτοντες, ὥς τε πλημελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἀρκεῖναι: *Rex Ioas à pristina religionis curâ facilè descivit: moxque & primates populi ad eundem modum depravati sunt ut nihil apud eos potius haberetur, quàm contemptus iuris ac iustitiæ.* Locrensiū legati de Pleminio Livii lib. xxi: *Ac si scelus, libidinem & avaritiam solus ipse exercere in socios vestros satis haberet; unam profundam quidem voraginem tamen patientiâ nostra expleremus. nunc omnes centuriones militesque vestros (adeò in promiscuo licentiam atque probitatem esse voluit) Pleminius fecit. omnes rapiunt, spoliant, verberant, vulnerant, occidunt, constuprant, matronas, virgines, ingenuos raptos ex complexu parentum, &c.* Salustius Iugurth: *Qui in Numidiâ relictī à Bestiâ exercitui præerant; secuti morem Imperatoris sui, plurima & flagitiosissima facinora fecere. fuerunt qui auro corrupti, elephantos Iugurthæ traderent; alii perfugas venderent; pars ex præcatis prædas agebant: tanta vis avaritiæ in animos eorum, veluti tabes, invaserat.* Quapropter appositè cum Lacedæmoniorum milites, sub Thymbro-ne Duce etiam de foederatis prædas egissent; recepto verò eius loco Dercyllide, modestè se gererent: appositè, inquam sic loquuntur Xenophō-tis lib. iii. Hist. Græcar: *Ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν οἱ αὐτοῖς νυνὶ πικρὰ πέρυσιν· ἀρχῶν δὲ, ἄλλοι μὲν νυνὶ, ἄλλοι δὲ τὸ παρελθόν. τὸ ἔτι αἴτιον ἔστι νυνὶ μὴ ἐξαμαρτάνειν, τότε δὲ, αὐτοῖς ἤδη ἱκανοὶ ἐστὶ γινώσκειν.* Nos quidem, Lacedæmonii, nunc iidem sumus, qui anno superiore fuimus: sed alium nunc imperatorem habemus, quam prius. Quapropter ipsi iam satis perspicere potestis, quam obrem id temporis deliquerimus, nunc omnes expertes culpæ sumus. Nec insipienter Theodoricus rex apud Cas-siodorum lib. i. Var. Epist. iv: *Vixit enim Cassiodorus tantâ continentia, ut æquitatem & instrueret monitis, & doceret exemplis. Facilis enim recti persuasor est innocens index: sub cuius prædicabili conversatione pudet mores probabiles non habere. Quis enim vereatur scelus, cuius in suggestu gremii complicem videt? Incassum personam fictæ severitatis inducit, cum avarus pecunie ambitum dissuadet, cum legibus parendum censet iniustus. Non habet distributionis gremiū, cui auctoritatem libera conscientia non ministrat. Quoniam excessus tunc sunt in formidine, cum creduntur iudicib. displicere.* Eadem sententiâ D. Chrysostomus lib. iii. de Sacerdotio: *Πέφυκε γὰρ ὡς τὰ πολλὰ, τὸ τὸ δέχομένων πλεῖστον, ὥσπερ εἰς δέχετον πῖνα εἰκόνα τῶν ἀρχόντων τρέψας ὁρᾶν, καὶ πρὸς ἐκείνους ἑξομοιοῦν ἑαυτοὺς· πῶς ἔκ ἂν τις τὰς ἐκείνων παύσει φλεγμονὰς, οἰδάντων αὐτοὺς; τίς δὲ ἂν ὑπὸ τῶν ἐκείνων τῶν πολλῶν γινώσκων μέτρον, πῶς ἂν ἀρχόντα ὀργίλον ὁρᾶν;*

Sic HA.

Sic naturā comparatum esse videmus, ut subditorum multitudo magna quādam ex parte Principum suorum mores, tanquam exemplarem quandam imaginem spectent, seque ad illos formare studeant. Quī ergo fieri posset, ut illorum tumores & inflammationes sedet is qui ipse intumescat? quis verò plebeius vir concupiscat statim temperans moderatusque fieri, principem intuitus iracundum? Festivè Arrianus Dissert. Epict. lib. III. cap. IV: Τῆ δὲ ὁπότερότερον ἢ πείρα, ἀκρομότερον ἀπεδάσαντο· κωμωδῶ πινι, καὶ ὁπὲρ τῷ δημοσίᾳ λοιδορήθηντο· εἴτα ἐξῆς ἀπεγείλαντο· πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐλοιδορήθῃ, καὶ ἀγανακτῶντο· πρὸς τὰς λοιδορήσαντας, καὶ τί κακὸν [ἔφη] ἐπίειν; ἐπεὶ ὁρίζον καὶ ἔτοι, ὡς καὶ σύ. εἰπὺντο· ἐκείνους, ἔτις ἐν πρὸς ἀπὸ δὲ; σὲ, ἔφη, βλέποντες τὸν αὐτῶν ἄρχοντα, τὸ καὶ ἄρα φίλον καὶ ὁπότερον, ἔτις ἀπεδάσαντο, οὐκ ἔμελλον καὶ αὐτοὶ ἔτις ἀπεδάσαν; εἰ γὰρ μὴ δὲ ἔτις ἀπεδάσαν, μηδὲ σύ ἀπεδάσῃ; εἰ δὲ δὲ, τὴ χαλεπαίνεις, εἰ σὲ ἐμιμήσαντο; πῶς γὰρ ἔχουσι μιμήσασθαι οἱ πολλοί, ἢ τὰς ὑπερέχοντας ὑμᾶς; εἰς ἕνα ἀπὸ δώσω ἐλθόντες εἰς τὰ θεάτρα, ἢ ὑμᾶς; ὅρα πῶς ὁ ὁπότερος τὸ καὶ ἄρα θεῶν; κέκραγε; καὶ γὰρ πόνη κραιβάσω· αἰαπιδᾷ; καὶ γὰρ ἀντιπιδᾷ; ἔτις· εἰ δὲ δὲ αὐτὸς ἀπὸ δὲ κραιβάσαντες· ἐγὼ δὲ οὐκ ἔχω δὲ δὲ, ἀντὶ πάντων αὐτὸς ὅσον δὲ δὲ κραιβάσω. εἰδέναι σε εὖ δὲ, ὅταν εἰσέρχῃ εἰς τὸ θεάτρον, ὅτι κακῶν εἰσέρχῃ, καὶ πρὸς δὲ γμα τοῖς ἄλλοις, πῶς αὐτοὺς δὲ θεῶν. Cum prator Epiri indecentius comædo cuidam favisset, eaque de re publice convicio iactatus fuisset: idque Epicteto renuntiasset, & convitiatoribus succenseret: & quid nam, inquit ille mali fecerunt? Faverunt isti, ut & tu. Cum autem ille diceret, Ita ne quisquam favet? Cum te, inquit, magistratum suum viderent, Caesaris amicum & procuratorē, ita favere: an non favere & ipsi debuerunt? Nam si non ita favendum est, ne tu quidem faveto. Sin est favendum, quid illis succenses, te imitatus? Quos enim vulgus imitari præterquam vos procures potest? Theatrum ingressi, quos intueantur præter vos? Vide quemadmodum Caesaris procurator spectet? Vociferatur? vociferabor & ipse. Exsilit? exsiliam & ipse. Servi eius hinc atque inde sedentes vociferantur: ego cui servi nulli sunt, pro omnibus quantum potero clamabo. Sciendum ergo tibi est cum theatrum ingrederis, te tamquam regulam ingredi, & exemplum cæterorum, quo pacto spectare debeant. Imò, quod rideamus, Persarum Septemviri inter præcipuas causas currepudianda esset Assuero uxoris contumax, ponunt & hanc, ut: Οὐκ αὐτῷ μόνῳ γερονέναι τὸ ὑβριν, ἀλλὰ πᾶσι Πέρταις, οἷς κινδυνώετα κατὰ φρονεμένοις ὑπὸ τῶν γυναικῶν, αἰσχρῶς διαγερονέναι τὸ βίον. ἔδε μία γὰρ τὸ σωοικῶντο· ἀνδρὸς αἰδῶ πιήσεται, πρὸς δὲ γμα τῆς βασιλείας ὑπερηφάνειαν πρὸς σὲ τὸν κραυγῶντα ἀπάντων, ἔχουσα: Non ipse solum factam iniuriam, verum etiam Persis omnibus; quibus periculum instet, ne despecti ab uxoribus inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla post-hic maritorum futura sit reverentia, dum cetera exemplum à Regine superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem Regem contumaciter agere. Sic Iose-

phus lib. lib. xi. Antiq. cap. vi. Ex quibus apparet quæ sit vis argumento Cassiodori lib. xii. Variar. cap. i: *Per milites suos Iudex intelligitur: & sicut discipuli magistri scientiam produnt, sic nos obsequentium mores aperiunt. Præceps non putatur observasse moderato: avarus paruisse non advertitur continenti; stultus prudentibus servisse non creditur. Periclitamur, fateor, in actionibus vestris, si vos malâ intentione tractetis: & quod nulli accidit vestrum, alienum vitium, nostrum celebratur opprobrium &c.*

Et sic se habet multitudo circa vitia Regentum, quæ cùm etiam sine præceptore discantur; haud id fortasse ita mirum videbitur. ut enim placuit Virgilio

———*facilis descensus Avernî;*

Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras

Hoc opus, hic labor est.

Verùm & circa virtutes quoq; suos invenit cereos Rex quilibet: adeo ut Veritatis ipsius stylo scripsisse videatur Seneca Thyeste versu 212:

Rex velit honesta, nemo non eadem volet.

Pro cuius mente affirmatè Plato lib. i v. de Legibus: οὐδὲν δὲ πόνων, ἐδὲ τινὶ παμπόλλῃ χρόνῳ, τῷ τυράννῳ μεταβαλεῖν βεληθέντι πόλεως ἥθη· πορθεῖσθαι γὰρ αὐτὸν δὲ πρῶτον ταύτῃ ἐπιπερὶ ἂν θελήσῃ, εἴαν τε πρὸς δρετὶ Ἰππιδόματᾶ πρετρέπεσθαι τὰς κλίτας, εἴαν τε ἴππῃ τῶν αὐτῶν, αὐτὸν πρῶτον πάντα ὑπογράψεντα τῷ πράττειν: Non multo labore neque tempore opus esse tyranno, si civitatis mores immutare velit. Nam siue ad virtutis officia siue contra, cives perducere instituat, ipse prius viam quam sequantur ceteri, ingrediatur oportet, omniaque in seipso primitum representet, ut quid agendum sit præscribat civibus. Eadem asseveratione Xenophon lib. viii. Cyrop: ὅταν μὲν ὁ Ἰππιδόμας βελτίων γένηται, καθαρώτερον τὰ νόμιμα πράττειται· ὅταν δὲ χείρων, Φαυλόπερον: Cùm is qui præest rerum summæ, vir aliquando melior est, etiam sincerius puriusque legitima instituta maiorum observantur: cùm deterior aliquis, segnius. Cuius dictis pondus additur ab auctoritate Tullii lib. iii. de Legibus: *Pauci enim, atque admodum pauci, honore & gloriâ amplificati, vel corrumpere mores civitatis, vel corrigere possunt.* Vnde expressè ad Neronem Seneca lib. ii. cap. ii. de Clem: *Tradetur ista animi tui mansuetudo, diffundeturque paulatim per omne imperii corpus; & cuncta in similitudinem tui formabuntur. A capite bona valetudo, inde omnia vegeta sunt atque erecta; aut languore demissa; prout animus viget aut marcescit.* Vult quidem D. Greg. Nazianzenus mutationem hanc in melius, plusculum habere difficultatis, Apologetico ob fugam in Pontum: οὐ γὰρ ἔτιωσ ἔπε δίδουσι βραβείας μετὰ λαμβάνειν βραβείας ὕφασμα, ἔπε δὲ συζωδίας ἢ πύλαις τὸ πλησιάζειν, ἔπε νεκρῶν τῶν ἔτιωσ, δὲ νόμῳ οὐκ αὐτῶν εἰς τὸ αἶμα, καὶ δὲ αἶμα ὁμιλεῖ τοῖς ζώοις αὐτοῖς, ὡς φιλεῖ τάχιστα τὸ πρὸς αὐτὸς κακίας ἀναπήματα

ὁμοῦ τὸ ὑπόκειναι, καὶ πολλῶν γε ῥᾶν, ἢ τῷ ἐναντίου, τῆς ἀρετῆς: Neque vel indile-
 bilem tineturam pannus vel fœtidum aut suavem odorem res admodum ita facile
 contrahunt; ve exitialis quidam vapor tam facile in aërem diffunditur, ac per
 aërem animantia occupat, quam subditi improbitate antistitis celerrimè impleri
 solent, & quidem multo facilius quàm virtute. Cui tamen, an omnino credi
 debeat: iure ambigas, contradicentibus tot exemplorum testimoniis: præ-
 sertim cùm & eiusdem sacri ordinis Antistes D. Ioh. Chrysostomus. sentiat
 pro parte alterâ Orat. vi. ad populum Antiochenum: Οὐ γὰρ ἔγω τῆς Φλο-
 γῆς ἢ Φύσεως εἰς ὕλην ἐμπίεσθαι τὴν ἐκφύζοντων. ἀεὶ ξύλων ἀπὸ τῆς, ὡς ἀρετῆς (ἡλθὲν εἰς
 ψυχὰς ὀλίγας ἐμπεσὼν, ὁ δὲ πρὸς πάντων ἐκπλήσσει τὴν πόλιν διωήσε): Non e-
 nim sic flammæ natura in materiam delapsa, vicina semper ligna incendit;
 sicut virtutis zelus in paucas lapsus animas, ulterius procedendo omnem im-
 plere civitatem potest. Qui nam illi pauci? de quibus paullò antè Cicero; ij
 nempe qui in Rep. suâ, vel circa Principem, eâ auctoritate; vt ab eis populus
 vel honores expectet vel opes. Et, vt in hac item parte agamus exemplis:
 quid Romanis sub Romulo efferatius? quid irreligiosius? At ecce, rege
 mutato tradit de eisdem lib. i. Liuius: Ad hæc consultanda procurandaque
 multitudine omni à vi & armis conuersa, & animi aliquid agendo occupati e-
 rant, & deorum assidua insidens cura, cum interesse rebus humanis cæleste nu-
 men videretur, ea pietate omnium pectora imbuerat: vt fides ac iusiurandum,
 propulso legum ac pœnarum metu civitatem regerent. & cum ipsi se homines in
 regis, velut unici exempli, mores formarent: tum finitimi etiam populi, qui an-
 tè castra, non urbem, positam in medio ad sollicitandam omnium pacem credi-
 derant, in eam verecundiam adducti sunt, vt civitatem totam in cultum ver-
 sam deorum, violari ducerent nefas. Eodem tendunt isthæc eiusdem Pa-
 tavini lib. v: Foriè eo anno in summo magistratu erat Timasius quidam, Roma-
 nis vir sim:ior quàm suis; qui legatorum nomen, donumque & Deum cui mitte-
 retur, & dori caussam veritus ipse, multitudinem quoque, quæ semper fermè re-
 genti est similis, religionis iustæ implevit. Obuius quidem, sed hæc tamen
 minime omittendus Xenophontis locus de Agesilao: Εὐ τῶν μεγίστων
 δὲ ὠφελήμασι τῆς πατρίδος καὶ τόδε ἐγὼ τίθημι αὐτῷ, ὅτι δυνατώτατος ὢν
 ἐν τῇ πόλει, φανερὸς ὡς μέλιττα τῶν νόμοις λατρεύων. τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπαρτεῖν,
 ὁρῶν τὴν βασιλέα παύσαντων; τίς δὲ ἂν ἠγάμεντο μόνον κτεῖν, νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποι-
 εῖν, εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως καὶ τὸ κρατεῖσθαι φέροντα; ὅς κ' πρὸς τοὺς διαφόρους
 ἐν τῇ πόλει ὥσπερ πατὴρ πρὸς παῖδας προσεφέρετο: Atque equidem in maximis
 commodis, quæ attulit patriæ, hoc etiam pono: quod quum in republica pluri-
 mum posset, maximè tamen legibus se servire declararet. Nam quis tamdem o-
 bedire his noluiſſet, cùm eis regem obtemperantem videret? quis novas res moliri
 tentasset propterea, quòd ipse inferiori esset loco, cùm regem patiſciret, vt sibi

legitimè imperare? qui quidam etiam in illos, qui ab eo dissentiebant in re publica, non aliter se gerebat, atque pater erga filios consuevit. Haud igitur falsò Theodericus rex lib. III. Var. Ep. XI: Principis propositum facit, aut negligere Iudices, aut amare virtutes. Nec sine causâ. proditum Plutarcho de Catone maiore: Οὐ μόνον δὲ αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν ἐφύλαττε καθαροῦς, παντὶς λήμματ'· Nec se solùm, sed & comites suos præstabat ab omni captivâ integros. ut enim canit Ovidius libro VI. Fast. versu 647:

Sic agitur censura; & sic exempla parantur;

Cum iudex alios quod monet ipse facit.

Providè itaque ad Q. Fratrem Cicero Epist. I: Quid est negotij continere eos quibus præsis, si te ipse contineas? Nec falsò Xenophon lib. VIII. Cyrop: Οὔταν γὰρ ὁρῶσιν ὥμαλιστα ἔξεσθαι ὑβρίζειν, ἔτιον σωφρονοῦντα, ἔτιω μᾶλλον οἱ γὰρ ἀσθενέστεροι ἐθελουσιν. ἔδ' ἐν ὑβριστικὸν ποιῶντες φανεροὶ εἶναι: Nam cum vident homines eum, cui maxima facultas est insolenter agendi, modestè se gerere; nolunt imbecilliores alii quidquam insolentiis agere. Hinc memorabilis illa Senatus Rom. acclamatio apud Xiphilinum ipsi Severo: Πάντες παντα καλῶς ποιῶσιν, ἐπεὶ δὲ οὐ καλῶς ἀρχῆς: Omnes rectè faciunt omnia, propterea quod tu rectissime imperas. Cui consonat Martialis lib. IX. Epigr. LXXXI:

Nemo suos (hæc est Aulæ natura potentis.),

Sed domini mores Casarianus habet.

Grauique elegantia Aristides Oratione de Concordia ad civitatem Asiaticam: Ὡς περ τίνων ἀταξία καὶ κόσμος· & τοῖς μὲν στρατιώταις ὁππότε δεινὸν, στρατηγοῖς δὲ ἀπμιον ἔδ' ἐπ' ἀρετῇ τὴν ἀρχήν, ἀλλ' εἴπερ οἱ πολλοὶ παρέχουσιν ἑαυτοὺς ἐν τῷ πελαγμένῳ, δὲ τοὺς ἡγεμένους αὐτῶν τῶν πρῶτων αὐτῶν ἡγεῖσθαι, ὡς ἐκείνους γὰρ ἀμήχανον, στρατιῶν πασιζόντων καὶ πελαγμένων πρὸς ἀλλήλους, σφάτ' ὅμα μιᾶς γνώμης ἡγεῖσθαι, οὕτω καὶ τῶν πόλεων χρὴ νομίζειν μάλιστα προσήκον ὡφρονεῖν, αἵτινες αὐτῶν ἔστι καὶ οὐ οὐχ ἡμαρτίς· εἰσιν ἅπασιν τοῖς ἐν τῷ γένει: Quare sicut ordo atque disciplina non militibus quidem profunt, ducibus autem nocent, verum si illi ordinem servabunt, hos eius rei primos oportet esse autores; cum fieri non possit, ut ducibus seditione inter sese laborantibus exercitus concordiam servet: ita & civitatibus illis maxime convenire censenda est prudentia, quæ totius gentis communem obtinent dignitatem. Haud etiam prætermittendum Athenæi dictum libro X. Deipnosophist: Ἀλλ' & Περσῶν, ὁ ὑπὸ Πρωμάων καθαιρεθείς· κατ' ἔδ' ἐν γὰρ τὸν πατέρα Φίλιππον ἐμιμήσατο, ἔτε γὰρ πρὸς γυναικάς ἐσθ' ὁδὸν, ἔτε φίλοις· ὡς, ἀλλὰ καὶ οὐ μόνον αὐτὸς μέτρον ἔπιε δειπνῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ σωόντες αὐτῶν φίλοι, ὡς ἰσορεῖ Πολύβιος· ἐν τῇ ἑκτῇ καὶ εἰκοστῇ: At Persæi, quem Romani debellarent, aliud ingenium fuit; ut qui patrem Philippum nihil imitaretur, aut bibacitate, aut vesaniis erga mulieres amoribus: sed ut refert Polybius libro vigesimo sexto, in cæna non tantum ipse modicè biberet, verum etiam amicos quibusque

quibuscum ipsi consuetudo fuit. Etiam vigili aure digna Ammiani hæc de Valentiniano, libro x x x: *Omni pudicitie cultu domi castus & foris, nullo contagio conscientie violatus obscena; nihil incestum. hancque ob causam, tamquam retinaculis petulantiam frenarat aula regalis; quod custodire facile potuit. Omnino facile. Valet enim & hac in parte illud Imp. Basilii ad filium Leonem cap. xix: Εἰ γὰρ αὐτὸς τῶν ἀγνείων ἔτηρήσῃς, πῶς πρὸς ὅπῳ τῆς ὑπὸ σε πάντῳ ἔχθρου νοσήσῃς: ἀλλὰ γὰρ ἂν ζῇ πρᾶττοντα θεωρῶσι, τὰ αὐτὰ καὶ αὐτὸ πρᾶττειν συνενεχθῶσι. πέφυκε γὰρ πῶς ταῖς ἀρχαῖς συμμεταβάλλεσθαι τὸ ὑπὸ ἡμῶν: Nisi enim pudicitiam ipse servaveris, quâ fronte eos qui tuæ dominationi subiecti sunt ad eam servandam cohortaberis? nam quæ facientem te viderint, eadem quoque permitti sibi facere interpretabuntur: solent enim ad exemplum Principis mutari subiecti. Delectant valde illa Latinii Pacati ad Theodosium; An quis ferret molestè ad principis semet modum coerceri? aut subtractum sibi doleret de privata luxuria, quum videret imperatorem rerum potentem, terrarum hominumque dominum, parcè contenteq; viventem, modico & castrensi cibo ieiunia longa solantem? ad hoc aulam omnem Spartanis gymnasiis duriores, laboris, patientiæ, frugalitatis exemplis abundantem? neminem unum inveniri qui auderet ad penum regiam flagitare remotorum littorum piscem, peregrini aeris volucrem, alieni temporis florem? Et post pauca: Tue Imp. epule mensis communibus: parciores, locorum ac temporum fructuum instruuntur. hinc certatim in omnes luxuriæ pudor, parsimonia cultus inolevit; & quiescentibus legum minis; subiit: quandoque privatim sui pœnitentia. Sic est enim, sic est: Exasperat homines imperata correctio: blandissimè iubetur exemplo. Rem igitur dixit Plutarchus: cum diceret in præcept. coniugalibus: οἱ φιλόμαχοι, τὰ βασιλέων πολλὰς μυσικὰς ποιεῖσιν; οἱ φιλόλογοι λογίς, οἱ φιλαθληταὶ γυμνασικὰς: Reges si musicam ament multos efficiunt musicos; si literas literatos; si athletas, exercitationibus corporis deditos. Et Diodorus quidem lib. x x x i. Biblioth. habet de Ariarathe: οὗτος γὰρ πατὴρ ἔπεπρωμένου κατὰ λαβόντος, διεδέξατο τὴν βασιλείαν, τὴν περὶ ἀλλῶν ἀγωγὴν τῷ βίῳ ἀξιολογώτατῳ ἐνδεικνύμενος, καὶ φιλοσοφίᾳ προσανέχων. ἐξ ἧς καὶ ἡ πόλις ἔλλαθ' ἀγνωσμένη πάλαι Καππαδοκία, τότε τοῖς πεποδωμένοις ἐμβιωτὲρον ὑπῆρχεν: Hic postquâ fata patrē vocarunt, regnū excepit; tū in reliquis vitæ moribus eximiū se præbens, tum Philosophiæ operάναυαns. quo factū est, ut Cappadocia olim Græcis ignota, tunc eruditis fuerit receptaculū. De M. Antonino Philos. Herodianus: Μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν ἔλογισεν, καὶ δὲ διογμέτων γνώσει, ζεμνῶ δὲ ἡθὴ καὶ βίῳ σώφρονι ἴπσιώσουτο. πολὺ τε πολλῶν ἀνδρῶν σοφῶν ὡς ἐκεῖνος καὶ τῶν ἐκείνου καὶ τῶν φιλῶν. Φιλεῖ γὰρ πῶς αἰετὸν ὑπὸ ἡμῶν ζῆλω τὸ πᾶν ἀρχόντος γνώμης βιωῶν: Solusque Imperatorum sapientiæ studium non verbis aut decretorum scientiâ, sed gravitate morū, vitæq; continentia sancivit.*

mo factum est ut magnum sapientum virorum proventum atas illa exulcerit.
 olent enim semper homines vitam Principis emulari. De Bardâ Imp. Zonaras
 310 III. Οὐδεν δὲ οἱ εἰργασθαι ἀγαθόν, ἢ τὸ τῶν λόγων φροντίδα θέσθαι παρὰ τὴν ἡμέληται
 ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ ἀπέσβησεν εἰς τὸ παντελές, ὥς μὴ ἔτι ἐναυσιμαχίᾳ περὶ
 ἐφθάρθαι αὐτῆς. Ἔπο δὲ ἡ τὴν κρατύντων εἰργασθαι ἀλγία. ὁ δὲ καὶ Διαιτῆρας ἐκά-
 η ἀφώρσε τῶν ὀπτημῶν, καὶ διδασκάλους πρὸς τὴν αἰσθησὶν, καὶ Γυμνασίου δὴ δημοσίας τέτων
 ἐάσας ἀπίνδμεν, ὅτι πᾶσι δὲ μέγαν καὶ κοινὸν διδασκαλὸν ἐγκατέστησε τὸ φιλοσο-
 δον λέοντα: *Nihil autem fecit boni, nisi quod eruditionis prouehenda magnum
 iudium habuit. Nam philosophia neglecta iacebat, ac propè omnino extincta e-
 at, ut ne scintilla quidem eius superesset: in causa fuerat imperatorum inscitia.
 ed hic cuique disciplina scholas constituit, & doctores designauit, & singulis pu-
 lica stipendia decrevit, & omnibus magnum & communē doctorem praefecit Le-
 nem Philosophum. Minimè igitur absurdum votum Synesii ad Arcadium
 mp. sine libri περὶ βασιλείας: Ἐξαδείης ὡς βασιλεὺς φιλοσοφίας καὶ παιδείας ἀλη-
 θινῆς ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ζυερασθαι σοὶ γυμνάσιον πολλόν, ὡς πὶ καὶ ὁ Φελαῖος· ἐπεὶ
 αὐτὸς γὰρ ὡς ἡμέληται, κίνδυνόν τ' ἀποσβῆναι, καὶ μὴ μικρὸν ἔδ' ἐμπόρυμα λείπειται βε-
 ρομένοις ἐναῦσαι: *Vtinam o Imperator, philosophia & uera institutionis optima-
 umque disciplinarum amore capiaris. Necessè enim fuerit, de iis quae dicta sunt,
 multos te habiturum esse qui alicuius rei sunt, riuales. nam quae nunc est homi-
 num negligentia, periculum impendet, ne penitus extinctis studiis philosophia,
 non relinquatur vel favilla, unde, si quando velimus, rursus illa accendi possint.*
 Et verè censet: calculumque ei suum accommodat Plutarchus; qui enu-
 meratis excellentissimis plurium artium doctoribus qui viguere saeculo
 Alexandri Magni, addit Orat. 11. de Fort. vel virt. Alex: Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τότε τε-
 χνιτῶν ἕκατ' Ἀλέξανδρον, καὶ δι' Ἀλέξανδρον, τὰς πρώτας γυμνάδας. καὶ τῶν μὲν γὰρ
 ἀφορμαὶ ἀκρεσία ποιεῖ καὶ λεπτότης δὲ περὶ ἑαυτὸν ἀεὶ ἔχοντα ἀεὶ ἔχοντα, τεχνῶν δὲ καὶ φύσεων ἀγα-
 θῶν αὐξήσιν, ἀμείνους καὶ τιμῇ καὶ φιλαθροπία βασιλέως ἐκκαλεῖται. καὶ τὸν αὐτὸν ἑαυτὸν
 φθόνον καὶ σμικρολογίας ἢ φιλοεικίας τὴν κρατύντων σβέννυται καὶ φθινὴ πᾶν τὸ τοιοῦτον.
*Existimo autem eos quoque, qui tum fuerunt, artifices primos, non tam atate
 Alexandri, quam propter Alexandrum extitisse. Vt enim frugum copiam bona
 tempestas ac tenuitas aëris gignit: ita artium & bonorum ingeniorum incremen-
 ta benignitas, honor, & humanitas regis efficit: & contra Principum inuidia,
 sordes aut studium contendendi, omnia ista exstinguit atque perdit. Sed quia ca-
 pitis istius fluuius supra iustas excrevit ripas; coercebitur obice sueto; dicto
 nimirum hominis magni. Et nunc quidem recens à lectione Damasceni,
 videtur is optimè scripsisse cap. xxxvi. de SS. Barlaā & Iosaph: *Vt iis qui
 navigant, cum nauta quispiam peccat, exiguum iis qui simul navigant, detri-
 mentum adfert; cum autem gubernator, universae navi exitium accersit: ita e-
 tiam regnis usu venit; ut cum quispiam eorum qui subsunt peccat, non tam aliud
 quam***

quàm seipsum ladat: sin autem rex ipse peccet, totum regnum labefaciat ac detrimento afficit.

Et ipsa plerumq; famâ bella profligant.

Lib. de morib. Germ.

VIDETUR nonnullis, aut jaçantius, aut frigidius Apophthegma Iphicratis; apud Plutarchum: Παραπατόμεν Θ^ς δὲ τοῖς βαρβάροις, ἔφη δεδιέναι μὴ τὸν Ἰφικράτην οὐκ ἴσασιν, ὃ κατὰ πλὴν ἔταυ τὰς ἄλλας πολεμίους: Pugnam contra barbaros instruens, aiebat vereri se, Iphicratem barbaris non esse notum: nam nomine aliis hostibus terrorem se incutere. Neutrum esse, ij. norunt, quibus constat Patroclum terruisse armis Achillis fortissimos Trojanorum; quibus nunquā obviam ire ausus fuisset armis propriis. Nomen quippe ac fama; non pace tantum sed bello omnia conficit; sæpè etiam sine re. Verissimè enim Manuel Imp: βασιλ. ἀγωγῆς. cap. LXXXIX: Οὐ μόνον τοῖς χυρὸν καὶ φοβερόν κατ' αὐτὸν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ δεικνῶν, βλάβην εἰώθε· τὰ πλὴν γὰρ εἰς δόξαν μᾶλλον, ἢ τὰ ληθῆς ἀπεβλέπε: *Non tantum id quod reapse validum est ac formidabile; verum etiam quod esse videtur, nocere solet. nam vulgus hominum magis opinionem quàm veritatem spectat.* Exemplum huius rei planè egregium extat in Polyæni Stratag. lib. II.: Γάσρων Λακεδαιμόνι Θ^ς, μέλλων ἐν Αἰγύπτῳ Σύμβαλιν τοῖς Πέρσαις, μετενέδυσσε τὰς παντοπλίας. καὶ τὰς μὲν τῇ ἐλλείων τοῖς αἰγυπτίοις· τὰς δὲ τῇ αἰγυπτίων τοῖς Ἕλλησι παρέθηκε. κούψας δὲ τὰς αἰγυπτίας ἐν τοῖς Ἕλλησι, ὡρτάξας παρήγαγε τὰς Ἕλλωας. τῇ δὲ ἔθεν ἐν διδόντων, ἀλλ' εἰς τὰ μὲν προδοθέντα βιαζομένων, ἔπειθ' ὁρμῶς κινδυνολόγων, ἐξάνεστησε τὰς Αἰγυπτίας ἐν τοῖς ὁπλοῖς τοῖς Ἕλλησιν· ἰδόντες δὲ οἱ Πέρσαι, καὶ τὰς Ἕλλωας ὑπονήσαντες ὀπίεναι, λύσαντες τὴν τάξιν ἔφυγον: *Castroꝝ Lacedæmonius, in Aegypto prælium initurus cum Persis, mutavit armaturas. Et Græcorum armis Aegyptios, Aegyptiorum verò Græcos induit. Occultans autem Aegyptios post Græcos, instruatâ acie produxit Græcos. Quibus nihil remittentibus, sed vi patefacientibus præ se viam, atque alacriter periculum subeuntibus, excitavit Aegyptios in armis Græcis. Persæ id videntes, & Græcos accedere suspicati, perturbatis ordinibus in fugam se coniecerunt.* Cuius interpretatio sumi queat ab istis Fron: in lib. II. cap. III: *Castroꝝ Lacedæmonius, cum in auxilium Aegyptiis aduersus Persas venisset; & sciret firmiorem esse Græcum militem, magisque à Persis timeri. commutatis armis Græcos in primâ posuit acie, & cum illi æquo Marte pugnarent, submisit Aegyptiorum manum. Persæ cum Græcis, quos Aegyptios opinabantur, restitissent; superueniente multitudine, quam vi Græcorum exspectant, cesserunt.* Haud dissimili

Simili arte usus Eumenes. qui cum neque magnas copias neque firmas haberet, quod inexercitata, & non multò ante erant contracta; adventare autem dicerentur Hellepontumque transcurrisse Antipater & Craterus magno cum exercitu Macedonum, viri cum claritate, tum usu belli prestantes; Macedones verò milites eâ tunc erant fama, quâ nunc Romani feruntur: intelligebat si copia sua cognoscerent aduersus quos ducerentur, non modò non ituras, sed simul cum nuntio dilapsuras. Itaque hoc eius fuit prudentissimum consilium; ut de viis itineribus milites duceret, in quibus vera audire non possent; & his persuaderet, se contra quosdam barbaros proficisci. Itaque tenuit hoc propositum; & prius in aciem exercitum eduxit præliumque commisit, quàm milites sui scirent, cum quibus arma conferrent: Æmil. Probus in Eumene. Certum quidem est cõparari ac foveri huiusmodi nomen virtute verâ; at enim retineri deinde etiam vel solâ famâ, æquè certum est. Vnde Probus in cod. Eumene: *Semper habitus sunt fortissimi qui summam imperii potiuntur.* Quare qui semel virtutis strenuæ insignem peperit opinionem, quamvis postea in vtramque aurem dormierit; pro eo omnia conficiet nomen ac fama; nec viuo solum, sed & mortuo: adeo ut sub huius umbrâ multas ætates pulchrè traducere queant ipsi posteri. Viuus certè nulli non habetur inuictus; alter scilicet Alexander. de quo Iustinus lib. XI: *Gessit & plura bella cum præfectis Darij, quos iam non tam armis, quam terrore nominis sui vicit.* Sed & de Parmenione ejus memorat lib. V: *Et numero barbari præstabant & robore: ad hoc refecti cum fatigatis certamen inturrierant, sed nomen Alexandri & fama, maximum, in bello utique, momentum, pavidos in fugam vertit.* Nec mirum. haud enim propinquos, modò terribat, sed & sub alio positos Sole. Trogi abbreviator lib. XII: *Ab ultimis littoribus Oceani Babyloniam revertenti, nuntiatur legationes Carthaginensium, ceterarumque Africa civitatum, sed & Hispaniarum, Sicilia, Gallia, Sardinia, nonnullis quoque ex Italiâ, eius adventum Babyloniam opperiri. adeo universum terrarum orbem nominis eius terror invaserat; ut cunctæ gentes velut destinato sibi regi adularentur.* Quare pulchrè attribuit personæ Thesei Sophocles, in Oedip. Colon. v. 658:

Ὅμῳ δὲ καὶ μὲν παρόντῳ, οἶδ', ὅτι
 τοῦ μὲν φυλάξει σ' ὄνομα μὴ πάχυν κακῶς:
*Nam me etiam absente scio quod
 Solum nomen meum te defendet ab iniuriâ.*

nihilq; minus quàm fabulis accessit Xenophō, cum enumeratis populis quibus neq; cū Cyro, neq; inter se, lingua communis erat, addit lib. I: *Καὶ ὁμῶς ἡ δῖω ἦθη ἐφικέσθαι μὲν ὅτι πᾶσι γλῶτῳ τῷ ἀφ' ἑαυτοῦ φόβῳ ὥστε καταπληῖσαι πάντας, καὶ μηδένα ὀπιχθεῖν αὐτῷ:* *Nihilominus ita metu sui tantum*
terrarum

serrarum obire potuit, ut omnibus formidine percussus, adversum ipsum nemo quidquam moliri auderet. Nam & similia ferè recenset de Augusto Iustinus extremo libri XLII: Sed & filii nepotesque Phraatis obsides Augusto dati: plusq; Caesar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius Imperator facere potuisset. quibus addere est ea quæ leguntur extremo libri 1. v. in breviario Flori. Nec minus gloriose de Iuliano Imp. Ammianus lib. XXII: Hæc enim curantem & talia, commendabat externis nationibus fama, ut fortitudine, sobrietate, rei militaris scientia, virtutumque omnium incrementis excelsum: paulatimque progrediens ambitum oppleverat mundi. Proinde timore eius adventus per finitimos longeque distantes latius explicato, legationes undique sollicitè ad eum concurrebant: hinc Transligritanis pacem obsecrantibus & Armenis, inde nationibus Indicis certatim cum donis optimates mittentibus ante tempus ab usque Indis & Serindis: ab Australi plaga ad famulandum rei Romanæ semet offerentibus Mauris: ab Aquilone & regionibus solis, per quas in mare Phasis accipitur, Bosphorani aliisque antehac ignotis legationes vehementibus supplices, ut annua complentes solennia intra terrarum genitalium terminos otiosè vivere sinerentur. Appositè igitur legati Campanorum Senatui populoque Ro. Livii libro VII: Sed tamen si ostenderitis auxilia vestra, ne bello quidem arbitror vobis opus fore. Usque ad nos contemptus Samnitium pervenit; supra nō ascendit. Itaq; umbrā vestri auxilii, Romani, tegi possumus. Nec in alia mente Tacitus lib. IV. Annal. Dehinc initio ab Suriā usque ad flumen Euphraten, quantum ingenti terrarum sinu ambitur, quatuor legionibus coercitum, accolis Hybero, Albanisq; & aliis regibus, qui magnitudine nostrā proteguntur adversum externa imperia. Iterum eod. libro. At Dolabella, contracto quod erat militum, terrore nominis Romani, & quia Numide peditum aciem ferre nequeunt, primo suo incessu solvit obsidium. Denique lib. de morib. German: Apud finitimas quoque civitates id nomen, ea gloriā est, si numero ac virtute comitatus emineat. expetuntur enim legationibus & muneribus ornantur, & ipsā plerumque famā bella profligant. Eodem pariter tendunt verba Pauli Diaconi de Maximo: Theodosius Ataximum etiam ab immanissimis quoque Germanorum gentibus tributa ac stipendia solo terrore nominis exigentem, sine controversiā clausit. De Theodosio, Latinii Pacati: Et si qui fortè sunt Barbarorum qui nōdum virtutis tue fulmen exceperint; nominis terrore percussi & velut afflati quiescant. Tua enim Imperator auspicia non hæc tantum gentes tremunt quas ab orbe nostro silvarum intervalla, vel flumina, montesve distinguunt, sed quas æternis ardoribus inaccessas, aut continuā hieme separatas, aut interfusis equoribus abiunctas Natura determinat. Non Oceano Indus, non frigore Bosphorani, non Arabs medio sole securus est, & quò vix pervenerat nomen antè Romanum; accedit imperium. Rotunde etiam Sidonius Panegyrico carmine ad Anthemium:

Ad Boream pugnas, & formidaris ad Austrum.

quod: ita Græcè expressit in Orat. gratulatoriâ ad Constantinum Themistius: καὶ οὐ μόνον καὶ ἐστὶ βασιλῆος ἐπι-ἐρεῖται, ἀλλὰ γε ἐν Κελτοῖς στρατο-
πεδῶν, Πέρσας ἐπὶ πύλῃς Ἰππομένειν ἀναγκάζει: Nec solùm ubi conspicitur Im-
perator: est, sed & cùm in Galliis castrametatur, Persas pacem petere cogit.
Audacior adhuc figurâ. Claudianus Theodosio Imper. de bello Gily-
donico versu 383.

Vindictam mandasse sat est. plus nominis horror.

Quàm tuus ensis ager. minuit presentia famam.

Et verum: puto. Ideo non est aquea bulla, sed solida gemma, quâ illust-
stravit. Punicorum librum I. X. Silius, ubi Paulus retardat Varronem;
ac vult.

—— novus Annibalis sat nomina ferre:

Sì discit miles, nec frigidus aspicit hostem.

Quale enim ac quantum instar in nudo sit nomine, discimus præterea:
ab x. legatis elevantibus prudentiam ac fortitudinem Cn. Manlii in devin-
cendis Gallogræcis. Liv. lib. XXXVIII: Quid igitur incidit? magna fortuna:
populi Ro. est, magnū & terribile nomen. recentiruinâ Annibalis, Philippi, An-
tiochi, propè attonitæ erant tantæ corporum moles. fundis sagittisque in fugam:
consternata sunt: Gladius in acie cruentatus non est Gallico bello. Velut apium ex-
amina, ad crepitum primum missilium avolare. Sed nec decori fines exces-
sit Pompeius, cùm adhuc post cladem Pharsalicam iactat ore. Lucani, li-
bro. VIII:

—— sed me vel solâ tueri:

Fama potest rerum toto quas gessimus orbè;

Et nomen, quod mundus amat. ——

Cur non? cùm de eodem adhuc dici queat, quod alibi dixerat de adver-
sario eius idem poeta:

Nec qualem meminere vident: maiorque ferusque:

Mentibus occurrit, victoque immanior hoste.

Inde signatè Velleius lib. posteriore: Nusquam erat Pompeius corpore; adhuc
ubique nomine. quippe ingens partium eius favor bellum excitaverat Africum,
quod ciebat rex Iuba & Scipio &c. Quæ & ipsa patefaciunt vim verborum Ta-
citi, ubi sic æstuantem introducit Tiberium lib. I. Annal: Potiorem iam a-
pud exercitum Agrippinam, quam legatos; quàm duces: compressam à muliere
seditionem, cui nomen principis obsistere non quiverit. Decentissimequæ apud
Senecam Herc. Oetæo Deianira versu 1829:

Quid anime trepidas? Herculis cineres tene:

Complectere ossa. reliquia auxilium dabunt;

Erun

Erunt satis prasidia. terre bunt tuæ

Reges vel umbra. —

Imò & in posteros transmittitur nomen istud invidiis: adeo ut id non ipsi tantum suo bono, sed & adversarii eorum suo malo censcant ac sentiant tale.

Illorum è numero occurrunt apud Cæsarem Belgæ lib. 11. Gall: Solosy, esse qui patrum nostrorum memoria omni Galliâ vexatâ, Teutones Cimbrosque intra fines suos ingredi prohibuissent. quâ ex re fieri, ut earum rerum memoriâ magnam sibi auctoritatem magnosque spiritus in re militari sumerent. Apud Tacitum lib. 1. Hist. Helvetii: Irritavere turbidum ingenium Helvetii, Gallica gens, olim armis virisq; mox memoriâ nominis clara &c. Eodem modo Curtii libro VI: Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnant. Lacedæmonii vetera; Macedones præsentia decora iniecebantur &c. Nec aliter Iustini libro XXX: His utrimque concitati milites prælio concurrunt; aliteri Orientis, aliteri Occidentis imperio gloriantes: ferentesque in bellum, alii maiorum suorum antiquam & obsoletam gloriam; alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. Scilicet hæc locum habet locus Plutarchi in præcept. reip. gerendæ: Τὰ μὲν γὰρ μικρὰ παῖδια τῶν πατέρων ὁρῶντες ὀπιχέουσι τὰς κρηπίδας. ἰσοθῆσθαι δὲ τῆς τεφάνους περὶ τῆς μετὰ παιδείας, γελῶμεν. οἱ δὲ ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἀνοήτως τὰ τῶν προγόνων ἔργα καὶ φρονήματα καὶ πράξεις ἀσυμμέτρως ταῖς παρῶσι καὶροῖς καὶ πράγμασιν ὕψας μιμείσθαι κελύοντες, ἐξαίρουσι τὰ πλεῖστα, γελῶσι τε ποιῶντες, ὁκνέει γέλασθαι ἅξια πάσχουσιν, ἂν μὴ πάνυ καταφρονήσωσι: Etenim cum videmus puerulos parentum crepidas conari subligare sibi, aut coronas eorum capitibus suis imponere; per iocum ridemus. at irribani magistratus, maiorum opera, arduos conatus, & facta præsentibus temporibus ac rebus non congruentia stultè iubentes imitari, multitudinem concitant: & cum ridicula sunt moliti, non risu iam digna patiuntur, nisi planè sint contèpti.

Horum è classe recensentur ipsimet Romani: Floro lib. 11. cap. VII: Quâvis tunc Philippus regno præsidet: Romani tamen dimicare sibi cum rege Alexandro videbantur. Sed & de iisdem adhuc capite sequenti: Non aliud formidolosius famâ bellum fuit. quippe cum Persas & Orientem, Xerxem atq; Darium cogitarent; quando perfoßi in vii montes, quando velis opertum mare nuntiaretur &c. Inque eandem sententiam Livius lib. XLV: Non aliàs ad ullum spectaculum tanta multitudo occurrit Patrum ætate Syphax rex captus, in castra Romanorum adductus erat: præter quam quod nec sua, nec gentis fama comparandus, tunc quoque accessio Punici belli fuerat; sicut Gentius Macedonici. Persæ caput belli erat: nec ipsius tantum patris atque, quos sanguine ac genere contingebat, fama conspectum eum efficiebat; sed et ipsius Philippus ac Magnus Alexander, qui summum imperium in orbis terrarum Macedonum fecerant. Quid multis? afficiamur. Alexandro vero. ò puer sit

non contemnendę prudentię Agathias lib. II: Οὕτω γὰρ ὡ μεγαλουργὸς ἐς τὰ
 μάλιστα καὶ ἀμαχώτατος, ὡς ἐπὶ δὴ αὐτὸν καὶ ἀποβιῶναι ξυνέβη, ὅμως τὰς ἐκείνων
 ἀφάδοχους, μακεδόνας γε ὄντας, καταχεῖν ὅτι πωλείσθον τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ ῥῆ,
 χον ἂν καὶ ἐπεκράτου, τῇ δ' οἰκιστοῦ κρατυώμενοι οἴσῃ. εἰ μὴ ἐς ἀλλήλους σπασί-
 σαντες, καὶ θαμὰ κατὰ τε (Φῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ῥωμαίους πρὸς ταχόμενοι δ' πλεί-
 νου) ἕκατι, διέλυσαν τὰς οἰκείας διωάμεις, καὶ ἔκτι ἀνάλωτοι τοῖς πέλας ἐδόκουν.
 τοιγάρτοι ἀρξάντες ἑλίαν ἐλάττονα χρόνον τ' μήδων. *Ille erat rerum gestarum magni-
 tudine eximie clarus, belloque insuperabilis, ut etiam posteaquam eum e vivis ex-
 cedere contigit, successores tamen ipsius, Macedones quum essent, alienam exte-
 ramque regionem quam diutissime in potestate retinuerint, & ad summam po-
 tentiam evaserint. Et sane arbitror eos etiam in hunc usque diem regnatu-
 ros imperiumque obtenturos fuisse, Alexandri gloria suffulsi-
 os, nisi inter se dissiden-
 tes, frequentibusque praeliis tum adversus se mutuo tum adversus Romanos habitis,
 plura habendi studio suas ipsorum vires potentiamque fregissent effecissentque, ut
 non amplius finitimis insuperabiles viderentur; quum alicui in imperasset non mi-
 nore temporis spacio quam Medi. Verum forsan ille: sed ita tamen, ut indicat, si
 famam illam habuissent modeste, si circumspicere: exemplo Romę, de quā
 Ammianus lib. XIV: *Iamque vergens in senium, & nomine solo aliquoties
 vincens, ad tranquilliora vita discessit.* Sane, umbrę illi nixis providendum,
 ne temerę cui dent occasionem rei novandę; monuit Tiberius, cui hoc
 tribuit Tacitus lib. VI. *Annal; Unus omnium Seiani ad finium, incolumis mul-
 tāque gratiā mansit; reputante Tiberio publicum sibi odium, extremam etatem,
 magisque famā quam vi stare res suas.* Quantum autem intersit virtute cen-
 searis an famā, duplici similitudine indicat Lucanus, comparatione Cęsa-
 ris ac Pompeii lib. I. V. 129.*

*Nec coire pares: alter vergentibus annis
 In senium; longoque togā tranquillior. usu
 Dedit: dicit iam pace ducem, fameque petitor
 Adnata dare in vulgus: totus popularibus anis
 Impelli, plausuque sui gaudere theatri.
 Nec reparare novas vires, multumque priori
 Credere fortuna. stat magni nominis umbra:
 Qualis frugifero quercu sublimis in agro.
 Exuvias veteres populi, sacrataque gestans
 Dona Ducum: nec iam validis radicibus hærens;
 Pondere fixa suo est: nudosque per æra ramis
 Effundens, trunco, non frondibus, efficit umbram,
 Et quamvis primo nites casura sub Euro,
 Tot circum sylva sumo se robore tollant,*

Sola

*Sola tamen colitur: sed non in Cesare tantum
Nomen erat, nec fama ducis: sed nescia virtus
Stare loco solusque pudor, non vincere bello.
Acer, & indomitus; quò spes, quòque ira vocasset,
Ferre manum, & numquam temerando parcere ferro.
Succèssus urgere suos: instare favori
Numinis: impellens quicquid sibi summa petenti
Obstaret: gaudensque viam fecisse ruinâ.
Qualiter expressum ventis per nubila fulmen
Aetheris impulsu sonitu, mundique fragore
Emicuit, rupitq; diem, populosq; paventes
Terruit, obliquâ præstinguens lumina flammâ
In sua templa furit: nullâque exire vetante
Materiâ; magnamq; cadens, magnamque revertens
Dat stragem latè, sparsosq; recolligit ignes.*

Nimirum ultimus iste armis sustentatur, primus religione. quâ se quoq; tutatos homines singulos, docemur ab his Val. Maximilib. II. cap. IX: Caius etiam Marius in profundum ultimarum miseriarum abiectus, ex ipso vitæ discrimine, beneficio maiestatis emerfit. Missus enim ad eum occidendum in privata domo Minturnis clausum servus publicus, natione Cimber; & senem, & inertem, & squalore obsitum, strictum gladium tenens, aggredi non sustinuit: sed claritate viri occæcatus, abiecto ferro, attonitus inde ac tremens fugit. Cimbrica nimirum calamitas oculos hominis perstrinxit, devictæque suæ gentis interitus, animum comminuit: etiam diis immortalibus indignum ratus, ab uno eius nationis interfici Marium, quam totam deleverat. Minturnenses autem maiestate illius capti, compressum iam & constrictum dira fati necessitate, incolumem præstiterunt: nec fuit his timori asperissima Sylle victoria, ne in eos conservationem Marii ulcisceretur, cum præsertim ipse Marius eos à conservando Mario abstertere posset. Huic adsimilis unus e ducibus Alexandri, de quo Curtius lib. X.: Perdicca nuntiato satellitum adventu, sedecim omnino pueris regie cohortis comitatus, in limine domus sue constitit, castigatosque & Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi vultusque constantiâ terruit, ut vix mentis compotes fugerent &c. Nec dissimulat quod de matre Alexandri refert Tregi decurtator fine libri XIV: Sed Olympias, ubi obstinatos venire ad se armatos vidit; veste regali, duabus ancillis iunixa, ultrò obviam procedit. quâ visâ percussores attoniti fortunâ maiestatis prioris, & tot in eâ memorie occurrentibus regum suorum nominibus, substituerunt; donec à Cassandro missi sunt qui eam confoderent. Eodem tendunt quæ adhuc idem Iustinus de Philopæmene lib. XXXII: Sed dum suos in prælium revocat, in trāsitu fossæ e-

quo precipitatus à multitudine hostium oppressus est. quem iacentem Messeniæ seu metu virtutis, vel verecundiâ dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Quibus adsidet Plutarchi istud de Pyrrho: Σπασαμένου ὃ ἔζωπύρε μάχαιραν Ἰλλυρικὴν, ὡς τῷ κεφαλῷ ἀποτεμῶνται, ἐνέβλεψε δεινὸν, ὥς τὸν Ζώπυρον περιφύγον ὑπομένον, καὶ τὰ μὲν τρέμοντα τῶν χειρῶν, τὰ δὲ ὀπιχειροῦντα, θορύβῳ δὲ καὶ παραχῆς μετὸν ὄντα, μὴ κατ' ὄρθον, ἀλλὰ πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὸ γένειον ἀποτεμνοντα, βραδέως καὶ μόλις ἀποσάσας τὸ κεφαλῷ: Zopyrum qui gladium Illyricum ad caput suum decidendum strinxerat, ita intuitus est torve; ut ille exprobrans, partim tremulis manibus, partim moliendo, terrorisque et stuporis plenus, non directo, sed secundum os ac mentum detruncaret, et vix longo spatio demeret caput. Hæc cum ita sint; liquet non imprudenter prolatum ab Alexandro lib. viii. Curtii: *Vtinam Indi quoque Deum me credant! Famâ enim bella constant; et jape etiam quod falsò creditum est, veri vicem obtinuit.* Quâ sententiâ usus quoque Nero apud Livium lib. xxvii: *Alterum consulem et alterum exercitum advenisse, haud dubiam victoriam facturum. famam bellum conficere, et parva momenta in spem metumque impellere animos.* Eadem imbutus etiam opinione Darius Rex, qui monitus non resistere Alexandro in faucibus Ciliciæ, ubi se totum non posset; respondit Memnoni: *Si retro ire pergat, haud dubiè regnum hostibus traditurum. famâ bella stare; et eum qui recedit, fugere credi.* Curtius lib. iii. Plutarchus in Aristide: Ἀμομφάρετος γὰρ ἀνὴρ θυμοειδὴς καὶ φιλοκίνδυνος, ἐκπαλαί πρὸς τὴν μάχην παργῶν, καὶ βαρυνόμενος πρὸς πολλὰς ἀναβολὰς ἐμεγαλήσας, τότε δὲ παυτάπασι τῷ μεταλλάττειν φυγῇ ἀποκαλῶν καὶ ἀπὸδράσιν, οὐκ ἔφη λείπειν τὴν τάξιν, ἀλλ' αὐτόθι μένων μετὰ τῶν ἐαυτοῦ λοχιτῶν ἐποσῆσεσθαι Μαρδόνιον: Amompharetus, vir ferox et præceps, iamdiudum gestiens pugnare, procrastinationes et mores gravabatur: tunc verò planè castrorum translationem fugam vocans et consternationem, negavit locum se deserturum, sed institurum ibi cum manipulo suo, Mardoniumque sustenturum. Et verò, regressum transire in nomen fuga; expertus suo malo Pyrrhus; de quo iustinus lib. xxiii. *Conserto praelio cum superior fuisset; quoniam tamen à Sicilia abiret, pro victo fugere visus est.* Sensit item suo damno Consul Rom. Livius lib. xlv: *Ea profectio famam haudquaquam secundam habuit: nam alii metu recessisse eum ab hoste ferebant et c. legatur tum præcedentia tum sequentia.* Inde est quod habemus apud eundem auctorem lib. xxi: *Adeoque inopiâ est coactus Annibal; ut nisi tum fuga speciem abeundo timuisset, Galliam repetiturus fuerit et c.* Iterumque lib. xxiii: *Nec diu in pacato mansit. nam subinde ab Carthagine allatum est; ut Hasdrubal primo quoque tempore in Italiam exercitum duceret. quæ vulgata res per Hispaniâ, omnium ferme animos ad Rom. avertit. Itaque Hasdrubal ex templo literas Carthaginem mittit, indicans quanto fama profectiois suæ damno fuisset.* Si verò
inde

inde pergeret; priusquam Iberum transiret, Romanorum Hispaniā fore. Facit & huc propriè quod habemus de Constantino Pogonato tomo Zonare III:
 Ἐφ' ἡμέραις οὐκ ὀλίγαις ἔτι Δαπυρμένων τῶν ἐναγίων ἀμφοῖν, μαλακίαν οἱ βάρ-
 βαροι τῶν ῥωμαίων κατέγνωσαν. ὁππότε μὲν οὖν δὲ καὶ π. ὁ θάρσος ἐκείνοις ἐνήκε τῆς
 περὶ τῆς δειλίας ἀντίθετον. ὁ γὰρ βασιλεὺς ἐκ ποδάλγας νοσηζας, καὶ δριμυ-
 τέρας ἀλγηδόσι βαλλόμενος, λυγροῖς χρῆσθαι οὐκ οὐκ. πέντε δὲ ὁδῶσι μετὰ τῆς
 θέρπείας εἰς μεσημβρίαν (χώρα δὲ ὑπὸ ῥωμαίων πληθεύουσα αὕτη ἐστὶ) τὸν ἐκ-
 πλυννυμένον, τὴν στρατιάν καὶ τὰς στρατάρχας ἐκέλευε καταλιπὼν, καὶ ὁπ-
 λυκῶς, πρὸς τὰς βαρβάρους ἀκροβολίζεσθαι, ἵν' ἔτι αὐτοὺς εἰς πόλεμον ὁππότε
 ὦνται. Φήσκει δὲ γινώσκοντες εἰς τὸ στρατόπεδον, φόβῳ τῶν πολεμίων Δαδιδράκων
 τὸν ἀντιπρόσωπον, αἰχρῶς ἅπαντες μηδενὸς διώκοντες ἐφύγον. τούτῳ τοῖς βαρβάρ-
 οισι ἀποδοθέντως γινώσκοντες, μέντοι ἐνέπνευσε, καὶ παρέστηξεν εἰς ἀκλῆν, καὶ ὁπίσσω
 διώκοντες, πολλὰς μὲν ἀνέρουσιν ἔμεινεν. δὲ ἐξώχρησαν, καὶ τὸν ἴσον περὶ αὐτῶν, ἐν
 γῇ ῥωμαίων ἐπήσαντο τὰς ἡμέρας. *Quum autem utrinque dies aliquot per oc-
 cium transegissent, Barbari Romanos ignavos esse ratī, etiam tali eventu confir-
 mati, parem priori timiditati fiduciam receperunt. Nam Imperator ingenti pe-
 dum cruciatu affectus, cum v. navibus expeditis & suo comitatu in Mesembrianā
 Romanam provinciam traiecit, balneis usus; exercitu & ducibus illic relictis,
 quibus mandarāt, ut velitationibus hostes ad pugnam elicerent. Verum rumor
 in castris orto, Imperatorem metu hostium capisse fugam, omnes turpiter fugi-
 unt, persequentem nemine. Quod prater spem factum, Bulgarorum animos auxit;
 & audaciam acuit, ut tergis fugientium inherentes, multos caderent, neque pauciores
 caperent, & Istro traiecto tentoria in Romanorum terrā figerent. Acquē
 magno periculo retrocedi in ipso prælio, docet Appianus in Annibalicis:*
 Ὅ, τε ἀγὼν ὡς ἴσθαι αὐτοῖς αὐτοῖς καὶ πάντῃ καρτερὸς, ἀδελφένων τὰς στρατηγὰς ἐ-
 κατέρων ἕως ὅσον ἂν ἴσθαι ὁππότεν ὁ λόφος θρασυμένῳ Ἰβηρας καὶ Κελτὰς συνεστῶτας,
 ἐξίπνωσεν ὡς καὶ ἐκείνους ἐπάγων. τότε γὰρ οἱ μαχόμενοι, τῆς μὲν αἰτίας ἔστωσαν,
 τὴν δὲ ἀποχώρησιν αὐτῶν φυγὴν ὑπολαβόντες εἶναι, τὸν ἀγῶνα μετήκαν ἔχοντες. καὶ
 ἐφύγον ἀκρόμῳ, ἔχοντες ἡμετέρας ἂν ἴσθαι, ἀλλ' ὅπως τὸ χροῖον ἔκαστοι. *Sicque redin-
 tegrato prælio pugnatum est acriter, utrisque pariter duces suos reverentibus: do-
 nec Annibal, visus, in quodam colle, Hispanorum Gallorumque globo, equum
 illo adegit, ut & hos adduceret. reliqui causam abitus non intelligentes, & rati
 eum fugere, uliro contentionem remiserunt, turbatisque ordinibus fugerunt,
 non quia Annibal, sed quia cuique visum est. Eodem infortunio exceptus,
 dum ordines in melius mutare amat, exercitus Mnasippi. Xenophō lib. vi.
 Ἐκείνῃ: Οἱ δὲ ἐπὶ ὁκτὼ πεταγμένοι ἀδελφὲς νομισάντες τὸ ἄκρον τῆς φάλαγγος ἔ-
 χοντες, ἀναστέφει ἐπὶ ἑαυτῶν. αἷς δὲ ἤρξαντο ἐπαιαχῶρεν, οἱ μὲν πολεμιοὶ ὡς φάλαγγος
 σιν ἐπέθεντο, οἱ δὲ οὐδέ τι ἐπαιαχῶσαν καὶ οἱ ἐχόμενοι δὲ αὐτῶν, εἰς φυγὴν ὥρμων.
Illi quod in ordinem disposita esset ipsorum acies, rati hanc phalangis extrema-
tem:*

iem imbecillam esse, convertere se conabantur. Quàmprimum autem referre pedem cepissent, hostes quidem in eos irruebant, quasi fugam se darent: ipsi vero non iam amplius aciem convertabant. Itaque etiam his proximi terga dabant. Nec fato meliore Diogenes Imperator Zonaras tomo III. οὕτως δὲ πρὸς δρίλλω ὁφίαν ἡ ἡμέρα ἐγέρτο, εἰδὼς ὁ βασιλεὺς ὅτι Φυλακὴ περὶ τὸ στρατόπεδον οὐκ ὡς ἀξιόλογον, καὶ δρίσας μὴ ἐπελθόντων τῶν ἐναντίων αὐτῷ Δαρπαγῇ, ἔγνω τὴν μάχην λύσαι καὶ ἐπαναζεύξαι περὶ τὸν χάρακα. Ὁππότερος οὖν τὴν βασιλικὴν σημαίαν, αὐτὸς τὴν ἐπανήψαν καὶ τὴν στρατὸν ταὶτὸ πικρὸν διεισήγαγεν. οἱ μὲν οὖν περὶ αὐτὸν ὄντες, ἀθρήτως ἐποιοῦντο τὸ κελευθόν. οἱ δὲ πρῶτον παρὰ τὰς ὤψας ἐκέρκων, Φυγὴν τοῦ βασιλέως τὴν ὑπεροφίαν ὑπετίπασαν. Et post paucos: οὕτως ἀκόσμως ἐπανοίοντες ὁ βασιλεὺς θεοστέμνει, ἔστη, ἔγνω καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ ἐκελευθέρου. ἀλλ' ἐξεκεκώφεσαν ἅπαντες, καὶ τῆς Φυγῆς ἐμεθύνοντο. ὥς δὲ τὸ πρὸς δρίλλω τῆς Φυγῆς δίσυκχημα τῶν Ρωμαίων, καὶ μὴ μὴ θεῶν ἐγνώσαν οἱ πολέμιοι ὅτι ἐπὶ τῶν βασιλέων: Cum autem serum diei esset, Imperator, ut qui castrorum custodiam iusto minorcm esse sciret; veritus ne ab hostibus diriperentur, statuit omisâ pugnâ redire ad vallum. Cum igitur imperatorio vexillo converso, exercitui denuntiasset, ut idem faceret: ii qui circa ipsum erant, scitratum tumultum iussa sunt executi. sed quorum ordines longius distabant, recessum Imperatoris fugam interpretati sunt. Quos cum ita perturbatè reverti videret Imperator, substitit, & abeuntes etiam ut subsisterent, hortatus est. sed oburduerant omnes, nec fugam remittebant. Cum autem hostes inopinatam Romanorum fugam vi Numinis coortam intelligerent, statim Imperatorem invaserunt &c. iam desino; caputque ob signo verbis Senecæ Epist. XIII: Plerumque suspicionibus laboramus, & illudit nobis illa quæ conficere bellum solet fama: multo autem magis singulos conficit.

Gnarus ut initia belli provenissent, famam in cetera fore. Lib. II. Hist.

PRæclarè Lyricorum princeps Pindarus Pyth. oda VI:

—— ναυσίφρητοις

οἱ ἀνδράσι πρῶτα χεῖρας
ἐς πλόον ἀρχομένοις, πομ-
πῶν ἐλθεῖν ἔρον. εἰκότα γὰρ
καὶν τελευτᾶ Φερτέρου νό-
στυχεῖν. —

*Viris qui navibus vehuntur, præcipuum
gaudium, navigationem auspicantibus,
deductorium venire ventum. Verisimile*

est enim,

*est enim, & in fine meliorem redi-
tum consecuturos.*

Idemq; obtinet in rebus ceteris. adeo ut ab initiis haud temere præsumatur de fine. Bellantibus certe ab ipso statim principio maximæ est curæ vehementius instare adversarius. Vnde introducit Iudæos mutuò sese hortantes, in libro de Vita Mosis, Philo: Ἀκατάκλητοι μετὰ τῆς ἐν τῷ θάρρειν ὀχυρότητος & γυνώμεθα. τὰ τέλη τῆς ἀρχαῖς πολλάκις κέινεται. ὅτι τῶν εἰς βολῶν ὄντες καταπληξώμεθα τοὺς οἰκήτορας: Intrepidè pugnemus pro munimento habentes audaciam. per initia sæpe de eventu decernitur. dum in limine sumus, terrorem incutiamus incolis. Habemus quoque apud Livium lib. XXXII: Nam Macedones, qui in presidio erant & multi & delecti, gloriam etiam egregiam, si armis potius & virtute, quam mœnibus urbem tuerentur; conferti pluribus introversus ordinibus acie firmatâ; cùm transcendere ruinas sensissent Romanos, per impeditum ac difficilem ad receptum locum expulerunt. id Consul agrè passus, nec eam ignominiam ad unius mœdo expugnandæ moram urbis, sed ad summam universi belli pertinere ratus, quod ex momentis parvarum plerumque rerum penderet; purgato &c. Refert de Aristomene Pausanias in Messenicis: Αὐτῶ μὲν τοι καὶ πρὸ πάντων ἐνομιζέτ' εἶναι ἐπὶ ἀρχομένη τῇ πολέμῳ Λακεδαιμονίῃς καταπλήξαντα, φαίνεσθαι καὶ ἐς τὰ μέλλοντα ὥς τι φοβερώτερον: Et antiquissima quidem ipsi cura fuit, initio belli Lacedæmonios perterrefacere; quo esset illis in omni reliquum tempus formidolosior. De Antiocho Pheras oppugnante Livius lib. XXXVI: Itaque & hi summa ope parabant se ad urbem defendendam; & rex ab omni parte simul oppugnare mœnia est aggressus; ut qui satis intelligeret (neque enim dubium erat) in eventu eius urbis possum esse, quam primum aggressus esset, aut sperni deinde ab universâ gente Thessalorum, aut timeri se; omnem undique terrorem obsessu iniecit. De eodem, fine libri XXXV: Cùm id quod caput erat Eubææ teneret rex, ne ceteræ quidem eius insulae urbes imperium abnuerunt: magnosq; principio sibi orsus bellum videbatur, quod tanta insula & tot opportune urbes in suam ditionem venissent. Ea de causâ apud Polybiū lib. III: Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων ἀφικόμενος εἰς τὴν Ἰλλυρίδα μετὰ τῶν διωάμεων, καὶ θρωῶν τὰς ὑπερῶντας θάρρειντας ὅτι τῇ τ' Διμάλῃ ὀχυρότητι καὶ τῆς πόλεως οὐρανοῦς, ἐπὶ δὲ τῷ δεκῆν αὐτῷ ἀνάλωτον ὑπάρχειν, πάντῃ πρῶτον ἐγχειρεῖν ἔκρινε, βεβλόμενος καταπλήξασθαι τοὺς πολεμίους: Inter hæc Aemilius Consul in Illyricum applicuit integris copiis. ubi cum animadvertisset hostes forti ac constanti animo esse, quod situ ac munitionibus Dimale freti, irritum fore Romanorum adventum opinabantur, eam primum urbem omni conatu censuit oppugnandam; ratus id quod evenit, si ea caperetur, faciliè reliquas percussas timore, in potestatem Romanorum venturas. Sunt & Quintii verba Nabidi bellum molienti, Livii libro XXXIV: Quid minus convenientis esse, quàm omisso hoste, Argos op-

pugnari? se verò caput belli Lacedemonem & tyrannum petiturum. Idem auctor de Annibale lib. XXI: Carteiam urbem opulentam caput gentis eius expugnat diripitque; quo metu percussæ minores civitates, stipendio imposito imperium acceperunt. Florus lib. II. cap. IX: Ergo Fulvio Nobiliori mandata ultio est. hic protinus caput gentis Ambraciam, regis Pyrrhi machinus quatit. Tacitus in vita Agricolaë: Et terrorem statim intulit Petilius Cerialis, Brigantum civitatem, quæ numerosissima provincia totius perhibetur, aggressus. Haud alia de causâ instat apud clâssarios suos Agathocles, libro XXI Iustini: Nam capta Carthagine, omnem Africam Siciliamque præmium victorum fore. Item Severus, oratione ad milites, Herodiani libro I: Φθάσωμεν κυῶ τῷ Ρώμῳ περκαπυλαβόντες, ἔνθα ἡ βασιλεία ἐστὶν ἐστία: καὶ κείθεν ὁρμώμενοι, τὰ λοιπὰ διμαρῶς διοικήσομεν: Quare occuremus quàm primum Romam, Larem ipsius imperij: reliqua dein facile expedituri. Ratio est in promptu; petamusq; licet ab Choniate lib. VI. Manuelis Comneni: Οἱ ὃ Πέρσαι τὸ πᾶν εἰσέφερον τῆς σωθῆς, πὲρ περὶ τὴν βασιλεία καταπαλαῖται στρατεύματα, ὡς εἰ τὸ πλεῖστον κατατροπώθῃ καὶ κράτιστον, καὶ κείνα ῥαδίως ὡς χαλύσι οἰόμενοι, κατὰ καὶ Ἰππὶ δολοχοντῶ ὁξῶμεν γινόμενον. τῆς γὰρ κεφαλῆς σωτρεβείσης, καὶ ὁ λοιπὸς συνεκρῆται ὁλκὸς τῆς ζωῆς, ἢ καὶ ἐπ' ἀκροπόλεως: ταύτης γὰρ ἐξαίρεθείσης, καὶ ἡ λοιπὴ πῆλιν ὡς κατάκρυς ἀλῆσει, τὰ ἀκτινὰ πέπονθε: At Persæ omni contentione copias quæ cum Imperatore erant debellare nitebantur; quædam maximâ & potissimâ parte profligatâ, illas quoque se superaturos putabant. quemadmodum in serpentibus videmus, capite contrito unâ etiam reliquum corporis tractum emori; & arce expugnatâ, urbem hostibus resistere non posse. Pulchrè Archelaus apud Procopium lib. I. de bello Vandálico: Sic est rerum humanarum natura, ut Capite sublato, cetera brevi tempore corruant. Contrâ est, si persistet caput, aut adeo eiusdem nomen nudum. Providenter Suetonius Paullinus apud Tacitum lib. II. Hist: Italiam, & caput rerum, Senatumque & populum, nunquam obscura nomina, & si aliquando obumbrentur &c. Hinc & idem Cornelius lib. I. Histor: Longinquæ provinciæ & quidquid armorum mari dirimitur, penes Ottonem manebant; non partium studio; sed erat grande momentum in nomine urbis ac pretextu Senatus. Ex quibus apparet peccatum Pompeii, ad primum adventantis Cæsaris nuntium, eadem Româ excedentis cum omnibus suis. Cui si venisset in mentem famâ constare bellum; omnia prius reliquisset quàm locum tam auspicalem, unde in omnia regimen. Callidior hac in parte Tiberius; qui turbantibus militibus Germanicis Illyricisque, minimè tamen nidum, ut ita dicam, imperii deseruit: sed, Tacito teste lib. I. Annal: fixum ei fuit, non omittere caput rerum, neque se remque publicam in casum dare. Eodem animo Iohannes Comnenus, ne palatio quidem exire ausus cohonestando funeri patris, & ἡμεῖς μητρὸς πατρῶν, ἢ τῷ πατρικίῳ πικρῶ ἀπαθῆμεν, ἀλλ' ὅτι τὸ νεπαγὲς ὑπεβλέπετο τῆς δεξιῆς, καὶ τὰς ἀντιζή-

λας ἐδεῖται, θερμὸν ἐπ' ἐγκυμοουῦντας τῆς βασιλείας τὸν ἔρωτα. ὅθεν αὐτὸς μὲν ὡς εἰ πολὺποδες τῶν πετρῶν ἐξείχετο τῶν ἀρχέων &c. non quod matris auctoritatem aspernaretur, aut patris honorem negligeret; sed quod regno nondum firmato, adversarios imperii cupiditate adhuc flagrantem metuebat. proinde, ut poly-podes saxi, ita ipse palatio inharebat &c. Verum & ad hanc rem plura petenda è titulo de Auspiciis Principum. redeo igitur ad principia. Quæ quanti facienda sint, vel unus abundè docuerit Tacitus: dum modò suggerit super Ostorio lib. XII. Annal: *Ille gnarus primis eventibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit, & caesis qui resisterunt, disiectos &c.* modò lib. XII: *Corbulo ut fama inserviret, quæ in novis caeptis validissima est, itinere properè confecto &c.* nunc verò memorat de Cæcinâ lib. II. Hist: *Consilia curasque in oppugnationem Placentiæ magno terrore vertit, gnarus ut initia belli provenissent, famam in cetera fore.* nunc denique in vitâ Agricola: *Casâque propè universâ gente, non ignarus instandum famæ, ac prout prima cessissent fore universa; Monam insulam &c.* Turpiter heïc se gessit Niccrati filius, de quo sic Thucydides lib. VII: Ἀφικέμεν & γὰρ τὸ πρῶτον ὁ Νικίας Φοβερὸς, ὡς οὐκ ἔστιν ἀποδείκναι τῆς Συρακούσης, ἀλλ' ἐν Κατάνῃ διεχέμαζεν ὑπερώφθητε. &c. Nicias enim cum initio formidabilis appulisset, quia Syracusas non protinus est adortus, sed Catana hybernavit, in contemptionem venit. &c. Sed nec melior Asdrubal. Livius lib. XXVII: *Ceterum quod celeritate itineris profectum erat, id morâ ad Placentiam, dum frustra obsidet magis, quàm oppugnat, corripit. Crediderat campestris oppidi facilem expugnationem esse, & nobilitas colonie induxerunt eum, magnum se excidio eius urbis terrorem ceteris iniecturum &c.* Inauspicatè etiam Bardanes. Tacitus lib. XI. Annal: *Irâ magis quàm ex usi præsentis accensus, implicatur obsidione urbis valida &c.* At ritè apud Thucydidem lib. VII: Γινώσκων ὁ Δημοσθένης, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μέλειται δεινότητος ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις, ἐβόλετο ὑπὸ τῷ ἀποχρήσασθαι τῇ παρούσῃ τῇ στρατῶματι & ἐκπλήξαι: Demosthenes cum sciret se quoque in præsentia, primo die maximè formidabilem hostibus esse; præsentis copiarum terrore quàm celerrimè uti volebat. Nec imprudenter Alexander, dissuadente Parmenione ne traiceret Granicum flumen opposito Dario, atque addente: Καὶ τὸ πρῶτον ἑφάλμα ἔς τε τὰ παρόντα χαλεπὸν, καὶ ἔς τὴν ὑπὲρ πάντων τοῦ πολέμου κρείσιν ἑφαλερόν. Ἀλέξανδρος δὲ, πάντα μὲν (ἔφη) ὡς Παρμενίων γινώσκω, ἀποχρῶμαι δὲ, εἰ μὲν Ἑλλήσποντον διέβω. ὡς περὶ τῆς μικρῆς ῥέυμα (οὕτω τῷ ὀνόματι τὸν Γρανικὸν ἐκφαυλίσας) εἰσέλθῃ ἡμᾶς τῆ μὴ διαβῆναι, ὡς ἐχομεν. καὶ τῆτο ἔπειτα πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης, ἔπειτα πρὸς τῆς ἐμῆς ἐς τοὺς κινδύνους ὁξύτητι ποιεῖμαι. ἀναθαρρήσων τε διοικῶ τῆς Πέρσης, ἀξιωμαχοῦς Μακεδόσιν ὄντας, ὅτι οὐδὲν ἄξιον τοῦ ἑφῶν δέους ἐν τῷ παρόντι ἐπαῖνον. Fuerit porro τὸ primum hoc infortunium; quoad præsentem rerum statum, grave; quoad de

toto bello iudicium, periculosum. Ad hæc Alexander, Intellego quidem, o Parme-
 nio, sed dedecori mihi fuerit si quum ita parvo negotio Hellespontium traiccerim,
 rivus hic (Granicum eo nomine extenuans) nobis obstiterit, quò minus, ut possu-
 mus, transcamus. quin potius hoc & à Macedonum gloria, & à meâ in adven-
 dis periculis virtute alienum esse censeo. Persis etiam hoc animos addet, ut Mac-
 donibus sese pares existiment, nisi statim initio aliquid dignum suo ipsorum me-
 tu passi fuerint: Arrianus lib. i. Αναβ. Αλεξ. Interim, non semper æsti-
 mandos hostes ex impetu; sed inveniri qui vim suam temperent mode-
 ratione; egregiè ostendit Titus Imp. Iosephi lib. 5. Captiv: Iud. cap. 40:
 Ηκεν ὁ πατήρ ἡμῶν εἰς τὴν χώραν, ἡ πικρῆσόμεναι ὑμᾶς τῶν κατὰ Κέστον,
 ἀλλὰ νῦν ἐστὶν ἡμεῖς. Δέον γὰρ εἶπερ Ἰππὶ ἐπαναστάσει τῶν ἑθνῶν παρὲν, Ἰππὶ τὴν
 ῥίζαν ὑμῶν διαρραγεῖν, καὶ ταύτῃ ἐκπορθεῖν τὴν πλὴν ἐξέως, ὃ δὲ γαλιλαίαν ἐ-
 δήε καὶ τὰ περὶ, Ἰππὶ δὲ ὑμῖν χρόνον εἰς μετένεια. ἀλλ' ὑμῖν ἀσθένεια τὸ Φι-
 λάνθρωπον ἐδίδωκε, καὶ τῆς ἡμετέρας πρᾶότητος, τὴν πόλιν ἐπεδρέψατε.
*Venit pater meus ad patriam vestram, non ut pœnas a vobis ob ea quæ in Ce-
 stium commiseratis, exigeret; sed monitis emendaret. Denique cùm deberet, si
 depopulanda nationis causâ venisset, stirpem vestram petere, atque hanc delere
 civitatem, Galileam & circa eam loca vastare maluit, ut pœnitendi vobis præbe-
 ret inducias. Sed hac cius humanitas infirmitas videbatur, nostrâque lenitate a-
 luißis audaciam* Graviter heïc lapsa juvenus Ptolomæi; carpitque Iusti-
 nus libro xxiv: Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, lega-
 tos ad Ptolomæum mittunt, offerentes pacem, si emere velit. sed Ptolomæus inter
 suos belli metu pacem Gallos petere gloriatus est, nec minus ferociter se legatis,
 quàm inter amicos iactavit; aliter se pacē daturū negando, nisi principes suos ob-
 sides dederint, & arma tradiderint: non enim fidē se nisi inermibus habiturum.
*Renūtiatâ legatione risere Galli, undiq; acclamantes, brevi sensurū, sibi an illi cō-
 sulentes, pacē obtulerint. Nec saniore animo Imp. Diogenes contēptim reii-
 ciente legationē Sultani. Zonaras tomo iii: Οἱ μὲν ἔν τῷ Σουλτᾶν τῆς τῶ βασι-
 λέως λόγους ἀπήγγελεν, καὶ κείνος μὲν τὸ πρὸς αὐτὸν πρὸς τὸ ἐν ῥωμῇ σιωπῆσαι ἐβούλε-
 τ. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπερφρονήσας, καὶ τοῖς πεπεισμένῃ τῶν ὠκειωμένων αὐτῷ δε-
 δεικναι λέγῃσι τὸν Σουλτᾶν ὡς μὴ ἀξιόμαχον ἐπαγόμενον δυνάμει, καὶ διὰ
 τῶ τὴν ἐν ῥωμῇ ζητεῖν, ἵνα τῆς μάχης ὑπερπεθείσῃ, καὶ ἄλλῃ δυνάμει προσα-
 γάγηται &c.* Qui cūm Sultano Imperatoris verba renuntiassent; illo cūm suis
 de pacis conditionibus deliberante, Imperator superbiâ elatus, fidem quibusdam
 habuit familiarium suorum, qui Sultanium timere dicerent, & quod iustas co-
 pias non haberet, propterea de pace agere; ut per inducias alium exercitum ad-
 duceret &c. Eodem obnoxius morbo Mediæ præses Stephanus, cūm con-
 veniretur ab Cūtlumuso. de quo Cedrenus in vita Monomachi: Καὶ μέλλων
 διόδευσεν ἀπὸ τῆς Μηδείας, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρεσβυτάς, ἀξιῶν σιωπῆσαι
 δὲ.

διελθὲν ἀκωλύτως ὑποχινόμενος μεθ' ὄρκων Φρυγιδεστέων ἄψαυσεν καὶ ἀσπίδι
 ἀσπληγῶσαι τὴν χώραν. ὃ δὲ τὰς πρῆσβεις δεξάμενος, καὶ τὴν παράκλησιν διελ-
 λίαν εἶναι ὑποπαύσας, τὸν ἐγχώριον ἀθροίσας στρατὸν ὡς εἰς πέλειον ὑπαυλίσ-
 ζει τοῖς Τύρκοις: Cumque in reditu esset per Mediam iter faciens, ad eius
 praefectum missis legatus, liberum sibi transitum permitti petiit, iurciurando
 gravissimo interposito pollicitus, se suosque absque omni maleficio transiuros.
 At Stephanus eam petitionem à timiditate profectam opinatus, exercitu sua pro-
 vinciae collecto, in Turcos tanquam hostes ducit. Sapienti itaque monitione
 increpat concilium Græcorum Aristhenus prætor Achæorum lib. xxxii
 Liuij: Nolite, quia ultrò Romani petunt amicitiam, eò quod optandum vobis ac
 summâ ope petendum erat, fastidire. Metu enim videlicet compulsi in alienâ
 terra, quia sub umbrâ auxilii vestri latere volunt, in societatem vestram confu-
 giunt, ut portibus vestris recipiantur, ut commeatibus utantur. Mare in po-
 testate habent, terras quascunq; adeunt ex tempore ditionis sue faciunt. quod ro-
 gant, cogere possunt: quia pepercisse volunt, committere vos cur percatis non pa-
 tiuntur. Et hoc capiti isti annexere libuit: quod si lemmati fortè minus
 quadrat; haud tamen

——disconvenit ordine toto.

*Quid perfectum cade & incendiis legionum, nisi ut
 plures validioresq; accirentur. Lib. v. Histor.*

LAudo quidem fortunam regis Mycenarum, memora-
 tam Pausaniae in Achaicis: Ἀγαμέμνονι δὲ καὶ ἀλλὰ ἐστὶν ἐς
 ἔπαρον, καὶ ὅτι πῖς ἐξ ἀρχῆς ἀκολυθήσασιν, καὶ εὐσεμίας ἐπελ-
 θούσιν ὕστερον στρατίας, τὴν τε ἴλιον ἐπύρρησε καὶ ὅσαι περίοικαι
 πόλεις ἦσαν: Agamemnoni ipsi & aliae potuerunt laudes attri-
 bui & ea, quod cum ius tantum qui nomina dederant, nullo
 evocato supplemento Ilium & finitimas urbes, expugnauerit. Ceterum non ideo
 spreuerim Ponti regem. Certè quoties incido in illa Flori lib. iii. cap. v: Et
 Mithridates quidem nocte illâ debellatus est. nihil enim postea valuit, quam-
 quam omnia expertus, more anguium, qui obtrito capite, postremo caudâ minâ-
 tur; exosculor eorum constantiam, qui semel iterumque victi, fortunam
 tamen adhuc tentant. eo enim ipso opinionem pristinam restaurant, ac
 deinde sæpius ipsâ vincunt famâ. Quod arcanum sic utcunque dete-
 xit nobis Cæsar, initio libri vi. Gall: Magni interesse etiam in reliquum
 tempus ad opinionem Galliae existimans tantas videri Italia facultates, ut si
 quid esset in bello detrimenti acceptum, non modò id brevi tempore sarciri, sed
 etiam maioriâ adaugeri copiis posse. Latet quæ alioquin hisce sunt v. libis

lib. XXIX: *Nec quot naues vidissent, nec quanta manus agros popularetur satis gnari; omnia in maius metu augente accipiebant. itaque primo terror pavorque: deinde mæstitia animos incescit: tantum fortunam mutasse, ut qui modo ipsi exercitum antè mœnia Romana habuissent victores, stratis tot hostium exercitibus, omnes Italiae populos aut vi aut voluntate in deditionem accepissent, ij verso Marte, Africa populationes & obsidionem Carthaginiis visuri forent: nequaquam pari ad patiendā ea robore, ac Romani fuissent. Illis Romam plebē, illis Latii iuventutē præbuisse, maiorem semper frequentioremq; pro tot casis exercitib. subolescentē. ceterū suā plebem imbellem in urbe, imbellē in agris esse: mercede parari auxilia ex Afriis, gentē, &c. Quod & ipsum sic expressit poëtico penicillo apud Horatium lib. IV. Oda IV. Annibal:*

*Gens quæ cremato fortis ab Illo
Iactata Tuscis aquoribus sacra,
Natosque maturosque patreis
Pertulit Ausonias ad urbeis;
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigra feraci frondis in Algido,
Per damna, per cades, ab ipso
Ducit opes animæque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve summisere Colchi
Maius Echioniae Thebæ.
Mersæ profundo, pulchrior evenit:
Luctere; multâ prœvult integrum
Cum laude victorem, geretque
Prælia coniugibus loquenda, &c.*

Nec aliud sibi vult Germanorum querela libro II. Annal. Taciti: *Quippe invictos & nullis casibus superabiles Romanos prædicabant, qui perditâ classe, amissis armis, post constrata equorum virorumque corporibus littora, eadem virtute, pari ferociâ, & velut aucti numero inrupissent. Eodemq; tendunt illa eiusdem gentis lib. V. Histor: Et concussa Transrhenanorum fide, inter Batavos quoque sermones orti, non prorogandam ulterò ruinam, nec posse ab unâ natione, totius orbis servitium depelli: quid perfectum cade & incendiis legionum, nisi ut plures validioresque accirentur? Vnde adscribitur laudibus Romanorum à Saguntinis: Bellum propter nos suscepistis: susceptum quartumdecimum annum tam pertinaciter geritis, ut sæpe ad ultimū discrimē & ipsi veneritis, & populū Carthaginēsem adduxeritis: Liv lib. XXVIII. Quid mirum? de ijs enim assuevit Polybius libro I: καὶ ὅλας δὲ*

ῥωμῶνι πρὸς πάντα χρώμεμενοι τῇ βίᾳ, καὶ τὸ πρῶτον οἰόμενοι δεῖν κατ' ἀνάγκην ὀπιτεῖν, καὶ μηδὲν ἀδυνάτεν εἶναι ῥήσι τῶν ἄπειρ' ἀξιοτάτων: Enimvero Romani cum viribus in omni re utantur, & quod semel decreverunt, omnino perfici necessarium ducant, nihilque sibi impossibile factu existiment, quod semel eis visum fuerit, &c. Masculè prorsus. proque iisdem tabellam in hanc partem dimittit Ap. Claudius libro v. Livij: Aut non suscipi bellum oportuit, aut geri pro dignitate populi Rom & perfici quàm primum oportet. perficietur autem, si urgemus obsessos; si non ante abscedimus, quàm spei nostræ finem captis Veis imposuerimus, &c. Nec aliud sentit alter dux Romanus Livij libro xxiv: A duobus Coss. Casilinum oppugnari ceptum. ubi cum multa succedentes temerè manibus Romani milites acciperent vulnera, neque satis incæptis succederet; Fabius omittendam rem parvam ac iuxta magnis difficilem, abscedendumque inde censebat; cum res maiores instarent. Marcellus multa magnis ducibus sicut non aggredienda, ita semel aggressis non dimittenda esse dicendo, quia magna fama momēta in utrâq; partem fierent, tenuit ne incæpto abiretur. In quam etiam opinionem animis eunt illi apud Liuium lib. xxxiv: Maxima partis sententia erat, perseuerandum in bello esse, & tollendum tyrannum: nunquam aliter tutam libertatem Græciæ fore. satius muliò fuisse, non moveri bellum aduersus eum, quàm omitti motum. Eodem diriguntur verba Carthaginensium Livij lib. xxviii: Magoni desperatis in Hispania rebus, in quarum spem seditio primum militaris, deinde defectio Indibilis animos eius sustulerant, paranti traicere in Africam nuntiatum ab Carthagine est, iubere Senatium ut classem quam Gadibus haberet, in Italiam traiceret; conductaq; ibi Gallorum ac Ligurum quantâ maximâ posset iuuentute, coniungeret se Annibali; neu senescere bellum maximo impetu, maiore fortunâ ceptum sineret. Optimè alterum quippe, non turpe solum sed periculosum; tanquam aut imprudentiæ signum aut imbecillitatis; aut vtriusque. Nicias apud Thucydidem libro vi: Αἰσχρὸν δὲ βιάθεντας ἀπελθεῖν, ἢ ὕστερον ὀπιμελᾶπέμπεδα, τὸ πρῶτον ἀσκέπῳς βαλῶσαμένους &c: Turpe est, nos vi repulsos discedere, aut postea nouas copias accersere, quod primò consilium prudens non inierimus. Pompeianus apud Herodianum lib. i: Ἦν δὲ πόλεμον ἀτελῆ καταλιπεῖν, μετὰ τῷ ἀπεπῆς καὶ ἐπιρροαλές. Ἰαίϛ ρὰρ ἐβαλῆμεν τοῖς βαρβάροις, ὅκ' ἐπαυόμ' ἰπθον, ἀλλὰ φυγῶν καὶ δέϛ ἡμῶν καταγῆσι: Bellum relinquere inchoatum, præterquam quod inæcorum videtur, etiam periculosum est. quippe audaciam barbaris iniiciemus. neque enim remeandi cupiditate decessisse nos, sed ausugisse metu periculosos arbitrabuntur. Ab eadē causâ M. Coriolanus lib. vii. Dionys. Halic: Καὶ ἐι γνώη τῶν οὐ δῆμῳ, ὅτι βαλῆθεντις κατὰ λυεῖν αὐτὸν τῶν ἰσχυρῶν ἀπετρέπεθε, πολὺ μᾶλλον ὑμῶν βαρὺς ἐγκείσεται, πολέμιον μὲν τὸ βαλόμειον ὑμῶν ἡγέμεϛ, λῶν

λὸν δὲ τὸ μὴ διωάμενον : *Et si cognoverit plebs voluisse vos vires eius convellere, ac destitisse; instabit vobis multò gravius; vosq; hostes indicabit qui volueritis; timidus qui non pròtuleritis.* Graviter igitur Onosander sub finē cap. iv. Εἰδέναι δὲ χρὴ καθότι ἔ μόνον οἰκίας καὶ τείχους ἐδραϊότερον ὑφίστασθαι δεῖ τὸν θεμέλιον, ὡς ἀδελφεὶς γε ὄντας, συγκαταρρύησόμενων καὶ τῶν ἐποικοδομημένων· ἀλλὰ καὶ τῇ πλέμῃ τὰς ἀρχὰς δεῖ κατασκαδασάμενον ἰχυρῶς, καὶ κρηπίδα περικείμενον ἀφ' αὐτῆς, ὥτως ἐξάγει τὰς διωάμεναι. ὧν γὰρ ἀδελφὴ τὰ πρῶτα ἔστιν, ἐπὶ δ' αὖτε μέγα βάρῃ ἀναλάβωσι πόλεμῃ, ταχύ θλίβονται καὶ ὑπερῶσιν. Ὅθεν ὡς περ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ λιμένῃ ἐξαρτυσάμενον σκάφῃ, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἔπαιτα ποιήσαντα τότε ὁπτιζέσθην χρὴ τῇ τύχῃ. ὡς αἰχμὴν τε καὶ φάλαγγα ὑποδείξαι τὰ πλέμῃ κίνησιν, ὥς καὶ διὰ θαλάττης ἤδη καὶ διὰ γῆς ἀγὼν τὸ σθένος καὶ πᾶσι πρὸς μὲν κρῖναι καὶ περὶ τῆς μὲν γὰρ ἀνείας καὶ περὶ τῆς ἀνείας ἕκαστος κατεγέλασε, τὸ δ' ἀδελφείας κατεφρόνησεν. οἱ δ' ἐχθροὶ, οἵτινες πῶς ἂν ὦσιν, καὶ μὴ πάθωσιν, ὡς ἔχ' μὴ βεληθέντας ἀλλ' ἐδιωχθέντας διαφείναι διηκῶς ἐμίσησαν.

Præterea & istud valdè animadvertendum, non solum domibus aut muris extruendis, solidissima poni debere fundamenta, ne si imbecillitatis vitio labare ac ruere contigerit, tota quoque substructionis moles repente concidat: Sed bellorum etiam initia validissime statuenda & stabilienda esse; atque sic, quasi iam bene fundatâ securitate, instruendas educendasque copias. Scilicet malè constituta huiusmodi negotia, gravi certaminis onere incumbente, illicò fatiscunt & deficiunt. Ut autem optimus gubernator, è portu priusquam solvat, navem omnibus armamentis exstruere solet: sic etiam providus Imperator, quæcumque usui sibi fore putabit, præparet; seseque tum, ac cetera, fortunæ permittat. Pudentum porro ac periculosum est, temerè ac turbidè bellicos excitasse tumultus, & veluti mare terramq; præliis miscere voluisse, deinde turpiter inceptis desistere, proramq; obvertere. Etenim unusquisq; supinam huiusmodi amentiam deridet, imbellemque audaciam ludos facit: Hostes etiam, quicumq; illi sint, oderunt eos meritò, qui iniuriâ inferre, nec noluerunt quidē sed nec potuerunt.

Sicille: nec alio nauigāt flumine verba Aristidis Oratione Siculâ priorē: Τὸ δ' ἔ μόνον ἐψηφισμέης, ἀλλὰ καὶ διωάμεναι πᾶσι τῶν ἀποστειλάντας, καὶ πᾶσι περὶ φαιῖς ἐφ' οἷς διανοηθῆμεν γελοιομένους, εἰτ' ἀνακαλεῖν, διουῖν ἅπαντες ἕσθαι σημεῖον ἀδελφείας καὶ ἀνανδρείας. ἀδελφείας μὲν, εἰ μὴ δὲν τῶν ἐξαρχῶν εἶδομεν. ἀνανδρείας δ' εἰ φάγην Συρράκους δόξομεν. Καὶ τοὶ κέρδῃ μὲν ἔδδεν δόξω τῶν πάντων ἔτῳ τίμιον. ὡς ἕνεκα αὐτῶν πᾶσι τῶν αἰχμῶν ὑποστῆναι, καὶ ταῦτα Ἀθηναίους ὄντας· οἷς οὐκ εἴπι πρὸς μέγα εἰς πλείω λόγον ἢ καὶ σκοπεῖν, ἀλλὰ τί πρῶτα πρῶτα ἐν καλῶ τῇ ἀρχῇ εἴμεν ἄν. ἔ μὲν δὲ τῶν γ' ἂν εἴποι τις, ὡς ἔοδ' ὅ, τι κερδαίνομεν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὁγείδῃ νῦν ὑποστάντες. ἐχθρῶς μὲν γὰρ ἔδδεν ἦτον δόξω τῶν γε ὁπτιζομένων ἀνάγκη κεκινήσθαι, εἴαν τε ἐξεργασώμεθα τὴν ὁπτιζέσθην, εἴαντε μὴ τῇ δὲ ἐχθρῇ τῶν δοκῶν χείρας εἶναι περικείμεθα. ἐκ τῶν αἰχμῶν

αὐτῶν πλεον, ἔ κέρδι το Φωγῆν γίγνεται; Quod si non modo post decretum, verum etiam copias tantas missas, & splendorem apud omnes per nostra consilia partum, tamen eos reuocabimus; hoc erit duarum rerum indicium, imprudentia & ignauia: illius, cum nihil horum initio praevidimus; huius cum Syracusios fugere videbimur. Quid quod nullum est tanti lucrum, cuius causā pudorem tantum subeamus, idq; Athenis nati: quos non tam quid patiamur, quam quid honestè faciamus videre decet. Verumtamen nec hoc possit quisquam dicere, aliquid nos tanto probro lucratuuros esse. nam inimici quidem nihilominus ἔ manebunt, quibus fuerunt structae insidiae, siue institutum persequamur, siue relinquamus; & ad inimicitiam ignauia addemus opinionem. ex quo fit, ut probriū maius, nō lucrū è fugā nascatur. Ita Orator ille. quæ videri queant originem habere à fonte Socratico. cuius hic vultus apud Xenoph. lib. i v. Memor: Οἱ μὲν γὰρ εἰδότες ἑαυτοὺς, τί τε ὅτι τῶνδε ἑαυτοῖς ἴσουσιν; καὶ Διαγινώσκουσιν ἔ τε διώκοντα, καὶ ἂ μή· καὶ ἂ μὲν ὀπίσσω, πρῶτοντες, πρὸνταί τε ὧν δέοντα, καὶ ὅ πρῶτοντα ὧν δὲ μὴ ὀπίσσω ἀπεχόμενοι, ἀναμάρτητοι γίγνοντα, καὶ Διαφύγασιν τὸ κακῶς πρῶτον. Διὰ τούτου δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀνθρώπους διωάμενοι διοκομάζουσιν, καὶ Διὰ τῆς τῶν ἄλλων χρείας τί τε ἀγαθὰ πρὸντα, καὶ τί κακὰ φυλάττοντα. οἱ δὲ μὴ εἰδότες, ἀλλὰ διεψύσμενοι τῆς ἑαυτῶν διωάμεως, πρὸς τε τὰς ἄλλας ἀνθρώπους καὶ τὰλλα ἀνθρώπινα πρῶτα ὁμοίως Διακύν, καὶ ἔτε ὧν δέοντα ἴσουσιν, ἔτε ὅ, π πρῶτοντα, ἔτε οἷς χρεῶν, ἀλλὰ πάντων Διαμαρτάνοντες, τί τε ἀγαθῶν ἀποτυγχάνουσιν, καὶ τῶν κακοῖς περιπίπτουσιν. καὶ οἱ μὲν εἰδότες ὅ, τι ποιοῦσιν, ὀπίσσω γίνονται ὡ πρῶτοντα, ἐδοξάι τε καὶ τίμιοι γίγνεται, ὅ οἱ τε ὁμοιοι τέτοις ἡδέως χρεῶν, εἴτε ἀποτυγχάνοντες τὸ πρῶτα τῶν ὀπίσσω τύπους ὑπὲρ αὐτῶν βέλτερος, καὶ περιπίπτουσι τε ἑαυτῶν τέτοις, καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ἀγαθῶν ἐν τέτοις ἔχουσιν καὶ Διὰ πάντα ταῦτα πάντων μάλιστα τέτοις ἀπαύουσιν. οἱ δὲ μὴ εἰδότες ἂ ποιοῦσιν, κακῶς δὲ αἰρέμενοι, καὶ οἷς ἂν ὀπίσσω γίνονται ἀποτυγχάνοντες, ἔ μόνον ἐν αὐτοῖς τέτοις ζημιουῦνται τε καὶ καλῶντα, ἀλλὰ καὶ ἀδοξοῦσι Διὰ ταῦτα, καὶ καταγέλαστοι γίγνοντα, καὶ κατὰ φρονέμενοι καὶ ἀπμαζόμενοι ζῶσιν. ὁρᾷς δὲ καὶ τῶν πόλεων ὅτι ὅσα ἐὰν ἀγνοήσασιν τὴν ἑαυτῶν διωάμεν κρείττοσι πολεμήσωσιν, αἱ μὲν ἀνάστασι γίγνοντα, αἱ δὲ ἐξελθόντων διῆλαι: Qui seipsos norunt, quæ sibi commoda sint, sciunt; & quæ vel possint, vel nequeant, dignoscunt: praterea ijs agendis, quæ sciunt, comparant sibi necessaria, felicesq; sunt: ab aliis autem abstinendo, quæ nesciunt, non delinquent, & quo minus infelices sint, vitant. Itaq; ceteros quoq; mortales quum explorare possint, etiam ex aliorum usu bona sibi comparant, & à malis sibi cauent. Quoi quot verò per ignorantia falluntur in estimatione virium suarum, illi ad homines ceteros, resque humanas alias eodem modo adfecti sunt; nec quibus opus sibi sit, norunt; nec quid agant, nec quibus vitantur: sed ab omnibus his aberrantes, ut bonis frustrantur, sic in mala incidunt. Praterea qui, quum sciant, quid faciant, actionum suarum finem consequuntur;

ij magnam & gloriam & honorem adipiscuntur, utunturq; illis perlibenter alij, qui similes eis sunt; & qui frustrantur instituto suo, cupiunt hos sibi consilijs subvenire, sibiq; praeesse, ac spem suam in eis collocant, & propter haec omnia maximè ipsos diligunt. Qui verò nesciunt, quae agant, & eligunt malè; posteaquam instituto suo frustrantur, non ea duntaxat ratione damno quodam ac pœnâ multantur, sed etiam inglorij & ridiculi fiunt, & sprete, dedecoreq; notati vivunt. Vides etiam civitates, quotquot ignorantes vires suas bellum adversus potentiores suscipiunt, partim prorsus everti, partim ex liberis in servitutem redigi. Haftenus Socrates. quibus conuenienter Appius Claudius libro v. Liuij: Hæc virtute militum, hæc Romano nomine sunt digna: non Veios tantum, nec hoc bellum intueri quod instat; sed famam, & ad alia bella & ad ceteros populos in posterum quarere. An mediocre discrimen opinionis secuturum ex hac re putatis? utrum tandem finitimi populum Romanum eum esse putent, cuius si qua urbs primum illum brevissimi temporis sustinuerit impetum, nihil deinde timeat? an hic sit terror nominis nostri, ut exercitum Romanum non tedium longinquæ oppugnationis, non vis hyemis ab urbe circumfessum semel amoveri possit? nec finem ullum alium belli quàm victricem norit? nec impetu potius bella, quàm perseverantiâ gerat? &c. Nec ab aliâ mente Alexander in obsidendâ Gazâ. libro. ii. Arriani: οἱ δὲ μηχανιστοὶ γνώμεν ἀπεδείκνυντο, ἄπορον εἶναι βίαν εἰλεῖν τὸ τεῖχος, διὰ ὕψους ἔχωματος, ἀλλ' Ἀλεξάνδρῳ ἐδόκει ἀρετέον, ὅζω ἀπορώτερον. ἐμπλήξεν γὰρ τὰς πολέμιας τὸ ἔργον τῷ πρῶτῳ λόγῳ ὅτι μέγα, καὶ τὸ μὴ εἰλεῖν αἰσχρὸν εἶναι οἱ λεγόμενοι ἔς τε τὰς Ἑλλήνας καὶ ἔς Δαρείον: Machinarum artifices, murum præ altitudine molis difficulter admodum vi capi posse iudicabant. Alexander contra, quo difficilior esset oppugnationis, eo magis suscipiendam censebat. Inopinatum enim rei eventum magno terrori hostibus futurum. si verò urbem capere non posset, turpe id sibi, cùm ad Græcos & ad Darium perferretur, fore. Omnino. quare optimi quique duces accedunt menti Propertianæ, cuius scitum:

Nec citò desisto, nec temerè incipio.

cupiuntq; inter præconia sua tale quidem inere, quale in Tullij Hostilij apud Dionysium lib. iii. Antiq: Ἀνὴρ ἐν ὀλίγοις ἄξι' ὀλογοῖσθαι τῆς τε Διποlemias ἐνεκα, τῆς πρὸς τὰ πολέμια, καὶ τῆς Φρονήσεως τῆς πρὸς τὰ δεινὰ. ὑπὲρ ἅμφορ δὲ ταῦτα, ὅτι. ὁ ταχὺς ὢν εἰς πόλεμον ἵεναι, βέβαι' ἔω κατὰ σὺν εἰς αὐτὴν ἐν ἅπασιν τῶν ἐντιπάλων περὶ χεῖν: Vir inter paucos eximiam laudem meritis bellicâ fortitudine, promptoq; in periculis consilio, maiorem etiam, quod nec citò bellum susciperet & semel suscepto constanter pertenderet ad victricem. Verum. desino, ne è portu iterum videar velle tentare desertum mare.

Non:

Vi! quantum instar est, in Duce exercitus! exutus milite, terris, pecuniâ, omnibus: si tamen adhuc spirat, tantum abest ut victus sit; etiam potest vincere. Hinc tam anxie Philopœmenes Polybij libro xi: Συωρῶν δὲ πλὴν Φάλαγχα νικῶσαν, καὶ τὰ ὅλα καλῶς αὐτῷ προχωροῦντι καὶ λαμπρῶς, ἵππὶ τὸ καταλειπόμενον ὥρμησε τῆς ὅλης ἱπποπόλεως. τῆς δὲ τοῦ μὴ διαφυγεῖν τὴν Μαχαιδαν: Cum verò legiones suas vincere, & totam causam prosperè sibi & splendidè succedere cerneret, ad id perficiendum ferebatur, quod adhuc plenæ victoriæ decrat. Erat autem hoc; ne Machanidas claberetur. Sed & Labienus apud Cæsarem lib. v. Gall: Interdicit perterritis hostibus atque in fugam coniectis, omnes unum peterent Inguionem; ne quis quemq; prius vulneret, quàm illum interfectum viderit &c. Sequiturque eo interfecto fine libri: Hac recognita omnes Eburonum, & Neruiorum, quæ conveniant copia, discedunt, pauloque habuit post id factum Cæsar quietiorem Galliam. Eâdem opinione Florus lib. iv. cap. ii: Et peractum erat bellum sine sanguine, si Pompeium Brundusii opprimere potuisset. Nec secus Tacitus lib. iii. Annal: Dispositis castellis per expeditos & solitudinum gnaros, mutantem mapalia Tacfarinatem proturbabat: donec fratre eius capto regressus est, properantius tamè quàm ex utilitate sociorū, relictis per quos resurgeret bellū. Quinā ij? vnus Tacfarinas ut enūciat lib. Annal. sequenti: Differtur per manipulos, Tacfarinatem omnes notum tot præliis consecutentur: non nisi dace interfecto, requiem belli fore. Ab eâdem causâ clamat Alexander libro v. Curtij: Darius haud procul destitutus à suis, aut victus, aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra; & tanta res celeritatis est premium. Deque Mithridate asseueratè Cicero pro L. Murenâ: Itaq; ipse Pompeius regno possessos ex omnibus oris, ac notis sedibus hoste pulso, tamen tantum in vnus animâ posuit, ut cum omnia, quæ ille tenuerat, adierat, sperarat, victoria possideret; tamen non ante, quam illum vitâ expulit, bellum confectum iudicaret. Hunc tu hostem, Cato, contemnis? quo cum per tot annos, tot præliis, tot imperatores bella gesserunt: cuius expulsi, & ciecti vita tanti aestimata est, ut morte eius nuntiata, tum deniq; bellum confectum arbitraretur? Ex quibus omnibus liquet summâ cum ratione, argumentari Plutarchum; vbi Quintij factum examinat, persequentis Annibalem quamuis decrepitum, quamuis exulem vsque ad mortem: Ἐνίοι δὲ ἦσαν ὁ τὸ πεπραγμένον ἐπαγοῦντες. καὶ τὸν Ἀννίβαν, ἕως ἔβη, πῦρ ἡγόμενοι θεόμενον ἔριπίζοντ. μηδὲ γὰρ ἀκμάζοντ αὐτὸς τὸ σῶμα ῥωμύοις καὶ πλὴν χεῖρα φοβεράν, ἀλλὰ πλὴν δεινότητος καὶ πλὴν ἐμπειρίας γεγονέναι μετὰ τῆς ἐμφύτης πικρίας καὶ δυσμενείας, ὧν ἔδεν ἀφήρει τὸ γῆρας.

γῆρας, ἀλλ' ὑπομένειν τῷ Φύσιν ἐν τῷ ἡθεῖ. τῷ δὲ τύχῃ & ἀφαιμένην ὁμοίαν,
 ἀλλὰ μεταπίπλυσαν, ἐκκαλεῖσθαι τῆς ἐλπίσιν πρὸς τὰς ὀπιθίας πρὸς αὐτῷ μι-
 σῆν πολемоῦτας. καὶ τὰ ὑπερὰ πῶς ἐπὶ μάχῃαν ἐμαρτύρησε τῷ Τίτῳ· πῶς μὲν ο-
 Ἀριστόνικῳ ὁ τῆς κίθαρωδος, ἀλλὰ τῶν Εὐμενίδος δόξαν ἐμπλήξας ἀπασαν δόξασι
 καὶ πόλεμον τῷ Ἀσίαν· ἔτι δὲ, Μιθριδάτης, μετὰ Σύλλαν καὶ Φιμβρίαν, καὶ πρὸς
 τὸν ὀλεθρὸν στρατομάτων καὶ στρατηγῶν, αὐτῆς ὅτι Λεύκουλαν ἐκ γῆς ὁμοῦ καὶ
 θαλάττης ἀναπὰς τηλικῶτος. & μὲν ἔδωκε Γαίῃ Μαρίῳ ταπεινότερον Ἀννίβας ἐκεί-
 πο. τῷ μὲν γὰρ βασιλῆος Φίλῳ ὑπεῖρκεν καὶ βίῳ καὶ σωήθεις, καὶ ἀσπασίαν
 πρὸς ναῦς καὶ ἵππους καὶ στρατιωτῶν ὀπιθίαν. τὰς δὲ Μαρίῳ τύχας ῥωμαῖοι γε-
 λῶντες, ἀλωμένους καὶ πτωχόντων ἐν Λιβύῃ, μετὰ μικρὸν ἐν Ῥώμῃ φασίμενοι·
 καὶ μασιγόμενοι προσκυῶσι. ἔτι δὲ ἔτε μικρὸν ἔτε μέγα τῶν παρόντων πρὸς
 τὸ μέλλον ἐστὶ, ἀλλὰ μία ἔμεταβάλλειν τελευτὴ καὶ ἔστιν εἶναι. διὸ καὶ φασὶν ἐν τῷ
 Τίτῳ οὐκ ἀφ' αὐτοῦ ταῦτα πρᾶξαι, πεμφθῆναι δὲ πρὸς βούλῃ μὲν Λεύκῳ
 Σκιπίωνῳ, ἔδει ἄλλο ἢ πρὸς βίαν ἐχέσθαι ἔργον ἢ τὸν Ἀννίβαν θάνατον: *Fuerunt qui
 probarent factū eius, atq; Annibalem, quoad animam traheret; pro igni habe-
 rent, cui abesset nihil nisi qui eum excitaret. Nōq; enim florentis corpus populo
 Romano, vel manum formidolosam, sed scientiam rei militaris, sed usum fuisse,
 cum insitiā coniunctum acerbitate eius & odio. Quorum senectus nihil de-
 trahat, sed perstet in moribus natura: fortuna vero non permaneat eadem, ve-
 rium varians stimulet spe ad aliquid conandum illos, qui semper odio ad bellum
 alicui faciendum concitantur. Et profectō ea quae insequuta sunt, plus plusq;
 Quintio suffragantur. Hinc Aristonicus citharædo prognatus, qui propter
 Eumenis gloriam rebellionibus & bellis uniuersam inundauit Asiam: hinc
 Mithridates, qui post clades à Syllā & Fimbriā acceptas, tantamq; exercitu-
 um suorum & ducum stragem, de integro in Lucillum terrā mariq; tam vali-
 dus insurrexit. Nec verò C. Mario iacebat Annibal abiectionis. huic enim rex:
 suppetebat amicus, cultus, familiares, procurationem habebat nauium, equi-
 tatus, milium. Marii fortunis Remani illudentes palantis & mendicantis in
 Africa, breui post Romæ quum interficerentur, & virgis conciderentur, eas ad-
 orabant. Adeo nihil neq; pusillum neq; magnum in presentia est ad venientia,
 sed vnus est conuersionis qui & vitæ finis. Vnde negant nonnulli, suā sponte hac
 Quintium egisse, sed fuisse legatum cum L. Scipione, neq; aliud habuisse legatio-
 nem argumenti, præter Annibalis necem. Ceterum præter causas quas
 fuit Plutarchus: sciamus oportet omnem Imperatorem præterea formi-
 dabilem; quoniam auxilia sibi facile comparet; nunc propter cladem
 suam; nunc propter eos à quibus eam passus. Propter cladem ipsam:
 quia naturaliter homini inditum, fauere lesis. Eximie lib. XL. I. L. iunius Fa-
 ma equestri pugna vulgata per Græciam, nudauit voluntates hominum, non e-
 nim solum qui partis Macedonum erant, sed pleriq; ingentibus Romanorum
 obligati*

obligati beneficiis, quidam vim superbiamq; experti, latè eam famam acceperè;
non ob aliam causam quàm prauo studio, quo etiam in certaminibus ludicris
vulgus utitur, deteriori atq; inferiori fauendo. Hinc Aeschylus *ixenid*:

Τοῖς ἡσυχον ὃ πῦρ. τίς ὀνοίας φέρει.

Inferioribus quisq; fert beneuolentiam:

Et in miserationis biuio posita Iocasta, Senecæ Thebaide, versu 382.
tandem inquit:

Virumq; quamuis diligam affectu paris;

Quo causâ melior, forsq; deterior trahit.

Inclinat animus, semper infirmos fouens.

Miseros magis fortuna conciliat suis.

Quod sic imitatus lib. viii. Thebaidos Papinius versu 615. introducit
Eteoclis ac Polydicis sororibus:

Altera regnantem, profugum gemit altera fratrem;

Bellâ ambæ grauis hinc miseri cunctatio voti.

Quat utroq; timor, quemnam hoc certamine victum;

Quæ vicisse velint, tacitè præponderat exul.

Ab hac causâ. Deianira Senecæ Hercule OEtæo versu 358. ubi disse-
rit cum nutrice, de Hercule atq; Iole, cò deuenit, ut dicat:

Fortuna amorem peior inflamat magis.

Amat vel ipsum, quod caret patrio lare.

Quod nudus curo crinis & gemma iacet.

Ipsas misericors fors arumidas amat.

Nec alio respectu Val. Flaccus lib. vi Argon. versu 74.

Mouit & Hylæa supplex cum gente Syenem

Impia germani prætentans vulnera Perses.

Hocque adeò verum est ut pronuntiet Val. Maximus lib. v. cap. xix.
Etiam quos iniuria inuisos faciunt, gratiosos miserie reddunt. Merito. *Misericordia non causam sed fortunam spectat*, inquit Seneca lib. ii. de Clem.
cap. v. Cuius rei luculentum suppeditat exemplum abbreviator Frogi li-
bro xxvi. Post discessum Ptolomæi Seleucus cum aduersus ciuitates quæ defece-
rant, ingentem classem comparasset; repente veluti Diis ipsis parricidium vindi-
cantibus, ortâ tempestate classem naufragio amittit; nec quicquam illi ex tanto
apparatu, præter nudum corpus & spiritum, & paucos naufragii comites re-
siduos fortuna fecit. Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit. siquidem
ciuitates quæ odio eius ad Ptolomaum transferant, vclut Diis arbitris satisfac-
tum sibi esset, repentinâ animorum mutatione, in naufragi misericordiam
verse, imperio se eius restitunt. Letum igitur malis suis, & damnus ditior red-
ditus &c. Sed & alterum inuenire est apud Egesippum lib. i. de excid. Hie-

ros cap. x. *Præter utriusq; spem ad alterum eorum species victoriæ peruenit; fructus alteri partus. quia & Demetrius nudatus est discessu Hebræorum, qui eundem ad societatem rogauerant, & Alexandro ex ipsis sex millia sese adiunxerant: more quodam humani ingenii, ad stipulantibus ad misericordiam rebus aduersis. Cessit itaque Demetrius ei quem bello vicerat, videns illum, adfluentibus paulatim Hebræis iam pugna idoneum; sese cum paucis relictum. Vidit itaque Aristides, an non tam Oratoriâ arte vtatur, quàm fruatur, ubi ambitiosè asserit Oratione Leuſtriciâ priore de Atheniensibus: Αλλὰ τί; συμφορὸν ἐστὶ τῇ πόλει ταύτῃ πάλαι παρὰ πάντων δόδοκιμου. ὃ οὔτε εἰς μεγαρέας δῖεβη τυττυσὶ πηλοσχωρὲς ὄντας, οὔτε εἰς τοὺς δῖαυτῆρας τοὺς μεγίστους τῶν ἐλλώων τυττυσὶ τοὺς ἀθλίους Λακεδαιμονίους. ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ ἔφυ καὶ ἤκμασε ἐξ αρχῆς. τί οὐκ ἐστὶ τοῦτο; ῥοπή πρὸς τοὺς ἀδυνεῖς. καὶ ἔλεγε τῶν ἀτυχόντων εὐ κενός, ἀλλὰ Διάρχης εἰς Ῥωτηρίαν τοῦτο, οὔτε μνησικακῆν ἔα τῶν πόλιν, οὔτε ἐξετάζειν τίς, ἐστὶν ὁ δυστυχής. ἀλλ' ἐπιδῶν τινα αἰδομένη κακῶς πράττοντα, δέθεις ἐπελάθετο ὧν αὐτὴ πέπονθε. διὸ καὶ, πάνσιν ἀνθρώποις ἰκανόν ἐστι πρὸς αὐτῶν ὥσπερ ἄλλό τι σύμβολον αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς ἀτυχίας. Διὰ τοῦτο καὶ θηβῶν πρὸς ἡμᾶς καὶ Λακεδαιμονίους ὅτε πρῶτον ὅτι τῶν ἡρακλειδῶν ἔγνω δυστυχῆσθαι, κατώκλεισε.*

Quid ergo? Est quiddam huic urbi innatum, quod iampridem apud omnes est gratiosum, & nec ad Megarenses hos finitimos nec ad alteros Græcorum principes, hos miseros Lacedæmonios, transiit: verum heic & ortum est & adoleuit. Quid hoc est igitur? In infirmos propensio, & infelicium non vana misericordia, sed quæ ad salutem sufficiat. Hoc nec iniuriarum patitur esse memorem ciuitatem, nec infelicem quemquam examinare, quin mox, atq; alicuius calamitatem cognoverit, iniuriarum acceptarum obliuiscatur. Quapropter etiam cunctis quasi pro notâ sufficit apud illam ipsa miseriæ forma. Itaq; tùm Thebanos recepit, tùm Lacedæmonios est, simulatq; eorum sub Heraclidis ærumnam cognouit, miserata. Atque ex his videmus, quàm rotundè pronuntiet de exule Mario Florus lib. III. cap. XXI. Facile inuenit exercitum miser Imperator.

Acquæ subueniunt afflictis, non miserti ipsos, sed inuidentes affligenti. quod ipsum dilucidè expressit Dio Cassius libro Historiarum. XLV: Τῶν τε Ἀντωνίων πλὴν διωαμένῳ ἤχθοντο, καὶ τῷ Καίσαρι μηδέπω ἰσχύοντι σωθῆναι. ἐφίλοιον μὲν γὰρ ἑδέτερον, νέων δὲ δὴ αἰεὶ πρᾶγματων ὀπίσθιμοι, καὶ τὸ μὲν κρείττω αἰεὶ πάντων καταρῆναι, τῷ δὲ πιεζομένῳ βοηθεῖν πεφυκότες, ἐπεχρῶντο αὐτοῖς πρὸς τὰ σφέτερα ὀπίσθημα. Ταπεινώσαντες οὐκ τότε Διὰ τὸν Καίσαρα τὸν Ἀντώνιον, ἐπέτα καὶ κείνον κατὰ λῦσιν ἐπεχείρησαν. τοῖς γάρτοι αἰεὶ διωαμένοις βαρυνόμενοι, πύς τε ἀδελφεῖς πρὸς ἐλαμβάνον, καὶ Διὰ τούτων αὐτοὺς καθήρουν. ἐπέτα καὶ ἐκείνοις ἡλωτοριῶν καὶ τούτοις ἀντικαθίσταντες σφᾶς ἐς τὸ ὀπίσθιον, πύς αὐτοὺς καὶ ἐφίλοιον καὶ ἐμίσιον καὶ ὑψόν καὶ ἐπιπείνου. Antonii magnam iam potentiam moleste ferebant, Cæsarem verò minus validum adhuc, adiunabant.

Nam

Nam neutrum quidem diligebant, sed homines semper novarum rerum appetentes, quorumq; ita ferret natura, ut demoliri potentissimum quemq; oppres-
sum autem adiuuare studerent, Antonio Casareq; ad suas cupiditates explendas
utebantur. itaq; quum tunc per Casarem Antonium deicissent; post Casi-
rem quoq; euertere conati sunt. Quippe semper infensi potentioribus, infirmiori-
bus opem prestare, usq; in superioribus deprimendis usi, ipsos quoq; deinde
odio habere consueverant, quum ad statum inuidia expositum evexissent. quo
sicebat ut eosdem amore odioq; prosequerentur, eosdem exaltarent atq; humilia-
rent. Notum idem Thucydidi de Atheniensibus loquenti libro primo:
Ἐπιμαχίαν ἣ ἐποίησαντο, τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν, ἐάν τις ᾗτι κέρκυραν ἦ, ἢ ἀθιώαις, ἢ
τῆς πύτων συμμάχας. ἐδόκει γὰρ ὁ πρὸς πελοποννησίους πόλεμος, καὶ ὡς ἔσεσθαι αὐ-
τοῖς, καὶ πῶς κέρκυραν ἐβόλοντο μὴ περὶ αὐτῶν τοῖς κερκυραίοις, ναυικὸν ἔχουσιν πο-
τεῖν, συγκρᾶν ἣ ὅτι μάλιστα αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἵνα ἀδυνεστέροις ᾖσιν, καὶ πῶς δέη, κε-
ρκυραίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ναυικὸν ἔχουσιν, ἐς πόλεμον καθίστασθαι. ἅμα ἣ τὴν τε ἰπ-
πείας καὶ σικελίας καλῶς ἐφάνετο αὐτοῖς ἡ νῆς ἐν ὧρα πλοῦναι: Subsidia-
riam societatem fecerunt, ut alteri alterorum agro mutuam ferrent opem, si quis
aduersus Corcyram, vel Athenas, vel eorum socios, iret: nam bellum contra
Peloponnesios vel sic fore ipsis videbatur; neq; pati volebant, ut Corcyra, quae tan-
tam classem habebat, in Corinthiorum potestatem veniret: sed eos quàm maximè
inter se collidere, ut cum invalidioribus (si quid opus esset) & Corinthiis, & a-
lijs, qui classem habebant, bellum capesserent; simul etiam hac insula ad traij-
ciendum in Italiam, & Siciliam in opportuno loco sita ipsis videbatur. Gnarum
item Plutarcho, ubi agit de Demetrio occupante regiones Lysimachi:
Αὐτὸς ἄρας ᾗτι πῶς κερύονησον ἐπλάσσειν. καὶ κακῶς ἅμα ποίων Λυσίμαχον, ὡφέ-
λης καὶ σωεῖχε πῶς πρὸς αὐτὸν δυνάμειν, ἀρχομένῳ ἀναλαμβάνειν, καὶ γίνεσθαι
πάλιν οὐκ ὀκνατο φρόνητον. ὁ δὲ Λυσίμαχος ὑπὸ τῶν ἄλλων βασιλέων ἡμελεί-
το, μηδὲν ᾗτι κέρκερ ἐκείνους διοκῶν εἶναι, τῷ μᾶλλον ἰσχύειν, καὶ φεβερώτερος.
Cursum in Chersonnesum intendit, vastansque simul Lysimachi ditionem prae-
da ditabat & retinebat copias suas; quae recipere vires, nec mediocria incre-
menta accipere denno occipiebant. Lysimachus autem nihil erat alijs regibus cura,
quod nihilo haberetur moderatior illo: ob maiores verò vires formidabilior. Si-
gnatè admodum Legati Aetoli Lacedaemoniis apud Polybium libro ix:
Οὐ τε γὰρ ἀχαῖς ῥῶζειν περὶ αὐτῶν ἀντίχου: ἐπανείλετο τὸν πρὸς ὑμᾶς πόλε-
μον, ὅτε τῇ κλεομένους τυραννίδι δυσχερὲς οὖμεν, ἵνα λακεδαιμονίους ἐλθόντες ῥῶ-
ζειν καὶ λίαν γὰρ ὅγε ποιεῖται ἐπὶ τῷ πρὸς Διήτης, εἰ τις ἄρα πάντων ὑμῶν ἔχει πῶς
ἀφελήσιν. ἀλλ' ὅρων οὐκ ἐν ἀσφαλείᾳ πῶς εἰς ἀσφάλειαν εἰσωμένειν, ἐὰν ὑμεῖς
πῶς πελοποννησίων ἀρχῇ κατὰ στήθεα, πρὸς δὲ τῶν βλέπων ὅτι πεφυκῆτα τὸν κλε-
ομένῳ, καὶ πῶς τῷ τύχῃ ὑμῖν λαμπρῶς σωερχῶσιν, ἅμα φοβηθεῖς καὶ φθορίδας,
παρὼν & πελοποννησίοις βοηθῶν, ἀλλὰ τὰς ὑμετέρας ἐλπίδας ἀφελόμεν, καὶ
πῶς

τὴν ὑμετέραν ἀποχλὴν ταπεινώσων: Antigonus enim non ut Achaos serva-
 ret, bellum vobis intulit: neq; quod Cleomenis tyrannide offensus, Lacedamonios
 in libertatem asserere cuperet (& admodum sane stolidum fuerit, si quispiam
 ex vobis hac sit opinione praeclitus) sed quoniam potentatum suum haud firmum
 fore videbat, si ex vestra potestate principatus Peloponnesiorum diserneretur: ad-
 haec & Cleomenem industrium, & fortunam vobis luculenter adspirare cerne-
 bat, simulq; & metuebat & inuidebat; venit non Peloponnesijs opem laturus,
 sed spes vestras abrepturus, & excellentiam vestram humiliaturus. Proinde sa-
 pienter de colloquiorum secretis Persei atq; Eumenis, Livius lib. XLIV:
 Hic res autem ita se habuit. Eumenes neq; favit victoriae Persei, neq; bello cum
 inuadere in animo habuit: non tam quia paterna inter eos inimicitia erant, quā
 ipsorum odiis inter se accensa. Non ea regum aemulatio, ut equo animo Persea
 tantas adipisci opes tantamq; gloriam quanta Romanis victis cum manebat, Eu-
 menes visurus fuerit. Cernebat & Persea iam inde ab initio belli omni modo spem
 pacis tentasse, & indies magis quo propior admoeretur terror, nihil neque agere
 aliud, neq; cogitare. Romanos quoq; quia traheretur diutius spe ipsorum bellum,
 & ipsos duces & senatum non abhorrecere à finiēdo tam incommodo ac difficili
 bello. Hac utriusq; partis voluntate exploratā, quod fieri etiam suā sponte tadio
 validioris, metu infirmioris crederet posse, ita et suam operam venditare conci-
 liandā gratiā magis cupit. Nam modò ne iuxta bello Romanos terrā mariq;
 modo pacis patranda cum Romanis pacisceretur mercedem, ne bello interesset,
 M. & D. talenta. in utroq; non fidem modò se, s. l. obsides quoq; dare paratum
 esse ostendebat. Eodem vergit consilium legatorum Persei apud Livium
 lib. XLII: Si pergerent Romani contra fœdus movere bellum, tum omni gratiā,
 omni ope enitendum fore Rhodijs, ut reconcilient pacem. Si nihil deprecando pro-
 ficiant, id agendum ne omnium rerum ius ac potestas ad unum populum perve-
 niat. Cum ceterorum id interesse, tum precipuè Rhodiorum, qui plus inter alias
 civitates dignitate atq; opibus excellant: quae serva atq; obnoxia forent, si nullus
 alio sit quā ad Romanos respectus. Prudenter ergò Cato orationis eā parte
 quam producit Gellius libro VII: Noct. Attic. cap. III: Atq; ego quidem
 arbitror Rhodienses noluisse nos ita depugnare uti depugnatum est; neq; regem
 Persen vicisse. non Rhodienses id modo voluere, sed multos populos ac multas
 nationes idem noluisse, arbitror. atque haud scio an partim eorum fuerint, qui
 non nostra contumelia causā id noluerint evenire; sed enim id metuere, si nemo
 esset homo quem vereremur, & quicquid luberet faceremus; ne sub solo imperio
 nostro in servitute nostrā essent. libertatis suae causā in eā sententia fuisse arbi-
 tror. atq; Rhodienses tamen Persen publicè numquam adiuvēre. Id autem
 subinde tanto promptius praestatur, si & iniuncti auxiliātis Polyænus li. VII.
 Ἀγλαῆς τὴν πόλεμον ἡγωνοῦντι τοῖς Ἕλλησιν, ἀεὶ προσθέμεν & τοῖς ἡττωμένοις.
 ἀεὶ γὰρ

αὐτὸν γὰρ ἐπαινοῦν τὸ ἐλαττέμενον, πλὴν ἰσχυρὸν πρὸ νικῶντων κατέλυεν. *Artaxerxes bellum inter Gracos serens, victoriam partes semper fovibat. Semper enim eam partem quae deficeret, aequalem hostibus reddens victoris robur ac vires attrebant.* Dio quoque Cassius de Arsace, intento Romano pariter atque Armenio, lib. xxxv: καὶ ἐδελείων ἐπ' αὐτῶν βοήθειαν ἐπιήσαστο, εὐ μὲν ἔδλ' ἠναντιώθη τί, ἀλλ' ἐκ μέσου ἀμφοῖν ἔση, μηδ' ἐτέρως, ὥσπερ εἰχὼς, ἐθελήσας αὐξήσας. τὸν γὰρ πόλεμον αὐτὸν ἰσχυρὰ ὄντα ἀσφάλεια οἱ μεγίστην οἶσιν ἐνόμιζε: *Romanis auxilia nulla suppeditavit: ita tamen ut ne contra illos quisquam etiam moliretur; sed in medio sese partium contineret: quod, ut veri haud absimile est, neutrorum potentiam augeri volebat; sed, si bellum utrinque, aequis viribus gereretur, summae sibi id securitati futurum arbitrabatur.* Sed quid ago? haec omnes norunt: sique copias meas explicauero, latiore sanè opus campo quàm ἱστί, cui includor. itaque eas demitto; sumpto rursus in manus meo Duce. Et ipsi quidem quamvis nudo tantum superesse video, ut mereatur componi, imò προῖνι magno cuilibet exercitui. Cur istud pronuntiem; non modo consuadet Chabriae sententia, censentis: ἔτι φοβερώτερον ἐστὶν ἐλατῶν στρατόπεδον, ἢ γυμνὰ λέοντες, ἢ λεόντων, ἐλάφας: *terribiliorem esse ceruorum exercitum Leone duce, quam Leonum agmen dicente ceruo;* Plutar. in Apophth. Sed & Demadis; qui φιλίππου πρὸς πόπυ σεμνωμένον, πρὸς ἡ δ' ὕβρις καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς Αθηνάων πόλεως ἔγνωσ' αὐτῷ, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, πλὴν τῆς πόλεως θλώμεν, εἰ Αθηνάων μὲν φίλιππος, Μακεδόνων δὲ Χάρης ἐστρατήγας: *Cum Philippus inter pocula iactaret; ubi nunc est nobilitas & praestantia civitatis Atheniensium? cognoscere dixit, ὦ rex, civitatis vim, si Philippus Atheniensibus, Chares autem Macedonibus imperaret;* Stobaeus tit. de Impp. Eodem etiam inducit Pyrrhus Epirotarum rex, cuius notabile dictum in Floro lib. i. cap. xviii: *O quam facile erat orbis imperium occupare, aut mihi, Romanis militibus, aut me rege Romanis.* Pertrahit praeterea Julius Caesar, de quo sic Suetonius cap. xxxiv: *Appellatisque de Rep. Patribus, validissimas Pompeij copias, quae sub tribus legatis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone erant, invasit; professus ante inter suos, ire se ad exercitum sine duce, & inde reversurum ad ducem sine exercitu.* Hinc est quod legimus in Laconicis Plutarchi de Agesilao: Ἐν δὲ τῇ πρὸς Μαντινείαν μάχῃ παρεκελεύετο τοῖς Λακεδαιμονίοις, πρὸς ἄλλας ἐάσαντας πάντας ἑπαμινώνδας μάχεσθαι, μόνους λέγων πρὸς ἑμφρονὰς ἀνδρείους εἶναι, καὶ μόνους νίκης αἰτίους ὑπάρχειν· εἰ οὐκ αὐτὸν ἀέλοισιν, ῥᾶτα τοὺς ἄλλους ὑποχειρέουσιν ποιήσιν. ἄφρονες γὰρ εἶναι καὶ ἔδενος ἀξίους. ὃ καὶ συνέβη. τῆς γὰρ νίκης πρὸς ἑπαμινώνδας οὐσης, καὶ φυγῆς γυμνείας, ὁππότε φέντα αὐτὸν καὶ ἀνακαλέμενον τῶν ἰδίων, τῶν Λακεδαιμονίων τις κριζῶς ἐπαΐσσει, καὶ πεσόντων, ἀσπράξαντες διὰ τὴν φυγῆς οἱ σὺν Ληγηπλάῳ, ἐφάρμακον τὴν νίκην ἐποίησαν πρὸς πολὺ μὲν τῶν Θεβαίων χει-

χερσὶν, ὡς δὲ πάλῳ τῶν Λακεδαιμονίων ἀμεινόνῳ Φαέντων. In pugna ad Man-
 tineam hortatus est Lacedemonios, ut omīssis reliquis, in solum pugnarent
 Epaminondam: solos inquit, prudentes esse fortes: & illo necato facilem
 fore de reliquis victoriam, fatuus & nullius pretij hominibus. idq; consilium ex-
 itus comprobavit. Cum enim vinceret Epaminondas, fugientibus Spartanis,
 hunc se obvertentem & suos vocantem quidam Lacedemoniorum lethali vul-
 nere deiecit. tum reversi à fugâ qui cum Agesilao erant, dubiam reddiderunt
 victoriam; Thebanis multò quàm ante deterioribus, Spartanis melioribus ap-
 parentibus. Occurritque in Gellio lib. iv. noct. Attic. cap. viii: Fabricius Lu-
 scinus, magnâ gloriâ vir magnisq; rebus gestis fuit. P. Cornelius Rufinus ma-
 nu quidem strenuus & bellator bonus, militarisq; discipline admodum peritus
 fuit: sed furax homo & avaritiâ acri erat. hunc Fabricius non probabat, neq;
 amico utebatur; osusq; eum morum causâ fuit. Sed cum in temporibus Reip. dif-
 ficillimis Coss. creandi forent: & is Rufinus peteret Consulatum; competitoresq;
 eius essent imbelles quidam & futiles; summâ ope adnissus est Fabricius, uti
 Rufino consulatus deferretur. eam rem plerisq; admirantibus, quod hominē aua-
 rum, cui esset inimicissimus, creari Consulem peteret, quem hostiliter oderat: Fa-
 bricius inquit; nihil est, quod miremini, si malui compilari quàm venire.
 Et alioqui clarè testatur Liuius lib. xxviii: Cum Annibale nihil eo anno ge-
 stum est. nam neq; ipse se obtulit in tam recenti vulnere publico privatoq; neq;
 laceſſerunt Romani quietum: tantam inesse vim, etsi omnia alia circa eum rue-
 rent; in uno illo duce censebant. Fateturque Florus lib. ii. cap. xvii: Sed tota
 certaminum molis cum Lusitanis fuit, & Numantinis. quippe solis gentium Hi-
 spania, duces contigerant. Fuisset & cum omnibus Celtiberis: nisi dux illius mo-
 tus; initio belli, oppressus esset &c. Clariùsque adhuc de Thebano duce Tro-
 gi decurtator lib. v: Post paucos deinde dies Epaminondas decedit; cum quo vi-
 res quoque reipub. ceciderunt: Nam sicuti telo si primam aciem persregeris, re-
 liquo ferro vim necendi sustuleris: sic illo velut mucrone teli ablato duce The-
 banorum, rei quoque publicæ vires hebetatæ sunt: ut non tam illum amisisse quàm
 cum illo interisse omnes viderentur. Nam neque hunc ante ducem ullum memo-
 rabile bellum gessere; nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere. ut ma-
 nifestum sit, patriæ gloriam & natam, & extinctam cum eo fuisse. Inde etiam
 invenimus inter Apopht. Scipionis nomen præferentia apud Plutarch.
 τῶν ἢ πρὸς ὑπέραν τὸς ἡττημένους κακίζόντων, ἢ πεφύλασιν αὐτὸς πτωχάνης ἐδίω-
 ξαν, εἰπὼν πρὸς λέγετε τῶν Νοματίων, ὡς τὰ πρὸς βαλὲ πτωτὲ καὶ νῦν ἐστὶν, ὁ δὲ
 πικρὸν ἄλλῃ: Senioribus pulsos culpantibus quo i Romanos eos fugissent, quos
 toties in fugam coniecissent: ferunt quendam Numantinorum dixisse: Oves qui-
 dem easdem esse atq; antea; sed aliam habere pastorem. Verùm & hæc ab-
 rumponam & alibi iacta nobis rei huius fundamenta; eiq; præterea in-
 teruit caput de Auspiciis; item de Famâ. &c.

*Credita per utrumq; exercitum fama vulneratum aut
interfectum, immane quantum suis pavoris, &
hostibus alacritatis indidit.* Lib. iv. Hist.

NIMIO recreor sermocinatione Simplicij in Epictetum:
Conuenit Imperatori iubenti aliquid statim parere, ob sub-
itas bellicæ rei conuersiones: & fortiter pugnare cum iusserit
Imperator, quasi in ipso posita sit victoria exercitus: & pro e-
ius salute discrimen capitis adire, quod uno milite caso parum
in bello ei parti nocetur: duce autem interfecto, vel victores
eius milites statim & animis concidunt, & non secus atque oves opilione carentes
lupis inuadentibus, alii alio diffugiunt, ut non castra tantum sed ipsa etiam pa-
tria, duce in bello caso periclitetur. Sic ille. quæ cum verissima sint ratio di-
ctat, non temerè, utendum Imperatori manu; sed obtemperandū ei mo-
nitis Onofandri; cuius verba, quamvis plura, literis tamen omnibus re-
præsentanda duxi; digna meo iudicio ubiq; legi. Scribit igitur cap. xxxiii:
Μαχέσθω δὲ ὁ στρατηγὸς αὐτὸς προμηθέστερον, ἢ μὴ πολμηρότερον, ἢ καὶ τὸ πρῶτον
ἀπεχέσθω τῶν πολεμίων. εἰς χεῖρας ἵεναι. καὶ γὰρ εἰ καὶ καὶ τῆς ἀγῶνης ὑπερβλη-
τὸν αἰδρίαν εἰσλινέγκατο, πσοῦτεν ἔδεν ὠφελῆσαι δυνάται στρατῶμα μαχόμενῳ,
ὅσον ἀποθανῶν βλέψαι. στρατηγῷ γὰρ γνώμη πλεον ἰσχύει ῥώμης. ζώματῳ μὲν γὰρ
αἰδρία δρᾶσαι πὶ μέγα καὶ στρατιώτης δυνάται. γνώμης δὲ προμηθεῖα βελεῦσαι πὶ
κρείττον, ὅτι ἄλλῳ. Ὅνπερ δὲ ἂν τρόπον εἰ κυβερνήτης ἀφαιμένῳ τῶν οἰάκων, ἀ-
δελφί τοῖς ναύταις, αὐτοὺς πρᾶττοι, κινδυνεύειν ἂν συμβαίη τὸ σκάφῳ. τὸ ποῖ στρα-
τηγὸς, εἰ ἀποστῇ τῇ γνώμῃ πὶ βελοῦσιν, ὅτι πᾶς τῶν στρατιωτῶν κατὰ βάρηνοι χρεῖαι.
ἢ γὰρ τῷ ἀμεινόνων ἀκυβερνήτῳ ἀμέλεια τῷ ἀναγκαστέραν ἀπρασεν ποιήσθαι βοήθειαν. ὁ-
μοιον δὲ κέρνω τῷ στρατηγὸν ἐμβῶντα βαλέσθαι τῇ ἐαυτοῦ ψυχῇ τὸ συμπάσης, εἰ πεί-
σεται πὶ διωάμενος ἀκηδεῖν. εἰ γὰρ ἐν ᾧ [τοῦ συμπαντῳ] ἡ σωτηρία στρατῶματῳ ἐστίν,
ἔσθῃ ἔδεν εἰ τεθνήξεῖ] πεφρόνις, πὶ πᾶν αἰρεῖ] συνδιαφθεῖραι. καὶ ὁρθῶς ἂν τις αἰτιά-
σαιτο ἔπιν, ὡς ἀπρασεν στρατηγὸν μᾶλλον ἢ ἀνδρεῖον. Ὁ μὲν γὰρ πολλὰ γνώμη στρατηγήσας,
ἀρεοθήσε] σεμνωμένῳ ὅτι τῷ ἀπὸ ψυχῆς ὑπεραγίας. ὅτις δὲ ἔτως ἀπρόκα-
λός ἐστι, ὡς εἰ μὴ διὰ μάχης εἰς χεῖρας ἔλθοι τῶν πολεμίων, ἔδεν αὐτὸν ἄξιον εἰρ-
γάσθαι νομίζεν, ὅτι ἀνδρεῖῳ, ἀλλὰ καὶ πολμηρός ἐστιν: Imp. si quando ipse decer-
tet, caveat diligenter ne sit audacior; aut potius manum omnino cum hoste non
conferat. Nam licet prestabilem fortitudinis operam nauare possit, non tamen
tantum suis pugnando proderit, quantum occumbendo oberit. Illius enim pruden-
tia longè anteponenda fortitudini. Nimirum qui libet è populo miles, corporis ro-
bore strenuè facere poteit, mentis autem prudentiâ benè consulere, haud alius fa-
cile queat. Nam quo modo, si gubernator relicto gubernaculo, nauticis remigū

operie se immisceat, navem in periculo esse contingit: eodem plane modo si Imperator consilia suis dare negligens, ad militaria munera se transferat, rem universam in maximum adducit discrimen, meliorum enim maiorumque curarum incuriam, inritum & vanum fiet cum desiderabitur auxilium. Et sane animum suum induxisse censetur, de rei & exercitus totius interitu minimè esse sollicitum: quia scilicet eius, in quo omnium salus versatur, exitium parvi facit, omnes quoque omnino secum unà profligari dolo malo velle videtur; rectèq; quis eum culpaverit ut ignavum magis quam strenuum aut fortem. Qui enim multa consilio prudenterq; imperat, satis illustrem rebus bene gestis adipiscetur adorem. At qui adeo ineptus est, ut nisi manū cum hostibus conferendo in eorum manus venerit, nihil se egregium edidisse existimet, non fortis, sed audax & temerarius existimari debet. Optimè: eiusq; sententiæ firmandæ convenit nomē ipsum quod gerit. Quintilianus Declamat CCCXVII: Adice, quod inter præcipuas virtutes est, imperatorem non pugnare aliquando: Sic extrahitur hostis: sic impetus subitō partis adversæ frangit mora: sic interclusos com meatibus in deditiōem venire fame cogimus. Itaq; herculè militem legimus robustum, legimus iuvenem: imperatorem facimus senem. In illis enim vis corporum & manus sola spectatur, in his consilium & ratio: quæ bona præcedentis ætatis in locum virium subeunt. Ipsum præterea nomen Imperatoris satis significat non exigere manum ipsius. Imperare enim debet & præcipere. Haud igitur inceptè cauillatur Marcellum Dux Pænus apud Appianum in Annibalicis: Καὶ αὐτὸ τῷ σώματι ὁ Ἀννίβας ὀπίσται, ὡς εἶδε τὰ τεράματα ὀπί σέρνων, ἐπὶ ἡνεομένῃ ὡς σπατιώτῳ, ἐπίσκηψε ὅς ὡς σπατηγόν: Eius cadavere potius Annibal. postquam adversa vulnera vidit, ut militem laudavit, sed ut imperatorem cauillatus est. Nec minus rectè ille apud Plutarch. libro An. seni gerend. Resp: Οἱ ῥήτορες Ἀθλῶσι Τιμοθέω καὶ Ἰφικράτῃ Χάρητα τὸν Θεοχάρης ἐπαπδύοντες ἀκμαζόντα τῷ σώματι καὶ ῥωμαλέον, ἡξίου τοιοῦτον εἶναι τὸν τῆ Ἀθλῶν σπατηγόν. ὃ ὅ Τιμόθεος, Οὐ μὰ τοὺς θεοὺς, εἶπεν, ἀλλὰ τοιοῦτον μὲν εἶναι τὸ μέλλοντα τῷ σπατηγῶ τὰ σώματα κομίζεν· τὸ σπατηγὸν ἅμα πείρω καὶ ὀπίρω τῶν πειραγμάτων ὀρώντα, καὶ μηδενὶ πάθῃ πρὸς πρὸς τῶν συμφερόντων λογισμὸς ὀπιταρχτούμενον: In locum Timothei & Iphicratis oratores Athenienses Charetem Theocharis F. subornantes valido & vigenti viribus corpore virum, talem autumabant debere esse ducem Atheniensium. Ibi Timotheus, non mehercle, inquit, ducem talem oportet esse: sed eum, qui ducis stragula sit portaturus. imperatorem autem eum esse necesse est, qui rem antegressa & consecutura animo videns, nulla perturbatione simulationes eorum quæ sint in rem futura excuti sinat. Quapropter non abs re; cum Tacitus in curiâ senectutem suam prætenderet, clamatum à Senatoribus; decies; Et quis melius quam senex imperat? decies; Imperatorem te non militem facimus: vicies; Tu iube; milites pugnent: Vopiscus in vita eius. Ac
pruden-

prudenter Ammi: nus lib. xxv: *Corporis munus à milite; ab Imp. verò an-
 ti poscitur.* Cautè autem Agathias lib. ii: de Mermerce: *ὅς δὴ γηραιὸς ὢν ἤ-
 δη, καὶ ἐκ πλείους ἄμφω τῶ πόδε πεπηρωμένῳ, καὶ οἷῳ μὴδὲ ἐφ' ἵππου ὀχεῖσθαι,
 ὅμως ἐμύχθη ὥσπερ τις νεανίας ῥωμαλεώτατος, καὶ οὐκ ἀπηγόρευε πρὸς τοὺς πόδας,
 ἀλλὰ φορέδωις τὰς πρὸς τὰς ἐφοῖτα, καὶ ταύτῃ τοὺς μὲν ἐναπίους κατέπληττε,
 τοὺς δ' οἰκείας πρὸς τὰς ἐγκυκλιόμεναι καὶ τὰ πρακτέα ὀρθῶς διατάττων, πολλὰς
 ἀνεδήσατο νίκας. ἔτι καὶ ἄρα τὸ στρατηγεῖν, ἔς ῥώματ' ῥώμη, μᾶλλον μὲν οὐκ ἔρο-
 νήσθαι δεῖται: *Qui quidem cum iam gravis annis, & à multo tempore utroq;
 pede claudus esset, neq; equitare posset, laboribus tamen perinde ac robustissimus
 aliquis iuuenis vacabat, neque ullos labores detrectabat; sed lecticâ gestatus in
 aciem prodibat, eaque ratione & hostibus terrorem incutiens, & suos animans
 atque exhortans, quaque facto opus erat rectè administrans, multas retulit vi-
 ctorias usque ad eò virtus Imperatoria non corporis robori potius quàm pruden-
 tia est adscribenda.* Cuius verba feruiunt enucleandis his Velleij libro i: *Nam ipse Caesar, etiam si infirmissimus valetudine erat, obibat munia ducis.*
*Vt & istis Liuii lib. xxiv: Ibi iterum Scipio lecticulâ in aciem illatus confli-
 xit; nec dubia victoria fuit.* Verùm de hac gestatione etiam alibi plura.
Præclarum ergo responsum ducis, apud Plutarchum libro de Fortuna:
*Ἡρώτα τις Ἰφικράτην τὸ στρατηγεῖν, ὥσπερ ἐξελέγχων. τίς ἐστιν οὔτε γὰρ ἐπὶ λήτης, οὔτε
 ποζότης, οὔτε πελταστής. καὶ κενὸν, ὁ πύρις, ἔφη, πᾶσιν ὀπτιτάτων καὶ χρώμενος:*
*Interrogauit quidam reprohendendi animo Iphicratem, quis esset, cum neq; ar-
 ma, neque arcum, neque cetras ferentium in ordine censeretur. respondit, cum se
 esse, qui hisce omnibus imperaret atq; uteretur.* Præclarus adhuc Metelli fa-
 ctum, cuius meminit in Sertorio idem Plutarchus: *Ὡς τὸς στρατιώτας
 ἀπαγορεύει, καὶ τὸν Σεργίου μονομαχῆσαι προκαλεσμένον τὸ Μέτιλλον, ῥοῶν καὶ κε-
 λῶν μάχεσθαι στρατηγὸν στρατηγῶ, καὶ ῥωμαῖον ῥωμαῖον· αἰαδύμενον δ' ἡλδύ-
 ζειν. ὁ δ' αὖ τούτων μὲν, εὐ ποιῶν, καταγέλασεν στρατηγοῦ γὰρ, ὡς ἔφη Θεόφραστος, δεῖται
 θάνατον ἀποθνήσκειν τὸ στρατηγεῖν, οὐ πελταστὴς δ' εὐτυχόντ'.* Adeo ut, Sertorio Me-
 tellum propocante ad duellum, occlamarent inberentq; milites, dux cum duce.
Romanus cum Romano ut congredieretur, probrisq; proscinderent detrectantem.
*quos merito derisit Metellus. Ducis enim, ut ait Theophrastus, ob eunda mors du-
 ci est, non gregarii militis.* Ex his liquet vis Apophthegmatis Timothei a-
 pud eundem Cherronæum: *Τῶν δὲ πολμηρῶν στρατηγῶν τὴν τεραῦμα τοῖς Ἀ-
 θηναίοις δεικνύοντ'.* Ἐγὼ δὲ, εἶπεν, ἡχιστὸν ὅτι με στρατηγὸν ὄντων ὑμῶν
 ἐν Σάμῳ καταπελινκὸν βέλτ' ἐγγὺς ἔπεσε. *Quodam de audacibus ducibus vul-
 nus acceptum Atheniensibus demonstrante: Me verò, inquit Timotheus,
 prouit, quod cum ego dux vester in Samo essem, prope me telum catapulta de-
 cidit.* Neque erat cur scriberet in Marcelli vitâ idem Traiani præceptor:
*Θαυμάζω μὲν ἐν μάχῃς ποσῶτατος ὄντας ἀποκάμοι τις ἂν κατὰ ληθῶν, μὴδὲ τεω-**

Ἰερτα ἔ' Ἀννίβαν: *Admiror in tot conflictibus quot deficiat diem recensentem, ne vulnus quidem accepisse Annibalem. Scire enim debebat, minimè ignorasse munus imperatorium, cuius haud etiam ignarus, ita scribens epistolâ, ad Antonium Brutus, Non debemus cuiquam videri nimium vitæ cupidi, cum accidere nobis nihil possit sine perniciē & confusione omnium rerum. Iustissimumque esse Ciceronis dictum Philipp. XII: Etenim qui multorum custodem se profiteatur, eum sapientes sui primum capitis aiunt custodem esse oportere. Egregio elogio maectat Iulianum Imp. Marcellinus lib. XVI: Erat prouidus & cunctator: quod præcipuum bonum in magnis ductoribus, opem ferre solet exercitibus & salutem. Quam virtutem, si perseuerasset, haud quamquam incurrisset hanc Aur. Victoris notam: Audax plus quàm Imperatorem decet, cui salus propria cum semper ad securitatē omnium, tum maxime in bello conseruanda est. Quocirca non immeritò castigatur à Panegyrista Constantinus: Laudare me existimas Imp. cuncta quæ in illo pralio feceris? Ego verò iterum queror. Prospexeras omnia, disposueras omnia; vniuersa summi Imperatoris officia compleveras: cur ipse pugnaſti? cur te densissimis hostium globis miscuisti? cur salutem Reip. in pericula tantamisti? An nescire nos putas quod dum nimio rapereris ardore in media hostium tela deveneras, & nisi viâ tibi credibus aperuisses, spem totius generis humani & vota deceperas? Quid tibi Imp. cū inferiore fortuna? toto quippe impetu ferebare, torrētī similis anni, quē abrupte radicitus siluæ & cōuulsa funditus saxa sequerentur. Illos pugnare fas est quib. suo cuiusq. fato aut vincendū est, aut cadendū; tu, cuius ex vitâ omnīū fata pendēt, ad vllum discrimen accedas? inter tot tela gladioſq. versere? Quis hoc à te exigit? aut quis pati possit; ut quicquam in te belli casibus liceat? Deseat te Imp. hostem scrire? Imò non decet laborare. Spectans ex edito monte Xerxes nauale certamen; Augustus aliud agens vicit apud Actium. Fuit etiam qui sublatū in scalas invicem nexas concurrentes eminus vidit exercitus; ut ne interesset periculo, & adesset eventui. Ignaua, inquires, exempla! Sed tuta: grauiorq. metus est periculi: cui quàm letitia victoriæ. Vergitque potius in vituperium Alexandri quàm laudem. Curtianum istud lib. III: Alexander non ducis magis quàm militis munera exequabatur; opimum decus casoregē expetens. Magis adhuc illa Iustini lib. XII: Alexander autem periculosissima quæque aggrediebatur; & ubi confertissimos hostes acerrimè pugnare conspexisset, eo se semper immergebat; periculaque sua esse, non militum volebat. Certè multipliciter carpitur Germanus ab Agathiâ libro quinto, cū de eo tradit: Τότε δὴ οὖν ὁ Γερμανὸς, (ἀπε δὴ νεώτατ' & καὶ οὐπὼ ἐντελῶς τὰς τῆς Φύσεως ἐπέχειν ὁρμὰς καὶ ἐγκάτεργεν διωάμεν', ἀλλὰ πλεον ἔ' προμηθεὺς καὶ βεβηκότ' τῷ φιλοδοξίῳ π' ἔ' τρέπ' & προθυμῶν πέρει ἔ' μετρί' ἐγκείμεν') ἀφειδῶς ἐπὶ τῶν πολεμίοις καὶ πρὸς κινδύνῳ, οὐ στρατηγικῶς ἐπείγων καὶ ἀγαπάτω,*

τω,

των, ἀλλὰ στρατιωτικώτερον συμπλεκόμενον· τῷ τῷ ἄρα καὶ πλήτε) βέλει τ' μη-
 ρόν, ὡς μικροῦ δειν μελῆσαι διτόμαχον· ἐσεσθαι· πλεον' ἀλλ' ἢ τῶν ἐφεσηκέντων πρᾶ-
 γμάτων ἀνάγκη, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγχειρήματος, ἐγκρατέστερα τ' ὁδῶς γε-
 γνήται· καὶ ὁ πρῶτον ἀνῆκεν αὐτὸς τε μοχθᾶν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγκελδόμενον, πρὶν
 σφόδρα πημῶναι τὸ δυσμενὲς καὶ πολλοὺς ὄρους διαχειρίσασθαι. Tum vero Ger-
 manus, utpote admodum iuuenis, cuius nondum perfectè impetus naturæ frenare
 compescereq. poterat, sed gloriæ cupiditati audaciâq. magis quàm prudentiæ
 securitatiq. ultra modum addictus, intrepidè hostes adortus est, conflitussq. dis-
 crimen adiit, non præfecti in moremurgens incipitansq. & mandans, sed ipse in-
 star militis manus conferens. unde & sagittâ femur ictus est, ita ut parum ab-
 fuerit, quin ei pugna excedendum esset. præsentis tamen status necessitas & rei
 quam aggressus erat magnitudo, dolorem vicit; neq. prius destitit & ipse pu-
 gnare & aliis animos addere, quàm ingenti damno hostes affecisset, plurimiq.
 ex ijs essent cæsi: Maculamque grandem addit Herulo idem auctor libro I:
 Φάλαγγι γὰρ ὁ τῶν ἑρέλων στρατηγὸς ἀνδρεῖται μὲν δῆπρ, καὶ ἔδεν ὅ, τι πλέ-
 μιον ἐπέφύκε δειμῶναι, θρασὺς δὲ καὶ ταρραχώδης, καὶ τὸ δειρατήριον ἔμᾶλα ἐν
 δέοντι κεκτημένον, στρατηγὸς τε καὶ ἡγεμόν, ὁ τὸ κοσμεῖν καὶ διατάττειν τῷ
 φάλαγγι γνώριμα εἶναι ἠγείτο, ἀλλ' εἶπε προφαίης ἐν μάχῃ καὶ προαλάμε-
 νον, θυμῷ τε ἀθρόον ἐμβαλὼν ἐς τὰς ἀντιπάλους, ἔπειτα αὐτρυγῆσαι τὰ πλέμια,
 ταύτης γε ἡνυχε καὶ ἐβρενθύετο: Fulcris enim Herulorum dux, strenuus quidem
 ille, nihilq. planè hosticum formidare solebat, audax verò & inordinatus erat,
 & ad res gerendas exequendasq. non ita benè comparatus. Neq. præfecti ac du-
 cie decus esse censebat, aciem instruere atq. disponere: sed sicubi ipse in prælio con-
 spicius aliosq. præcurrens magnâq. impetu & ardore animi in hostem ferretur,
 suisque ipse manibus pugnant cum hoste conficeret, hoc utro sibi magna laude du-
 cebat, valdeq. eo nomine gloriabatur. Pausanias in Messeniacis:
 ὁ γὰρ Εὐφαιῆς πλεον τὴν βασιλέα ἐκὼς αὐτῷ, προθυμῶνται, καὶ ἀφειδῶς τοῖς πε-
 ρὸν θεόπεμπον ἐγκείμενον, τρέματι τε καὶ πολλὰ τε ὅκιν ἰάσιμα λαμβάνει.
 Ipse Euphaës audacius quam regem decebat & intemperantius in Theopompi
 cohortem invectus vulnera multa & calicthal. accipit. Nec insipientius Ha-
 licarnassæus Antiq. lib. viii: Τὸν δὲ Ἄλκιον ἔχον τὰς ἐφραμειεσάτας καὶ ὁ-
 τλμοπέτας οὐολέσκων, ὁμίσε αὐτῷ χωρεῖ· καὶ πολλὰ ἐργα γυναικα διπιδειξάμενον.
 αὐτὸς μὲν γὰρ ἀγοιστὴς μὲν πολέμων σφόδρα ἄλκιμος, στρατηγὸς δὲ ἔχει κανός.
 ὑπὸ κέπρ πὴ καὶ πλήθους τραμάτων κατεπνηθὲς διπιδειξάμενος: Occurrit Tullius
 Attius cum valentissimis viris, & audacissimis; editusq. multis ac strenuis
 facinorosis (erat enim puginator fortis, & manu promptus, sed copiis ducendis
 minus idoneus) tandem labore fessus oppletusq. vulneribus occumbit. Haud in-
 iuriè ille enim dicitur idoneus ducatu, cui perpetuò in memoriâ; à fa-
 to suo exitium etiam perdere totius exercitus. à fato? imò à vulnere. à vul-
 nere?

nere? imò à fama eius. Casuum horum exempla in omni sparsa historiâ.
 Queritur Pausanias in Laconic: κλεόμβροτος δὲ αὐτὸς γινόμενος ἀνὴρ ἀγα-
 θός, ἀρχομένης ἐπὶ ἔπεσε τῇ μάχῃς. μάλιστα δὲ πῶς ὅτι πλείστας ἐθέλει με-
 γάλους παραφαιρῆσαι τὸν ἡγεμόνα ὁ δαίμων. καὶ τὰ δὴ καὶ Ἀθηνάων ἀπὸ γῆς Ἰππο-
 κράτην τε τὸν Ἀρίφρονος στρατηγοῦντα ὅτι Δηλῷ, καὶ ὕστερον ἐν Θεσσαλίᾳ
 Λεοσθένει. Et ipse quidem Cleombrotus in primâ acie fortiter dimicans occi-
 buit. Plerumq̃, sanè in magnis cladibus Numen ducem ante alios è mediis tollere
 solet: sicuti & Atheniensibus Hippocratem Arifronis filium ad Delium,
 isdem in Thessaliâ Leosthenem eripuit. Nixaq; experientia sustentaculo in-
 terrogatio Beati Chrysostomi in caput v. i. Matthæi, Homilia xxi:
 ὅταν γάρ ὁ κυβερνήτης ὑποβούχῃ γῆν, καὶ ὁ λύχνος σβέσθῃ, καὶ ὁ ἡγεμὼν
 αἰχμάλωτος γῆνται, πῶς λοιπὸν ἔσται τοῖς ὑποκείοις ἐλπίς; Quando enim lu-
 xerna extinguatur, quando gubernator mergitur, quando dux ipse capitur, que
 tandem subditis supererit spes salutis? Plenum proin sapientiæ consilium
 Isocratis, Epistolâ ad Philippum Macedoniæ regem: Ἡ γὰρ μοι δὲ σοι Συμφέ-
 ρειν μιμεῖσθαι πᾶς πόλεις, ὃν τρόπον διοικᾷς τοὺς πρὸς τὰς πόλεις. ἅπαντες γάρ, ὅταν
 στρατόπεδον ἐκπέμπωσιν, εἰώθασιν τὸ κεινὸν καὶ τὸ συμβεβλημένον ὑπὲρ τῆς ἐνε-
 στώτων, εἰς ἀσφάλειαν καθιστάναι. διὸ δὴ καὶ συμβαίνει μηδεμίᾳς ἀτυχίας σύμ-
 περῆσις, αἰρηθῆναι καὶ πλὴν δυνάμιν αὐτῶν, ἀλλὰ πολλὰς ὑποφέρειν δυνάμεις
 συμφορὰς, καὶ πάλιν ἑαυτὰς ἐκ τῶν ἀναλαμβάνειν. ὃ καὶ σὲ δὲ σκοπεῖν, καὶ μη-
 δεὺς μείζον ἀγαθὸν τῆς σωτηρίας ὑπολαμβάνειν, ἵνα καὶ τὰς νίκας τὰς συμβαι-
 νύσας κατὰ τρόπον διοικῇς. ἴδοις δὲ ἂν καὶ λακεδαιμονίης, πρὸς τῆς τῶν βασιλέων
 σωτηρίας πολλὰ ὀπλιμένας ποικίλεις, καὶ τὰς ἐνδοξοτάτας τῶν πολιτῶν Φύ-
 λακας αὐτῶν καταστῆναι. οἷς ἀρχίον ἐστὶν ἐκείνης τελευτήσαντας περιιδεῖν, ἢ τὰς
 ἀσπίδας ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ μὲν ἔσθ' ἐκείνᾳ σε λέληθεν, ἀξέξῃ τε τῷ καταδελώ-
 σθαι τὰς ἑλλήνας βαλῆσθαι, καὶ κύρω τῆς βασιλείας ἀμφιβητήσαντι σωτέπε-
 σεν. ὁ μὲν γὰρ τηλικαύτης ἥττας καὶ συμφορὰς πέπειστων, ἡλικίας ἔδεις ἄλλῃ
 οἶδε γινόμενας, ἀλλὰ τὸ πειπιῆσαι πλὴν αὐτῶν ψυχῇ, πλὴν τε βασιλείαν κατέχευε, καὶ
 τοῖς περὶ τοῖς ἑαυτῶν παρέδωκε: καὶ πλὴν ἀσίαν ἔτι δυνάμειν, ὥστε μηδὲν ἥτιον αὐ-
 τῷ εἶναι φοβεράν, ἢ πρὸς τὸν. κύρω δὲ νικῆσας ἅπαντας πλὴν βασιλέως δυνά-
 μιν, καὶ κρατίδας τῶν πραγμάτων ἀλλὰ πλὴν αὐτῶν παρέτεσαν, ὃ μόνον αὐτὸν ἀπε-
 σέρησε τηλικαύτης δυνάστεως: ἀλλὰ καὶ τὰς συναχθεῖσθαι εἰς τὰς ἐσχάτας
 συμφορὰς κατήσθαι. ἔχοιμι δὲ ἂν παμπληθεῖς εἰπεῖν, οἱ μεγάλων στρατηγῶν ἡ-
 γεμόνες γινόμενοι, ἀλλὰ τὸ παραφαιρῆσαι, πολλὰς μυριάδας αὐτοῖς συναπώλε-
 σεν: Eam potius in gerendis bellis rationem tibi sequendam censeo, quâ urbes
 vituntur. Nam hæc omnes, quum aliquo mittunt exercitus, Rempublicam &
 Senatum de rebus deliberantem, in tuto collocare solent Unde id etiam evenit,
 ut, si qua plaga fuerit accepta, non tamen unâ vires omnes amittant: sed &
 multis clades perferre & opes suas recuperare possint. Quid & tibi proposi-
 tum esse